

Міністерство освіти і науки України
Державний навчальний заклад
«Міжрегіональне вище професійне училище
з поліграфії та інформаційних технологій»

РЕЗУЛЬТАТИ
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ
РОБОТИ МВПУПІТ

*За темою: «Моделювання діяльності
інноваційного навчального закладу на
основі програми соціального партнерства,
як підсистеми управління якістю освіти:
методичні рекомендації»*

м. Дніпропетровськ
2012

ББК 74.570
УДК 377.1

*Затверджено методичною радою
ДНЗ «Міжрегіонального вищого професійного училища
з поліграфії та інформаційних технологій»
(протокол № 4 від 25.12.2011)*

**Методичні рекомендації за результатами
експериментально-дослідної роботи в ДНЗ «МВПУ ПІТ»**

Рецензенти:

- Радкевич В.О.* – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
- Паржницький В.В.* – начальник відділення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, кандидат педагогічних наук

Макаров В.А., Юденкова О.П.

Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу на основі програми соціального партнерства, як підсистеми управління якістю освіти: методичні рекомендації / В. А. Макаров, О. П. Юденкова. – Дніпропетровськ: друкарня ДНЗ «МВПУ ПІТ», 2012. – 84 с.

У методичних рекомендаціях досліджуються теоретичні засади та педагогічна практика моделювання інноваційного типу професійно-технічного навчального закладу на основі запровадження соціального партнерства. У кожному розділі досліджено певний аспект цієї складної проблеми, проте їх об'єднує загальнопедагогічний підхід – підготовка конкурентоздатних кваліфікованих робітників має будуватись на засадах діалогу та співробітництва з роботодавцями. Досліджується взаємозв'язок оновлення змісту професійної освіти, запровадження нових методів та форм організації навчальної діяльності з інноваційною формою організації співробітництва з соціальними партнерами.

Методичні рекомендації будуть цікавими для керівників і викладачів ПТНЗ, науковців, які досліджують проблеми професійної освіти.

З М І С Т

Передмова.	4
1. Аналіз досвіду застосування соціального партнерства у професійно-технічній освіті	8
2. Становлення сучасного робітника видавничо-поліграфічного профілю і ринок праці	22
3. Моніторингові дослідження видавничо-поліграфічної галузі та змісту підготовки в ДНЗ «МВПУ ПІТ».	29
4. Характеристика економічних факторів, що впливають на професійну освіту фахівців поліграфічного профілю.	45
5. Педагогічна практика оновлення професійної підготовки в ДНЗ «МВПУ ПІТ»	53
5.1. Розвиток особистості учня як умова формування конкурентоздатності випускника	53
5.2. Ефективна діяльність ПТНЗ поліграфічного профілю в умовах ринкової економіки	60
5.3. Регіоналізація в діяльності ПТНЗ поліграфічного профілю.	67
5.4. Практика створення єдиного інформаційно-освітнього середовища в умовах переходу до інформаційного типу суспільства	82
Додатки. Схеми та результати дослідження	90

П Е Р Е Д М О В А

Останні десятиріччя вітчизняної історії були досить складними і неоднозначно вплинули на професійну освіту як одну із ланок загальної системи освіти, природну зміну поколінь виробників. Сьогодні зовсім іншими стають функції кваліфікованого робітника. Аналіз змісту праці робітників показує стійку тенденцію, яка характерна для усіх розвинутих країн та пов'язана зі зменшенням в усіх галузях промисловості вагомої маси витрат на фізичну працю.

Основні виробничі процеси, до яких ми звикли роками і до роботи в яких готувались кваліфіковані робітники, кардинально змінюються або взагалі зникають. Відповідно до цих тенденцій, сучасний кваліфікований робітник повинен зберегти найкращі традиції та якості професіонала минулих років та бути готовим мобільно адаптуватись до швидкоплинних технологічних процесів, появи новітнього обладнання та інструментів, успішно оволодівати ними.

Таким чином, найважливішим завданням у процесі підготовки кваліфікованих робітників має бути осмислення нових підходів до професійного навчання.

На сучасному етапі від майбутнього фахівця очікують прояву якостей особистості, яка творчо думає, активно діє, прояву якостей професіонала, який свідомо змінює та розвиває себе в ході вирішення різнопланових завдань.

У Міжрегіональному вищому професійному училищі з поліграфії та інформаційних технологій розвиток експериментальної та науково-дослідної діяльності стає засобом оновлення змісту і підвищення якості професійної підготовки. Основою для такого оновлення стає діяльність експериментального педагогічного майданчика за темою: «Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу на основі програми соціального партнерства, як підсистеми управління якістю освіти». Програма діяльності майданчику базується на основних напрямках.

Перший напрямок – це тісна взаємодія професійно-технічного навчального закладу із академічною наукою. Наукове керівництво здійснюється Інститутом професійно-технічної освіти АПН України та Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти. На сучасному етапі розвитку системи професійної освіти принципово важливим є **інтеграція фундаментальних досліджень та практичного досвіду**.

Вказані вище установи не тільки надають допомогу нашому навчальному закладу в науковому забезпеченні інноваційних процесів, а і в

координації фундаментальних та прикладних досліджень. Експериментальний майданчик закріплено за лабораторіями інститутів, а його план включено до спільної роботи з ними. Така співпраця дозволяє забезпечити можливість поетапного контролю за діяльністю майданчика, здійснювати своєчасну корекцію основних напрямків та змісту досліджень.

Другий напрямок – запровадження власної програми соціального партнерства, яка базується на встановленні діалогу, політики партнерських відносин з усіма замовниками кадрів Дніпропетровщини. З метою реалізації завдань даного напрямку здійснюється цілий ряд маркетингових досліджень внутрішніх середовищ поліграфічних підприємств регіону. Здійснено розробку авторських програм по вивченню учнями ПТНЗ інноваційних виробничих технологій. Роботодавці надають допомогу педагогічним працівникам ПТНЗ у проведенні лабораторно-практичних занять в умовах підприємств.

Даний напрямок є стратегічно важливим для ПТНЗ в умовах ринкової економіки, а тому кожен рік в навчальному закладі запроваджуються все нові форми співпраці з роботодавцями.

Третій напрямок – запровадження структурно-функціональних змін у спільній діяльності навчальних закладів поліграфічного профілю шляхом створення асоціацій. Мета їх створення – підвищення якості професійної освіти всіх рівнів відповідно до сучасних вимог ринку праці та координація освітнього процесу. Створення асоціації поліграфічних професійно-технічних навчальних закладів (Київського вищого поліграфічного училища, Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій, Ставропігійського професійного ліцею, Харківського поліграфічного ліцею, Донецького поліграфічного ліцею) передбачає інтеграцію діяльності навчальних закладів різних рівнів атестації із залученням громадського і виробничого потенціалу.

Функціонування цієї асоціації дозволяє підвищувати ефективність використання матеріальних і кадрових ресурсів та забезпечує гнучку адаптацію системи поліграфічної професійної освіти до динамічних змін ринку. Між закладами асоціації на різних рівнях (управлінському та педагогічному) створено інформаційну мережу, яка значно підвищує ефективність навчального процесу. У 2009 – 2010 рр. усі навчальні заклади приймали активну участь та продовжують працювати над виготовленням Державних стандартів професійної освіти.

Основною умовою ефективного управління інтегрованих закладів професійної освіти є розширення рівня самостійності, відповідальності та функціональних обов'язків керівників.

Структурно-функціональні зміни системи професійної освіти поліграфічного профілю повинні враховувати існуючі організаційно-економічні тенденції, характерні для постіндустріального суспільства, та мають здійснюватися при дотриманні основних принципів «мереженої економіки»: обґрунтованості; добровільній діяльності; зв'язку; повноти; експоненціального зростання; збільшення віддачі; оберненого ціноутворення; щедрості; корпоративності (виділено дослідником Ю.Ц. Жидецьким).

Отже, процес інтеграції поліграфічних професійно-технічних навчальних закладів потребує розробки нових засад структурно-функціональних змін системи управління, запровадження інноваційних технологій та методів навчання, форм організації. Саме такий підхід сприятиме трансформації всіх елементів системи освіти та створюватиме умови для їх подальшого розвитку.

Проведення міжрегіональних учнівських науково-практичних конференцій на базі Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій за темами: «Взаємодія навчального закладу та ринку праці в дзеркалі професійних трансформацій», «Формування інноваційної свідомості учнів ПТНЗ. Критерії до випускника ПТНЗ в умовах інформаційного суспільства», «Відкритий діалог – ефективний метод оновлення професійної освіти відповідно до європейських систем цінностей» – є вагомим процедурою, яка дозволяє усім членам асоціації ПТНЗ поліграфічного профілю виробити інноваційну освітню траєкторію, за якою в учнів розвиваються індивідуальні можливості, ділова активність, підприємливість, мобільність, а отже і підвищується якість професійної освіти.

Головна мета започаткування експериментально-дослідної роботи – вирішення проблеми забезпечення висококваліфікованими робітниками видавничо-поліграфічного комплексу регіону за рахунок підвищення професійної мотивації учнів ДНЗ «МВПУ ПІТ», формування в них стійких професійних компетенцій, створення «ситуації успіху», впровадження дієвого соціального партнерства.

Основні напрямки експерименту:

- забезпечення наукового супроводу процесу навчання і виховання учнів в ПТНЗ за рахунок тісної співпраці з науковими установами;
- розробка власної концепції соціального партнерства та запровадження практико-зорієнтованого навчання;
- вивчення та розповсюдження вітчизняного та іноземного передового досвіду в системі професійної освіти;
- розробка спільно з роботодавцями індикаторів оцінки якості підготовки кваліфікованих робітників та молодших спеціалістів;
- організація науково-дослідної, експериментальної діяльності з проблеми розробки навчально-методичного забезпечення з технології

впровадження виробничих інновацій в процес підготовки кваліфікованих робітників;

- організація професійної підготовки та підготовки кваліфікованих педагогічних працівників в умовах реального виробництва, та шляхом створення на базі училища центру професійної педагогічної майстерності;

- забезпечення навчально-виховного процесу дидактичним сервісом нового покоління.

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ

Проблема підготовки конкурентоздатних та професійно-компетентних випускників ПТНЗ поліграфічного профілю сьогодні є актуальною. Сучасне друкарство – це не лише художня, навчальна, наукова, довідкова література, газети та журнали, це й банкноти та документи суворої звітності, рекламні проспекти, буклети, сувенірна продукція, різноманітне пакування, при виготовленні яких необхідно застосовувати нові технології друку з високим рівнем автоматизації та комп'ютеризації всіх видів до друкарських, друкарських та після друкарських процесів. Останнім часом роботодавці висувають до ПТНЗ цілу низку зауважень, які навчальні заклади не в змозі вирішити самостійно: невідповідність змісту професійної освіти вимогам сучасного ринку праці, застаріла матеріально-технічна база, яка не дає можливості відпрацювати усі технологічні операції на рівні навичок, відсутність у переліках перевірочних робіт нових видів робіт та сучасного навчально-методичного забезпечення, низький рівень мотивації учнів ПТНЗ щодо вивчення інноваційних виробничих технологій та застосування їх у майбутній професійній діяльності тощо. Усі перераховані чинники дійсно негативно впливають на якість професійної поліграфічної освіти. Для вирішення цієї проблеми необхідно здійснювати процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю на основі програми спільної діяльності та взаємодії ПТНЗ з роботодавцями, тобто на основі соціального партнерства.

У зв'язку з цим аналіз системи підготовки кваліфікованих робітників для потреб поліграфічної галузі через призму соціального партнерства є вкрай актуальним.

Попри важливість соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти, дослідженню його стану у професійній підготовці майбутніх поліграфістів приділяється, на нашу думку, все ще недостатньо уваги. За останні роки світ побачили ґрунтовні праці переважно російських науковців [8, 10, 11, 12, 16, 17], предметом дослідження яких було: понятійно-термінологічний апарат проблеми соціального партнерства у професійній освіті, соціальний діалог і соціальне партнерство як засіб оновлення якості професійної освіти, як сучасний механізм організації нового зовнішнього середовища навчального закладу. У дослідженнях українських науковців з проблеми розвитку соціального партнерства А. Колот, С. Українця, Т. Ляшенко, О. Мірошніченко, М. Сороки, Л. Щербак, І. Дубровського [1, 6, 7, 9, 13, 14, 18] значна увага приділяється пошуку нових підходів до реформування професійно-технічної освіти на основі консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін. Водночас проблемні питання розвитку соціального

партнерства між ПТНЗ та ринком праці базуються на нормативно-правових документах, відповідних листах державних органів центральної виконавчої влади та дослідженнях спостерігачів від міжнародних проектів в Україні. У 1998 р. створено Конфедерацію роботодавців України з метою консолідації дій роботодавців щодо формування й реалізації узгодженої політики в соціально-економічній сфері, координування дій учасників щодо політики зайнятості, заробітної плати, соціального страхування, охорони праці, участі у переговорах з профспілками на національному рівні, делегування представників у Національну раду соціального партнерства, Національну службу посередництва і примирення. У 1999 р. вона вперше уклала Генеральну угоду з Кабінетом Міністрів України та профспілковими об'єднаннями України на 1999 – 2000 роки з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин та забезпечення конституційних прав і гарантій працівників та роботодавців. В угоді сторони також визначили напрями та зобов'язання щодо створення дієвої системи соціального партнерства шляхом проведення попередніх консультацій та узгодження проектів з соціально-економічних питань, створення галузевих та регіональних об'єднань роботодавців та залучення їх представницьких органів до колективних переговорів і укладення відповідних угод, договорів. Тривалий час у Верховній Раді України знаходяться на розгляді проекти законів "Про соціальне партнерство", "Про об'єднання роботодавців", "Про трудові колективи", нова редакція Закону України "Про колективні договори і угоди". З прийняттям цих законів процес підготовки кваліфікованих робітників для задоволення потреб сучасного ринку праці набуде суттєвої модернізації.

Одним із кроків розбудови соціального діалогу (партнерства) на національному рівні є прийняття Закону України «Про соціальний діалог в Україні» [20] та відповідно до нього створення за Указом Президента України № 347/2011 «Про Національну тристоронню соціально-економічну раду» [19] Національної тристоронньої соціально-економічної ради, яка призвана розглядати серед інших і питання професійної підготовки робітничих кадрів. Відповідно до статті першої, вище зазначеного закону «соціальний діалог – процес визначення та зближення позицій, досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин» [20]. На державному рівні видано Розпорядження КМУ від 21.01.2009 № 42-р «Питання управління окремими державними професійно-технічними навчальними закладами, підпорядкованими МОН» [21] та Розпорядження КМУ від 27.08.2010 р. № 1723-р «Про схвалення програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки» [22], які максимально мають наблизити навчальні заклади

до потреб економіки конкретного регіону, підприємства; створити ефективну та гнучку систему підготовки робітничих кадрів, орієнтовану на соціально-економічний розвиток країни. Запроваджена децентралізація дозволить місцевому самоврядуванню приймати оптимальні рішення щодо підготовки робітничих кадрів та має посилити соціальне партнерство. Створений механізм закладе основу для оперативного реагування ПТНЗ на кон'юнктуру ринку праці та більш активної участі соціальних партнерів у розвитку професійно-технічної освіти. Проте, незважаючи на деякі досягнення в реформуванні системи ПТО в Україні ситуація формування плідної взаємодії між ПТНЗ та соціальними партнерами залишається складною із цілою низкою проблем, що потребують вирішення, як на державному (національному), регіональному так і на локальному рівнях (ПТНЗ – конкретний роботодавець).

Метою дослідження є спроба зробити обґрунтування вагомості соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти як основної форми взаємодії ПТНЗ поліграфічного профілю із сучасним виробництвом у процесі підготовки конкурентноспроможних кваліфікованих робітників.

Світовий досвід дозволяє переконатись, що досягнути злагоди у суспільстві та підвищити ефективність виробництва можна лише в умовах соціального миру та співробітництва між найманими працівниками і роботодавцями. Узгодження соціально-економічних інтересів між вказаними суб'єктами, а також між ними і державою утворює цілу систему суспільних відносин, які отримали у країнах з розвинутою ринковою економікою назву інституту соціального партнерства [4]. На практиці соціальне партнерство виступає в якості альтернативи всякій диктатурі класу або особи і є цивілізованим (мирним) методом розв'язання соціальних конфліктів. Метод розв'язання будь-яких конфліктів у системі соціального партнерства – компроміс, узгодження інтересів усіх об'єктів трудових відносин шляхом мирних переговорів і взаємних поступок.

Соціальне партнерство у сфері професійно-технічної освіти – відносно нова категорія, яка з'явилась у зв'язку зі зміною форм власності у нашій державі, мета якого полягає у особливому типу взаємодії професійно-технічних навчальних закладів із центральними та місцевими органами виконавчої влади, об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, органами служби зайнятості, іншими заінтересованими партнерами, направленої на максимальне узгодження інтересів всіх учасників цього процесу [18, с. 4]. У сучасних умовах професійно-технічні навчальні заклади не в змозі задовольнити запити економічних секторів країни. Причин багато, серед яких: незадовільне ресурсне та фінансове забезпечення реформування профтехосвіти; відставання рівня професійної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ від зростаючих вимог до якості підготовки робітничих

кадрів; невідповідність застарілої, морально та фізично зношеної матеріально-технічної бази ПТНЗ вимогам інформаційно-технологічного розвитку; відсутність інформації про перспективи розвитку галузей економіки; неспрогнозованість потреб нових видів робіт у професійній підготовці кваліфікованих робітників відповідно до змісту праці галузі тощо.

Проблеми економіки і суспільного життя, в тому числі у сфері професійної освіти, вирішуються оптимально, якщо реалізується орієнтація не на конфронтацію, а на досягнення соціальної злагоди, узгодження інтересів різних суспільних груп. Стрижнем соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти є принцип співробітництва між роботодавцями і педагогічними працівниками ПТНЗ, який реалізується у формах: проведення переговорів; укладення договорів на підготовку кваліфікованих робітників, проходження виробничого навчання і практики в умовах реального виробництва та працевлаштування; узгодження проектів організаційно-розпорядчих документів, мета яких соціальний захист учнів ПТНЗ, підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання; консультацій при прийнятті рішень соціальними партнерами на всіх рівнях (керівництво, працівники).

Поняття «соціальне партнерство» в сучасній науковій літературі визначається науковцями у залежності від їх погляду на організаційну форму співпраці ПТНЗ з роботодавцями, їх взаємозв'язок та місце у педагогічній системі навчального закладу з метою забезпечення навчального процесу саме тим умовам, які б забезпечили якість професійної освіти відповідно до вимог Державних стандартів ПТО та запитів роботодавців, проте в науково-методичній літературі подано недостатню кількість різних систем соціального партнерства, організаційні форми його реалізації, не в повній мірі визначені його роль і місце в педагогічній системі ПТНЗ.

Словосполучення «соціальне партнерство» інтегровано від понять «соціальне», що означає суспільне, тобто те, що відноситься до життя людей і їх відносин у суспільстві та «партнер» (від французького слова партія) – учасник спільної діяльності. Функціонування системи соціального партнерства здійснюється на трьохсторонній основі співпраці органів державної влади, підприємців і профспілок, яка спрямована на погодження інтересів і розв'язання проблем у соціально-трудовій діяльності людей [3, с. 102]. Становлення системи соціального партнерства пройшло довгий і складний шлях. Засновниками концепції соціального партнерства є англійський економіст Дж. С. Міль, французькі економісти Ж.Б. Сей і Ф. Басти.

Відносини соціального партнерства мають колективний характер, в їх основі лежить колективний інтерес сторін. Колективний характер соціального партнерства виявляється в трьох аспектах: наявності

колективного інтересу усіх суб'єктів у сфері застосування найманої праці; наявності колективних відносин у цій сфері; колективній структурі сторін соціального партнерства. На сьогоднішній день найбільш розвинута система соціального партнерства існує в Німеччині, Австрії, Швеції. Меншою мірою вона розвинута в США і Японії. Системи соціального партнерства не має взагалі в слаборозвинених країнах. В практику регулювання соціально-трудових відносин в Україні термін «соціальне партнерство» увійшов з кінця 1991 року.

На думку С. Українця – об'єктом соціального партнерства є всі питання соціально-економічного і трудового спектру, оскільки неможливо вмістити в одну чи кілька статей всі життєві напрями, з яких укладаються угоди соціальними партнерами; в законодавстві відсутній вичерпний перелік соціально-трудових відносин, крім індивідуальних трудових відносин, до соціально-трудових також відносяться відносини зайнятості, соціального страхування, соціального забезпечення, охорони здоров'я, професійної освіти, забезпечення житлом, регулювання ринку праці, ціноутворення на споживчому ринку тощо [15, с. 35].

В узагальненому розумінні предметом соціального партнерства може бути будь-яке питання соціально-економічного змісту в суспільному житті, щодо якого соціальні партнери вважають за потрібне досягти згоди. Тобто соціальне партнерство можна розглядати як принцип діяльності суб'єктів колективних трудових відносин і як правовий інститут. Соціальне партнерство як правовий інститут – це сукупність норм, що регламентують відносини між соціальними партнерами – трудовими колективами найманих працівників та їхніми представниками (профспілками та іншими представниками) і роботодавцями та їхніми представниками, а також між об'єднаннями вказаних суб'єктів щодо врегулювання трудових і соціально-економічних відносин, питань професійної освіти у сфері застосування найманої праці й вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів).

У енциклопедії освіти поняття «соціальне партнерство» визначається як система: 1) колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин між соціальними суб'єктами шляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудових договорів, програм чи угод на визначені терміни; 2) соціально-трудових відносин, що забезпечують оптимальний баланс та реалізацію основних інтересів різних соціальних груп; 3) інструментів і механізмів погодження інтересів учасників виробничого процесу: працівників і роботодавців [2, с. 848]. Предметом соціального партнерства є політика в соціально-трудовій сфері та регулювання трудових відносин між сторонами. Мета – забезпечення інтересів учасників соціально-трудових відносин, вироблення та проведення узгодженої соціально-економічної та соціально-трудової політики. Економісти розглядають соціальне партнерство у двох аспектах: координація інтересів і досягнень компромісу на рівні

суспільства в цілому і на рівні відносин всередині галузі, регіону, підприємства, окремими людьми.

Модель соціального партнерства як складної, цілеспрямованої, синергетичної, дворівневої адаптивної структури обґрунтовано російським науковцем К. Чугаєвим [16]. Першим рівнем визначено педагогічну систему ПТНЗ, другим – комплекс традиційних та інноваційних організаційних форм соціального партнерства. Вченим виявлено, що соціальне партнерство є компонентом педагогічної системи ПТНЗ, що дозволяє реалізувати його на рівні функціональних обов'язків. В ході дослідження було доведено, що успішність підготовки кваліфікованих робітників забезпечується за рахунок використання потенціалу соціального партнерства, який розглядається як реалізація принципів міжнародних стандартів якості, які адаптовані до системи професійно-технічної освіти; реалізація системи ефективного соціального партнерства і забезпечення якості професійної освіти супроводжується, як правило, модернізацією структури ПТНЗ – впровадженням у структуру управління ПТНЗ консультативно-експертної ради зі складу соціальних партнерів, науково-методичних і виховних відділів. К. Чугаєв стверджує, що соціальне партнерство є обов'язковою умовою забезпечення якості підготовки кваліфікованих робітників при переході на нові стандарти освіти на основі компетенцій [17, с. 25].

Інша російська дослідниця, Т. Манець, визначає соціальне партнерство як інституціональне погодження в сфері професійної освіти [8]. Інститут професійної освіти визначено як мережу інституціональних погоджень, які описують інституційні, міжсуб'єктні, контрактні і міжособистісні взаємодії суб'єктів і інститутів ринка праці і ринка освітніх послуг, спрямовану на досягнення компромісу інтересів усіх учасників цього процесу. Вченим виявлено, що мережа формується як по горизонталі так і по вертикалі. Доведено, що відповідно до контрактного підходу соціальне партнерство у системі професійної освіти виконує дві суспільно вагомні функції: координуючу та сигнальну, які спрямовані на регулювання екстерналії та мінімізацію трансакційних витрат на ринку освітніх послуг. Параметрами координації є характеристики інституційних погоджень. Соціальне партнерство як механізм координації використовується у сфері професійної освіти в силу особливостей послуг як суспільних благ.

У дослідженні М. Ігнат'єва «соціальне партнерство» розглядається як один із засобів і умова вирішення завдань з підготовки конкурентноздатного фахівця, якість підготовки якого має відповідати вимогам держави, роботодавців, учнів і їх батьків [5]. У відповідності до поставлених завдань в роботі розкрито зміст і суть понять «якість підготовки спеціалістів середньої ланки», «соціальне партнерство в системі середньої професійної освіти», виявлено потенціал інноваційного досвіду середніх спеціальних навчальних закладів в реалізації можливостей соціального партнерства. Крім того,

виявлено і обґрунтовано організаційно-педагогічні умови використання можливостей соціального партнерства для підвищення якості підготовки спеціалістів середньої ланки. Виявлено основні ознаки поняття «соціальне партнерство в професійній освіті» (конструктивна взаємодія навчального закладу з суб'єктами ринка праці і ринка освітніх послуг; орієнтація на задоволення інтересів усіх взаємодіючих сторін та ін.). Вченим визначено цілі, зміст, форми і методи соціального партнерства в середньому спеціальному навчальному закладі. Зроблено висновок про те, що в сучасних умовах основними суб'єктами соціального партнерства для коледжу є роботодавці в особі підприємств, організацій, установ. Поряд із цим, показано необхідність виокремлення двох груп соціальних партнерів навчального закладу: зовнішніх і внутрішніх. На базі широкого емпіричного дослідження науковцем розглянуто основні характеристики, запити і інтереси зовнішніх і внутрішніх соціальних партнерів коледжу: роботодавців, представників влади, батьків, студентів навчальних закладів системи загальної і професійної освіти. Встановлено, що має місце особливостей вибору соціальних партнерів середніх спеціальних навчальних закладів (ССНЗ), що обґрунтовано його місцезнаходженням. Так у великих населених пунктах (містах, мегаполісах) технікуми і коледжі в якості основного соціального партнера розглядають роботодавця в особі того чи іншого підприємства чи організації. Що ж стосується ССНЗ, які розташовані в невеликих населених пунктах (особливо у сільській місцевості), то їх основним соціальним партнером стає голова місцевої адміністрації, який представляє інтереси усіх мілких роботодавців, малих підприємств та фермерів. Голова районної адміністрації має бути зацікавлений в економічному та духовному розвитку району, бачити перспективу і потреби в фахівцях певного профілю. В інноваційній практиці ССНЗ соціальне партнерство використовується для вирішення різних завдань, серед яких найбільш важливими є наступні: створення баз практик; працевлаштування випускників; укріплення матеріально-технічної бази навчального закладу. Роль і місце суб'єктів соціального партнерства залежить від того, на якому етапі підготовки фахівця вони найбільш потрібні.

У контексті нашого дослідження і спираючись на висновки М. Ігнат'єва маємо можливість також виокремити найбільш вагомі періоди соціального діалогу з різними суб'єктами. Так, для ПТНЗ які здійснюють профільне навчання для учнів загальноосвітніх середніх шкіл, важливу роль відіграють партнерські контакти з самими школами, батьками майбутніх абітурієнтів. Процес підготовки кваліфікованих робітників у навчальному закладі характеризується налагодженням дієвих контактів з підприємствами та організаціями різних форм власності, з місцевими та центральними органами влади, Державною службою зайнятості. Для учнів ПТНЗ, які перебувають на останніх курсах навчання і мають бажання продовжувати освіту за фахом необхідними є взаємовигідні відносини професійних училищ

з вищими навчальними закладами, громадськими організаціями, які сприятимуть швидкій соціалізації випускників у соціумі. Основною вимогою до побудови системи соціального партнерства є її системний та комплексний характер.

І. Дубровський розглядає соціальне партнерство як більш високий рівень соціального діалогу, який передбачає вирівнювання статутних позицій його суб'єктів шляхом відпрацьованості правових регуляторів, демократичних принципів управління, організаційної оформленості учасників соціально-партнерської взаємодії, їхніх представницьких структур, повної самоідентифікованості сторін зі своєю соціальною групою, усвідомленні спільності інтересів, цінностей, норм з останньою [1]. Спираючись на дане дослідження маємо можливість виокремити основні принципи побудови соціального партнерства між його суб'єктами: системність у спільному плануванні дій; прозорість та відкритість в оцінці дій кожного суб'єкта відносин; побудова спільних програм на взаємодовірі, оперативність в обміні інформації, взаємна відповідальність партнерів за свої дії.

А. Щербак визначає «соціальне партнерство», як результат цивілізованої діяльності, певної соціальної технології, спрямованої на отримання кожною зі сторін взаємовигідних соціально-трудова відносин, є результатом кропіткої співпраці зацікавлених сторін [18, с. 4].

Досліджуючи особливості професійної освіти в умовах децентралізації в Російській Федерації, М. Сорока розглядає соціальне партнерство в системі професійної освіти як системну, творчу взаємодію навчальних закладів із роботодавцями, службою зайнятості, органами державної і місцевої влади, громадськими організаціями. Науковець зазначає, що в Російській Федерації чітко визначено підхід до соціального партнерства в системі професійної освіти як до одного з пріоритетних напрямів її розвитку, обґрунтовано в документах федерального рівня і в програмах розвитку професійної освіти, виявлено основні напрями розвитку соціального партнерства [13].

У дослідженні В. Протасова наголошується на тому, що соціальне партнерство розширює можливості навчального закладу: в забезпеченні його відповідності вимогам соціуму шляхом вибору освітньої стратегії з врахуванням тенденцій розвитку ринку праці спеціалістів; створення і оволодіння механізмами саморозвитку, самоорганізації й адаптації професійної освіти; оволодіння новими способами мотивації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, формування в них настанови на навчання на протязі всього життя; організації навчального процесу, який би гарантував підготовку конкурентноздатного випускника; в оволодінні додатковими засобами

управління професійним навчальним закладом, встановленням конструктивних зв'язків із зовнішнім середовищем [11].

Сучасний рівень розвитку науки і техніки, жорстка конкуренція на ринку праці заставляють роботодавців проводити технологічне переоснащення підприємств високотехнологічним обладнанням і технологіями, що в свою чергу потребує від ПТНЗ підготовки випускників високої якості, мобільних, соціально-інтерактивних, вільно володіючих інноваційними виробничими технологіями. Вимоги до якості професійної освіти випускників ПТНЗ регламентується Державними стандартами професійної освіти зміст яких зорієнтовано на знання та вміння. Тобто зміст професійної освіти не враховує попит ринку праці на соціально-професійну компетентність щодо вільного володіння інноваційними виробничими технологіями. Усі зазначені чинники та практичний досвід підготовки кваліфікованих робітників для підприємств поліграфічного профілю, дозволяють виокремити суперечність: *високі вимоги сучасного виробництва до якості професійної освіти майбутніх кваліфікованих робітників з однієї сторони та неможливість забезпечення цих вимог тільки за рахунок виконання Державних стандартів професійної освіти та фінансування ПТНЗ із одного джерела з іншої.*

На основі виявленої суперечності та аналізу педагогічної практики підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю пропонуємо розглядати соціальне партнерство як таку форму взаємодії між професійно-технічними навчальними закладами і роботодавцями, при яких ефективно реалізуються педагогічні умови впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, відбувається системне оновлення змісту освіти з урахуванням техніко-технологічних змін та прискорена соціально-професійна адаптація учнів ПТНЗ до умов реального виробництва, формування у них професійної компетентності.

Особливість сучасного друкарського виробництва зумовлює необхідність урахування при підготовці кваліфікованих робітників за професією «Друкар офсетного плоского друкування» вимог такого інституційного утворення як соціальне партнерства. У процесі підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю педагогічними працівниками має постійного здійснюватись системний аналіз виробництва, перспектив його розвитку, відбору, вивчення, узагальнення і використання наукової та виробничо-технологічної інформації про нові матеріали, техніку та технології. Це в свою чергу передбачає аналіз та класифікацію виробничих функцій та завдань професійно спрямованої підготовки, визначення рівнів соціально-професійної компетентності випускників ПТНЗ. З метою вирішення поставленого завдання на базі ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій»

наказом Міністерства освіти і науки було започатковано експериментальний педагогічний майданчик за темою: «Моделювання інноваційної діяльності ПТНЗ на основі програми соціального партнерства як підсистеми якості освіти». Результатом дослідження стала модель соціального партнерства для ПТНЗ поліграфічного профілю. Модель соціального партнерства ПТНЗ поліграфічного профілю ставить за мету проведення маркетингових досліджень поліграфічної галузі, вивчення педагогічними працівниками навчального закладу різними методами і формами інноваційні виробничі технології і впровадження їх у процес підготовки кваліфікованих робітників; побудова на основі отриманих даних власної моделі соціального партнерства. Основним змістом, який інтегрує модель соціального партнерства в ДНЗ «МВПУПІТ» є програма «Учень – ПТНЗ – Роботодавець – Наука». Модель реалізується за трьома основними напрямками.

Перший напрямок – це тісна взаємодія професійно-технічного навчального закладу із академічною наукою та профільними вищими навчальними закладами. Наукове керівництво експериментальними дослідженнями у сфері соціального партнерства здійснюється Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України та Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки, туризму і спорту України. Реалізація даного напрямку характеризується залученням педагогічних працівників ПТНЗ до наукових конференцій, методологічних семінарів і нарад, що безумовно сприяє якісним змінам у професійно-технічній освіті, посиленню уваги саме до інноваційної діяльності, піднесенню іміджу навчального закладу. У результаті цивілізованої діяльності ПТНЗ з профільними вищими навчальними закладами досягнуто домовленостей щодо неперервної професійної освіти для випускників ПТНЗ, здобуття педагогічними працівниками нових професійно-педагогічних компетенцій з інноваційних виробничих та педагогічних технологій. На сучасному етапі розвитку системи професійної освіти принципово важливим є **інтеграція фундаментальних досліджень та практичного досвіду**.

Вказані вище установи не тільки надають допомогу навчальному закладу в науковому забезпеченні інноваційних процесів, а і в координації фундаментальних та прикладних досліджень. Експериментальний майданчик закріплено за лабораторіями інститутів, а його план включено в спільні роботи з ними. Така співпраця дозволяє забезпечити можливість поетапного контролю за діяльністю майданчика, здійснювати своєчасну корекцію основних напрямків та змісту досліджень.

Другий напрямок – запровадження структурно-функціональних змін у спільній діяльності навчальних закладів поліграфічного профілю шляхом створення асоціацій. Мета їх створення – підвищення якості професійної освіти всіх рівнів відповідно до сучасних вимог ринка праці та координація освітнього процесу. Створення асоціації поліграфічних професійно-

технічних навчальних закладів (Київського вищого поліграфічного училища, Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій, Ставропігійського професійного ліцею, Харківського поліграфічного ліцею, Донецького поліграфічного ліцею) передбачає інтеграцію діяльності навчальних закладів різних рівнів атестації з залученням громадського і виробничого потенціалу.

Функціонування цієї асоціації дозволяє підвищувати ефективність використання матеріальних і кадрових ресурсів та забезпечує гнучку адаптацію системи поліграфічної професійної освіти до динамічних змін ринку. Між закладами асоціації на різних рівнях (управлінському та педагогічному) створено інформаційну мережу, яка значно підвищує ефективність навчального процесу. Основною умовою ефективного управління інтегрованих закладів професійної освіти є розширення рівня самостійності, відповідальності та функціональних обов'язків керівників.

Структурно-функціональні зміни системи професійної освіти поліграфічного профілю повинні враховувати існуючі організаційно-економічні тенденції, характерні для постіндустріального суспільства, та мають здійснюватися при дотриманні основних принципів «мереженої економіки»: обґрунтованості; добровільній діяльності; зв'язку; повноти; експоненціального зростання; збільшення віддачі; оберненого ціноутворення; щедрості; корпоративності (виділено дослідником Ю.Ц. Жидецьким).

Третій напрямок – запровадження нових тенденцій в управлінні ПТНЗ, як вимога вітчизняного виробництва в умовах принципово нових економічних, політичних і соціальних чинників. У ДНЗ «Міжрегіональному вищому професійному училищі з поліграфії та інформаційних технологій» запровадження інновацій в управлінні навчальним закладом базується на принципах моделювання та соціального партнерства на основі програми спільної діяльності та взаємодії ПТНЗ з роботодавцями, тобто на основі соціального партнерства. Моделювання – це метод практичного та теоретичного опосередкованого вивчення об'єкта, під час якого досліджується не сам об'єкт, який нас цікавить, а проміжна система. Розробка інноваційної моделі управлінням ДНЗ «МВПУПІТ» уже на протязі чотирьох років здійснюється через реалізацію програми Всеукраїнського експериментального педагогічного майданчику.

Ключова роль у розвитку соціального партнерства між ДНЗ «МВПУПІТ» та роботодавцями належить саме останнім. За останні роки роботодавці стали виконувати наступні функції: висувати вимоги до змісту професійно спрямованої підготовки та системи оцінювання учнів; приймати участь у розробці навчальних програм, формуванні держзамовлення, кваліфікаційних вимог та професійних стандартів нових професій; надавати фінансову допомогу у модернізації матеріально-технічної бази ПТНЗ;

приймати участь в управленні ПТНЗ (через Консультаційну Раду) та формуванні пріоритетів навчання на робочому місці.

Аналіз наукових досліджень і реальної практики соціального партнерства дозволяє зробити висновок про те, що в умовах ринкової економіки лише в формі ефективної взаємодії з роботодавцями професійно-технічний навчальний заклад має змогу реалізувати основну функцію – забезпечити ринок праці випускниками необхідної кількості та якості професійної підготовки. Водночас, ПТНЗ в умовах тісної взаємодії з роботодавцями має додаткові можливості. Насамперед, з'являється постійний доступ до інформації про стан ринку праці, що дає змогу уточнити структуру професій і спеціальностей усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, обсяги підготовки кадрів, визначити вимоги до професіограм і кваліфікаційних характеристик робітничих професій. По-друге, з'являється реальна можливість для того, щоб враховувати вимоги роботодавців до змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників шляхом спільної розробки стандартів професійно-технічної освіти нового покоління, навчальних планів і програм на основі отриманої інформації про передовий досвід професійної діяльності в рамках професії. По-третє, відкриваються реальні можливості для організації практики учнів на обладнанні, діючому в сучасному поліграфічному виробництві, набуття учнями професійно-практичних та операційних компетенцій діяльності з принципово новою технікою, інструментами, які використовують робітники в процесі професійної діяльності та на науковій основі їх функціонування. По-четверте, стає можливим організація систематичного стажування викладачів спецдисциплін і майстрів виробничого навчання на підприємствах з метою ознайомлення з інноваційними виробничими технологіями, формування у них окремих складових структури професійно-педагогічної компетентності. По-п'яте, підвищуються можливості для цільової підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням регіонального компоненту розвитку економіки, що підвищує, в свою чергу, можливості працевлаштування випускників ПТНЗ. Крім того, створюється механізм об'єктивної оцінки якості підготовки кваліфікованих робітників незалежними експертними комісіями шляхом поетапних кваліфікаційних атестацій. Насамкінець, створюються умови для спільних проектів, що дозволяють поповнити спецфонд ПТНЗ, модернізувати матеріально-технічну базу ПТНЗ, розробити стратегію розвитку навчального закладу.

Отже, соціальне партнерство відіграє ключову роль у забезпеченні професійно спрямованого навчання кваліфікованих робітників і є основною формою взаємодії ПТНЗ поліграфічного профілю із сучасним виробництвом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровський І.М. Система соціального партнерства як регулятор соціально-трудових відносин в умовах трансформації українського суспільства (соціологічний аналіз). Дисертація на здобуття наук. ступеня к-та соціологічних наук. Спец. 22.00.07 – «Соціологія управління» /І.М. Дубровський – Харків, 2001.
2. Енциклопедія освіти/ Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учеб. пособие. – К.: Кондор, 2003.– С. 102 – 133.
4. Засади соціального партнерства, вироблені МОП. Електрон. дан. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/.../132/> – Назва з екрана.
5. Игнатъев Н.С. Социальное партнерство как условие повышения качества подготовки специалистов в колледже . Автореферат дис. .ции к-та пед-их наук. Спец. 13.00.01/Игнатъев Николай Сергеевич/ Казань, 2005.– 42 с.
6. Колот А. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: монографія. Колот А.. - К.:КНЕУ, 2004.– 230 с
7. Ляшенко Т. Соціальне партнерство: шлях до ринкової держави // Юридичний вісник. – 1999. – №18. – 6–12 травня.
8. Манец Т. Социальное партнерство в системе профессионального образования как институциональное соглашение/ Т.В. Манец// Автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. Екатеринбург, 2009. – Специальность: 08.00.01 Экономическая теория . – 45 с.
9. Мірошниченко О. Система показників стану соціального партнерства в Україні та її інформаційне забезпечення // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. Збірник наукових праць. Вип. 7. - Тернопіль: "Економічна думка . – 2002. – с 200–205. .
10. Олейникова О.Н. Социальное партнерство в сфере профессионального образования / Национальная Обсерватория профессионального образования Российской Федерации. – М.: Центр изучения проблем профессионального образования, 2001.– 85с.
11. Протасов В. Педагогические условия повышения качества подготовки специалистов на основе социального партнерства/В.В. Протасов// Автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. Екатеринбург, 2002. – Специальность: 13.00.08 Теория и методика профессионального образования. – 43 с.
12. Смирнов И.П. Формирование механизма социального партнерства // Профессиональное образование. – 2003. – №2. – С. 30–31.
13. Сорока М. Я. Особливості розвитку початкової професійної освіти в умовах децентралізації в Російській Федерації. Дисертація на здобуття наук. ступеня к-та пед. наук. Спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти/М.Я.Сорока – К., 2008.

14. Українець С. Соціальне партнерство в Україні: перспективи законодавчого регулювання // Україна: аспекти праці. – 1998. – № 2. – С 22–25

15. Українець С. Соціально-трудова відносина в Україні: зміст і розвиток // Україна: аспекти праці. – 1999. – №3. – С. 35–41.

16. Чугаев К. Социальное партнерство как условие обеспечения качества начального профессионального образования/К.А. Чугаев//Автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. Новосибирск, 2009. – Специальность: 13.00.08 – теория и методика профессионального образования.– 41 с.

17. Чугаев К. Обеспечение качества профессионального образования в условиях социального диалога/ К.А. Чугаев//Профессиональное образование. – 2004.– № 9. – С. 25–26.

18. Щербак Л.В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти (методичні рекомендації). Щербак Л.В. – К. Геопринт, 2008. – 45 с.

19. Указ президента України № 347/2011 «Про Національну тристоронню соціально-економічну раду». Електрон. дан. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/13309.html> – Назва з екрана.

20. Закон України «Про соціальний діалог в Україні». Електрон. дан. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2862-17> – Назва з екрана.

21. Розпорядження КМУ від 21 січня 2009 р. № 42 «Питання управління окремими державними професійно-технічними навчальними закладами, підпорядкованими МОН». Електрон. дан. – Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/laws/2040/> – Назва з екрана.

22. Розпорядження КМУ від 27 серпня 2010 р. № 1723-р «Про схвалення програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки». Електрон. дан.– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1723-2010-%F0> – Назва з екрана.

СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО РОБІТНИКА

ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ І РИНОК ПРАЦІ

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у необхідності докорінних змін у процесі підготовки висококваліфікованих робітників, що зумовлюється динамічним розвитком видавничо-поліграфічної промисловості, змінами у змісті й характері праці, ринковими трансформаціями в цілому. Ідеться фактично про необхідність створення системи підтримки та формування нових життєвих умінь, необхідних випускнику професійно-технічного навчального закладу, що мають особливе значення у перехідний період розвитку суспільства й економіки.

Розвиток професійно-технічної освіти в Україні визначався і буде визначатися вимогами економіки, а особливо виробничого сектора з його техніко-технологічним та кадровим потенціалом.

Сучасна система професійно-технічної освіти повною мірою не відповідає принципово новим вимогам високотехнологічного виробництва до підготовки кваліфікованих робітників. В таких умовах особливого значення набуває і проблема кадрового забезпечення видавничо-поліграфічної галузі.

Завдання пропонованої статті – здійснити аналіз вимог економічного сектора видавничо-поліграфічного комплексу (ВПК) України до підготовки та фахового становлення кваліфікованого робітника в залежності від ринкових трансформацій.

Зміст і основні напрямки кадрової політики підпорядковані меті та завданням, що постають перед державою у певні історичні періоди і є відбитком соціально-економічних закономірностей розвитку суспільства.

Враховуючи високу динаміку трансформації суспільства й тенденції економічного розвитку, система професійно-технічної освіти повинна не тільки постійно адаптуватися до соціально-економічної ситуації в державі, але й випереджати ці процеси, формувати стратегію розвитку та кадрове забезпечення цієї ситуації. А це передбачає пошук нових форм і методів організації навчального процесу, запровадження інноваційних виробничих технологій в зміст освіти.

Проблемами змісту професійної освіти відповідно до вимог ринку праці в останнє десятиліття займалися багато науковців: С.У. Гончаренко, Ю.Ф. Зіньковський, І.А.Зязюн, Н.Г. Ничкало, В.О.Радкевич, С.Я. Батищев, О.М.Новіков та інші.

Проте, в дослідженнях не розглядався цілісний системний підхід до підготовки видавничо-поліграфічних кадрів відповідно до ринкових трансформацій.

Введення нового у зміст навчання потребує особливого відбору виробничих інновацій, які б повністю узгоджувалися з цілями і завданнями підготовки висококваліфікованих робітників.

Важливе значення для дослідження означеної проблеми мають праці відомих науковців із видавничо-поліграфічної галузі: Б.В. Дурняк, А.М. Штангрет, А.А. Швайка, О.В. Мельников, О.М. Величко, Ю.Ц. Жидецький та інші.

Ефективне функціонування видавничо-поліграфічної галузі, її стабільний розвиток та конкурентоспроможність залежать від забезпеченості висококваліфікованими робітниками, їх здатності вирішувати поставлені завдання.

Вітчизняні фахівці зазначають, що у зв'язку з тривалим процесом становлення ринкових відносин чимало підприємств не має стабільних трудових колективів, в країні залишається високим рівень мобільності кадрів. Рух робочої сили у видавничо-поліграфічній галузі сягає 50–60%, що небезпечно хоча б із-за того, що виробничий процес в цій галузі є складним і для підготовки висококваліфікованого робітника потрібен час.

О.М. Боженко, досліджуючи проблему підготовки фахівців для ВПК України, зазначав, що навчальний процес має враховувати і тенденції суспільного розвитку, і психологію молоді, і форми та методи реалізації навчального процесу – принципи демократії, конкуренції, контролю дисципліни і відповідальності, педагогіки і співпраці [2, 198].

Сучасні дослідники висувають першочергові, на їх погляд, вимоги щодо організації процесу підготовки кваліфікованих робітників, акцентуючи увагу на коригуванні змісту професійної підготовки і навчання, на необхідності врахування галузевих особливостей, а це в свою чергу передбачає постійний системний аналіз виробництва, перспектив його розвитку, відбору, вивчення й узагальнення, використання наукової та виробничо-технологічної інформації про нові матеріали, технології у різних сферах промисловості [9, 183]

У дослідженнях кадрового забезпечення видавничо-поліграфічної галузі А.А. Швайки та А.М. Штангрета зазначається, що головним чинником внутрішнього середовища підприємств видавничо-поліграфічної галузі виступає праця, від ефективності якої безпосередньо залежать результати діяльності та конкурентоспроможність підприємства. Працівники, зайняті у видавничо-поліграфічній сфері, приводять у рух матеріально-речові

елементи виробництва, створюють якісно нову інформацію, продукт, прибуток. До основних характеристик персоналу слід віднести рівень кваліфікації, досвід і стаж роботи, освітній рівень, виробничу культуру, рівень активності та повноту використання творчого потенціалу. Особливість персоналу видавничо-поліграфічних підприємств полягає у використанні інтелектуального та творчого потенціалу працівників [8, 188].

Сьогодні рух робочої сили у видавничо-поліграфічній галузі сягає рівня 50–60%, що є небезпечною тенденцією, оскільки виробничий процес у цій галузі є складним і для підготовки кваліфікованого працівника потрібен час, а саме кваліфікований персонал забезпечує виготовлення конкурентноспроможної продукції [8, 195].

За результатами співбесід, проведених співробітниками лабораторії розвитку, менеджменту та моніторингу освітніх послуг Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти з поліграфії та інформаційних технологій з власниками як державних, так і недержавних підприємницьких структур, вимоги до кваліфікації працівників галузі стають дедалі жорсткішими порівняно з попереднім часом. Вимоги більшості роботодавців такі: по-перше, фахівець повинен бути спеціалістом якісно нового типу – конкурентоздатним, ініціативним, компетентним, висококваліфікованим, винахідливим; по-друге, – комунікабельним, володіти навичками ділового спілкування, іноземною мовою (англійською або німецькою), вільно володіти комп'ютером, стежити за станом свого здоров'я; по-третє, – здатним працювати в умовах реального виробництва з першого дня роботи, мати практичний досвід, легко адаптуватись до змін та швидко оволодівати новою технікою та технологіями сучасного наукоємного виробництва.

Еволюція українського видавничо-поліграфічного комплексу характеризується підйомами і спадами, а утвердження і розвиток національної видавничо-поліграфічної галузі супроводжується великими труднощами.

50–70-ті роки ХХ століття позначили нову епоху в розвитку суспільства, якість якої значною мірою зумовив інтенсивний прогрес технології та техніки. З'являлася нова концепція інформаційного суспільства, що прийшла на зміну суспільствам сільськогосподарському та індустріальному.

У розвитку інформаційного суспільства американський соціолог Алвін Тофлер ескізно визначив три хвилі: першу називають «сільськогосподарською цивілізацією, яка стимулювала передусім мускульну силу», другу – «промисловою цивілізацією, що прискорила розвиток окремих професій» і привела до «надіндустріальної цивілізації», і третю – «інформаційним суспільством», що несе принципово нові відносини і

визначає революцію в організації та обробці знань, де провідну роль відіграє цифрова технологія та комп'ютер [6, 458].

В економічному енциклопедичному словнику за редакцією «інформаційне суспільство» визначається як найрозвиненіша за технологічним способом виробництва людська цивілізація, яка виникає внаслідок інформаційної революції й базується на інформаційній технології в інформатизації процесу праці усіх сфер та галузей економіки й управління, єдиній найновішій інтегрованій системі зв'язку. На основі цих революційних перетворень почався принципово новий етап в автоматизації фізичної та розумової праці, відбувається її інтелектуалізація, формування працівника якісно нового типу, що зумовлює поступові зміни в системі економічних, соціальних, правових, політичних, культурних та інших відносин [5, 293].

З входженням людства в нову епоху світ не став простішим – з'явилися нові проблеми. Російський дослідник О.М. Новіков вважає, що в економіці динамізм стає основним атрибутом часу, а головним капіталом робітника стає його кваліфікація [7, 16]

Сьогодні розвиток видавничо-поліграфічної галузі залежить від умов, у яких вона функціонує. Оскільки видавництва і поліграфічні підприємства виступають в економіці одночасно як окремі господарські одиниці і як складові елементи галузі, промисловості, народного господарства, відносяться до різних форм власності, мають неоднакову організаційну структуру, вони відчувають з боку держави різнобічний вплив.

Новітній етап функціонування і розвитку видавничо-поліграфічного комплексу характеризується кількома періодами, яким властиві певні особливості. А.А. Швайка та А.М. Штангерт пропонують таку періодизацію (табл. 1).

Входження економіки України у ринковий режим господарювання, трансформація важелів державного регулювання, реформування форм власності зумовили ряд об'єктивних змін у функціонуванні видавничо-поліграфічної галузі. Приватизаційні процеси привели до появи, окрім державних, приватних і колективних підприємств, які не підлягають управлінню з одного центру, тож узгоджувати їх розвиток, підпорядковувати діяльність вимогам суспільства може лише ринок. Відбулися серйозні зміни в характері функціонування складових елементів видавничо-поліграфічної галузі.

Періодизація новітнього етапу розвитку ВПК України [8, 31]

Назва періоду	Тривалість	Основні ознаки
Перший	1991-1994	зародження ринку, нагромадження досвіду, створення власної структури, приватизаційні процеси, початок конкуренції, занепад розгалуженої системи книгорозповсюдження, значне зменшення обсягів випуску видавничої та друкованої продукції
Другий	1995 – 1996	подальший спад виробництва, зменшення продажу, лібералізація імпорту, ввезення в Україну імпоротної видавничої продукції, постійне зростання цін на продукцію галузі, введення високого податку на додану вартість
Третій	1997 – 1999	поглиблення кризи розвитку, нестабільність, запровадження деяких механізмів з підтримки галузі, активізація правового регулювання функціонування суб'єктів видавничо-поліграфічної галузі
Четвертий	2000 – 2009	стабілізація ринку, зміцнення позицій галузі та високі темпи зростання, поступове збільшення обсягів виробництва продукції, розширення її асортименту, підвищення конкурентоспроможності галузі. Темпи зростання в галузі істотно випереджають загальнонаціональні темпи розвитку економіки

Видавничо-поліграфічний комплекс характеризується різноманітністю технологічних процесів та типів видань. Від наукового, інформаційного та якісного рівня останніх залежить забезпечення суспільства друкованою продукцією, виготовлення якої вимагає стислих термінів, мінімальних витрат, високої технологічності.

Цифрова комп'ютерна технологія внесла корективи у видавничо-поліграфічну справу і, зокрема, в друкарські процеси. Сьогодні поширені технологічні процеси друку, що ґрунтуються на цифрових інформаційних технологіях computer-to- ...: CtF — «з комп'ютера на фотоплівку» (computer-

to-film), CtP — «з комп'ютера на друкарську форму» (computer-to-plate), «з комп'ютера в друкарську машину» (computer-to-press), «з комп'ютера в друк» (computer-to-print) [3, .15].

У прогнозах Н.С. Белавенець [1, 14] та інших відомих науковців, організацій, фірм-виробників техніки, матеріалів, програмного забезпечення, провідних фахівців галузі на теми розвитку інформаційних технологій і, зокрема, друкарства у новому тисячолітті наводяться сценарії, які ілюструють прогрес видавничо-поліграфічної справи, пакувальної та паперової галузей промисловості. У відповідності з цими сценаріями майбутнє друкарства визначатиметься новими розробками в галузі формних, друкарських та опоряджувальних процесів зі зміною ролі інформаційних систем управління.

Розвиток друкарських процесів у перспективі традиційно направлений на удосконалення якості друку, ідентичності відбитків за кольором і графічною точністю. Сьогодні управління друкарськими машинами здійснюється за допомогою комп'ютерних систем різного типу. Прогнозується застосування експертних систем, у завдання яких входить інтерпретація (розпізнавання і переробка) даних вимірювання на друкарській машині та статистичне чітке управління параметрами технологічного процесу. Вдосконалення друкарських апаратів, автоматизація заміни друкарських форм, зміни конфігурації фальцапаратів рулонних машин сприятимуть підвищенню продуктивності виробництва.

На основі аналізу науково-технічних джерел останніх років можна зробити висновок, що на початку XXI століття, в умовах розвитку ринкової економіки України утворюється розрив між можливостями оснащення виробництва сучасним устаткуванням і залученням до роботи на ньому кваліфікованих кадрів, підготовка і перепідготовка яких має випереджати створення нових виробництв, переоснащення діючих підприємств.

Дослідження підтверджують, що ефективність економіки лише на третину обумовлюється інвестиціями в техніку й обладнання, а решта залежить від людського фактора, залученого інтелектуального потенціалу, кваліфікаційного рівня і здібностей спеціалістів [4, 209].

Стрімкий розвиток матеріально-технічної бази виробництв за останні роки, впровадження нових технологій вимагає від виконавців на робітничих місцях нових компетенцій і навіть нових професій за принципом «тут і зараз», яких на сьогоднішній день ще немає в кваліфікаційних довідниках та професійних стандартах.

Разом з тим діюча система професійно-технічної освіти дедалі більше відстає від реальних вимог сучасного виробництва та ринку праці, а це призводить до невідповідності діючих стандартів і вимог до професійних видів діяльності, фактичного стану справ на підприємствах і тим більше – змісту освітніх програм. Щоб привести зміст професійно-технічної освіти у відповідність до викликів виробництва, в першу чергу необхідно з'ясувати зміст праці кваліфікованих робітників певної галузі.

Здійснивши аналіз реального стану ринкових трансформацій, з'ясовано, що зміст праці – це сукупність елементів та умов процесу праці, потреб працівників і комплекс взаємозв'язків між ними при різних технологічних способах виробництва [5, 261]. При комплексній автоматизації виробництва з'являється тенденція до подолання процесу розчленування праці на елементарні операції та заміну безпосередніх зв'язків між людиною і речовими чинниками виробництва, з одного боку, та між самими людьми – з іншого. В свою чергу це призводить відповідно до закону розвитку ринку робочої сили до звуження сфери ринку простої, здебільшого фізичної робочої сили та збільшення інтелектуально та інформаційно насиченої робочої сили [5, 248].

Отже, на підставі історико-педагогічного аналізу становлення новітнього етапу видавничо-поліграфічного комплексу України виявлено особливості становлення галузі та професійної освіти поліграфічного профілю відповідно до періодизації. З'ясовано, що кінець ХХ – початок ХХІ століття характеризує широке впровадження в галузі комп'ютерної техніки та цифрових технологій, принципово нових матеріалів, інтеграція видавничо-поліграфічних процесів, що спричинило потребу у фахівцях з укрупнених (інтегрованих) професій, мобільних, соціально-активних, націлених на постійне самовдосконалення.

Цілісність і багатовимірність процесу професійної освіти вимагає постійного пошуку нових підходів у підготовці висококваліфікованих фахівців в умовах швидкоплинних викликів сучасного виробництва.

У подальшому вважаємо за доцільне дослідити теоретичні та методичні засади впровадження інноваційних виробничих технологій в процес підготовки висококваліфікованих робітників поліграфічного профілю під впливом динамічних змін в галузі та ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белавенец Н.С. Полиграфическая отрасль стран мира в цифрах// Новости полиграфии. – 1999. – № 24. – С.14–16.
2. Боженко О.М. Підготовка фахівців для видавничо-поліграфічного комплексу в Українській академії друкарства: досягнення, проблеми, перспективи//Поліграфія і видавничча справа. – Львів. – 2002. – № 39. – С. 198 – 203.
3. Величко О.М. Опрацювання інформаційного потоку взаємодією елементів друкарського контакту: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 264 с.
4. Гірняк О.М. Підвищення кваліфікації кадрів і його вплив на результати діяльності підприємства. – Львів. – 2002. – № 39. – С. 209 – 212.
5. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А. та ін. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.1. – Львів: Світ, 2006. – 616 с.
6. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А. та ін. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.2. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.

7. Новиков А.М. Постиндустриальное образование. – М.: Эгвес, 2008. –136 с.

8. Швайка А.А., Штангрет А.М. Економіка видавничо-поліграфічної галузі. – Львів: УАД, 2008. – 477 с.

9. Щербак О. І. Зв'язок стандартів професійної освіти з вимогами ринку праці // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів: Львівська політехніка, 2006. – № 1.– С.181–188.

МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ В ДНЗ «МВПУ ПІТ»

Робоча група навчального закладу при вивченні стану галузі використовувала офіційні дані Державного комітету статистики України. В своєму дослідженні група здійснювала аналіз галузі не тільки регіонального ринку праці, а й в межах України, тому що специфіка галузі вимагає спеціальної фахової освіти. Фахівців в межах України готують в п'яти професійно-технічних навчальних закладах (в межах освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник»): Київ, Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Львів.

Видавнича справа і поліграфічна діяльність за офіційною статистикою входять у групу галузей обробної промисловості. Видавничо-поліграфічна галузь (ВПГ) — це сукупність видавництв і видавничих організацій, поліграфічних підприємств і друкарень, які випускають однорідну за призначенням видавничу та друковану продукцію, характеризуються однотипністю застосовуваної технології, устаткування, матеріалів, організаціями виробничого процесу та специфічним складом персоналу.

Видавництво — це створене у відповідній організаційно-правовій формі підприємство, основним видом діяльності якого є редакційна підготовка, випуск і реалізація різноманітних видів друкованих, електронних та комбінованих видань.

Видавнича організація — спеціалізований видавничий підрозділ у складі промислового підприємства, організації, закладу, що має право здійснювати видавничу діяльність без самостійного юридичного статусу.

Поліграфічне підприємство — самостійний господарюючий суб'єкт, який має право юридичної особи і здійснює виробничу діяльність з розмноження (тиражування) видань і друкованої продукції, брошурувально-палітурних та оздоблювальних робіт; науково-дослідну, комерційну діяльність, спрямовану на отримання прибутку чи соціального ефекту. Поліграфічне підприємство має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку з назвою, товарний знак і не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Друкарня — самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має право юридичної особи і здійснює комплекс робіт з поліграфічного відтворення видавничого оригіналу, тиражування, брошурувально-палітурної та оздоблювальної обробки друкованої продукції.

Робочою групою ДНЗ «МВПУ ПІТ» було визначено, що палітра регіональної друкованої продукції надзвичайно різноманітна за формою, змістом, призначенням, матеріалом-основою, способом виготовлення, тривалістю життєвого циклу і т. д.

За станом на 1 січня 2008 року видавничо-поліграфічну галузь України репрезентували 2889 видавництв і видавничих організацій; 3045 поліграфічних підприємств різних форм власності та масштабів виробництва. У видавничо-поліграфічній галузі переважають малі видавництва (94,2%) і поліграфічні підприємства (91,3%).

У поліграфічній діяльності характер друкованої продукції формує спеціалізацію підприємств з випуску книжкової, образотворчої, газетно-журнальної, пакувальної, бланкової продукції) товарів культурно-побутового призначення, виробів паперово-білових, картографічних. Чимало поліграфічних підприємств випускає продукцію різних видів, тобто є універсальними.

Сучасна поліграфічна діяльність базується на широкому використанні інтегрованих інформаційних, цифрових систем передачі друкованої інформації. Поліграфічні машини належать до техніки зі складною динамікою, кінематикою, електронними та інформаційними системами. Складність техніки, технології, підвищені вимоги до якості друкованої продукції визначають високий освітній рівень персоналу, який забезпечує експлуатацію та обслуговування машин і агрегатів.

Процес підготовки і виготовлення видавничої та іншої друкованої продукції є трудомістким і тривалим, у ньому беруть участь висококваліфіковані фахівці.

Аналіз тенденцій ринку праці

Дослідження кількості підприємств за регіональним розміщенням, дає можливість стверджувати, що Дніпропетровський регіон є одним з лідерів за кількістю видавничих та поліграфічних осередків (табл. 3.1). Починаючи з 2008 року в зв'язку з економічною кризою досліджувати зміни кількості підприємств за регіонами практично неможливо, тому що офіційних даних про стан галузі не існує. В обласній державній службі зайнятості статистичні дані про скорочення підприємств та штатних працівників відсутні.

Таблиця 3.1. Кількість поліграфічних підприємств за регіонами країни

Область (регіон)	Видавничі підприємства									Поліграфічні підприємства								
	усі			основні			малі			усі			основні			малі		
	2007	2008	+/-	2007	2008	+/-	2007	2008	+/-	2007	2008	+/-	2007	2008	+/-	2007	2008	+/-
Дніпропетровська	83	100	17	7	8	1	76	92	16	158	163	5	14	16	2	144	147	3
Донецька	120	145	25	11	12	1	109	133	24	169	154	-15	18	14	-4	1451	140	-9
Київська	71	80	9	9	5	-4	62	75	13	82	82	0	8	8	0	74	74	0
Львівська	183	176	-7	8	9	1	175	167	-8	191	205	14	22	23	1	169	182	13
Харківська	164	174	10	16	17	1	148	157	9	259	253	-6	30	27	-3	229	226	-3

Отже, протягом досліджуваного періоду до 2008 року для поліграфічної діяльності було характерне збільшення кількості підприємницьких структур, обсягів реалізації продукції. Це було властиве і для трудових ресурсів – ключового фактору у виробничому процесі та визначального в конкурентоспроможності підприємства.

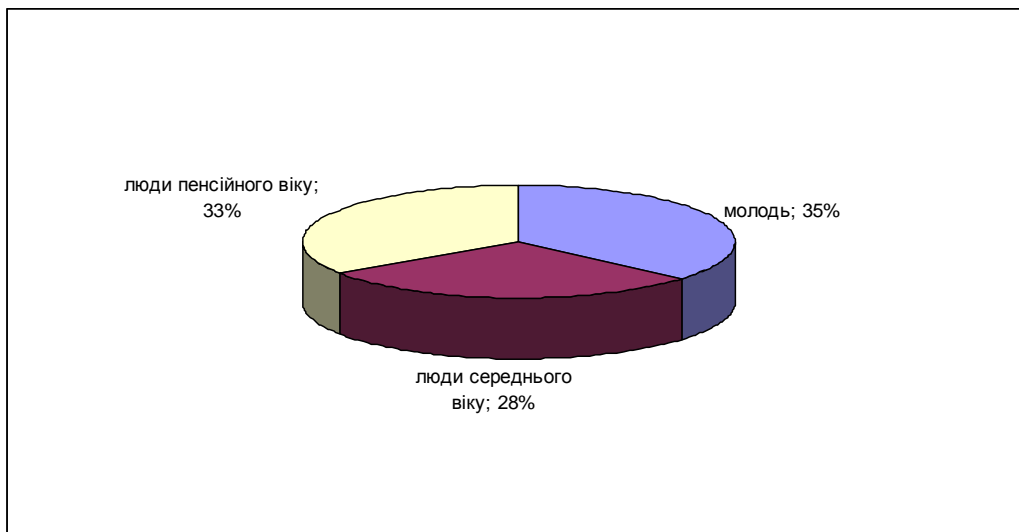
Аналітичною групою були зібрані статистичні дані, які підтверджують факт зростання трудового потенціалу поліграфічних підприємств за останні роки (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2. Середньооблікова чисельність штатних працівників за видами економічної діяльності

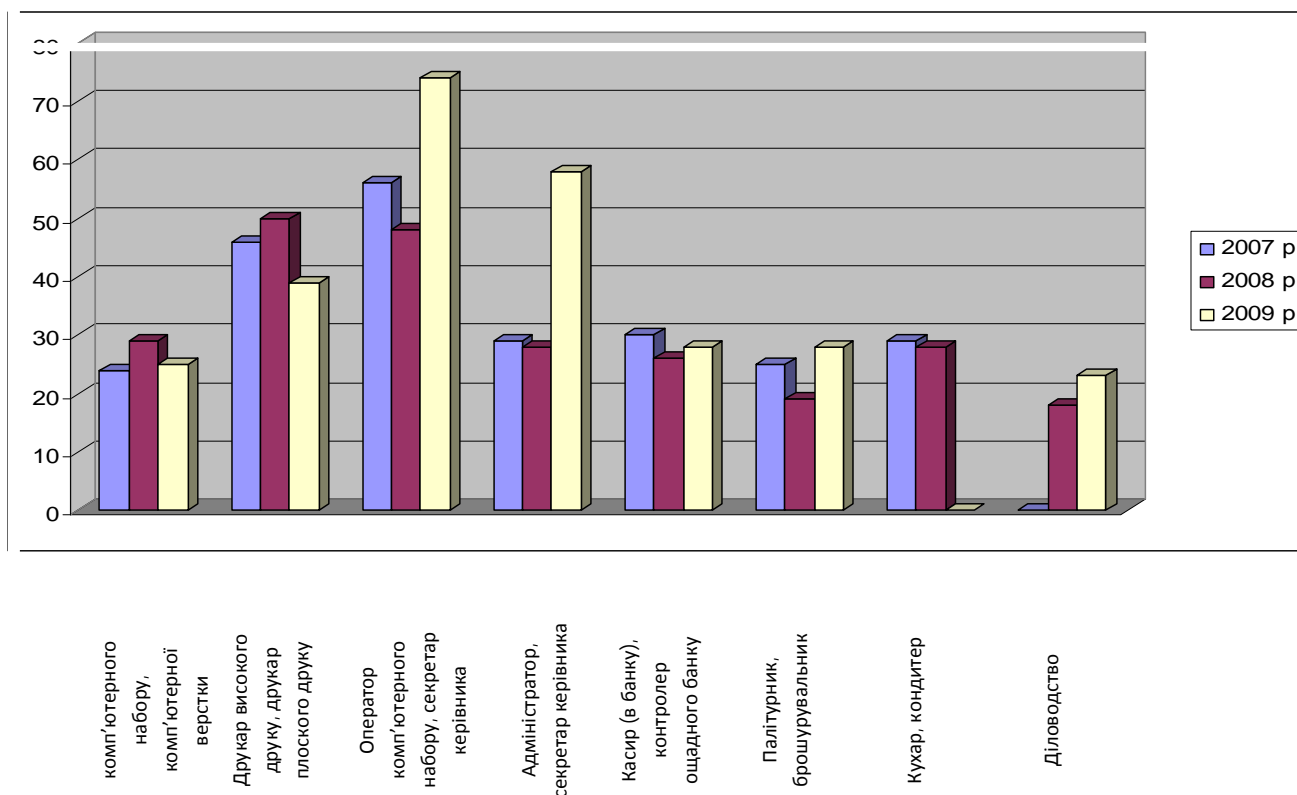
Вид діяльності	Рік				
	2005	2006	2007	2008	2009
Обробна промисловість	2702200	2500143	2356033	2333973	2370445
Видавнича справа	...	17879	17696	20106	20684
Поліграфічна діяльність	25600	17864	17624	19619	20472

Результати дослідження розподілу трудових ресурсів галузі (Дніпропетровський регіон) за віковими категоріями (мал. 3.1) вказують на синхронне зростання частки працівників молодого (15-26 років) та пенсійного (50-59 років) віку. Зростання працівників молодого віку відбувається за рахунок систематичної кваліфікованої підготовки фахівців в ДНЗ «МВПУ ПІТ». Випуск кваліфікованих робітників в навчальному закладі здійснюється на підставі договорів з замовниками кадрів та погоджується з державною службою зайнятості (мал. 3.2). Нажаль зростання працівників

предпенсійного віку відбувається за рахунок фахівців зрілого віку, які відзначаються високою працездатністю та досвідом. Фактично в Дніпропетровському регіоні сьогодні відбувається природна зміна поколінь.



Мал. 3.1. Розподіл працівників за віковими категоріями видавничо-поліграфічної галузі

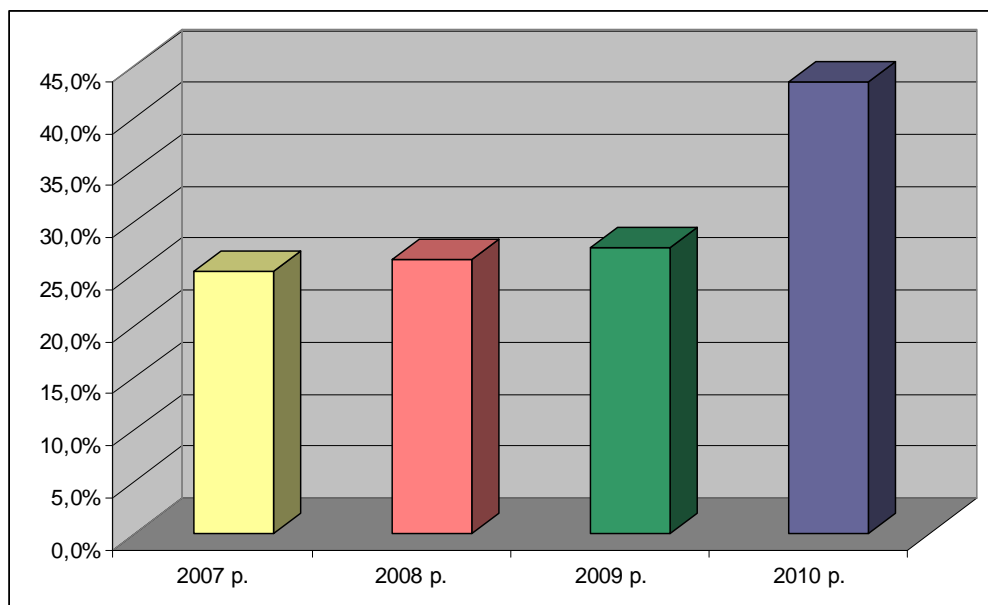


Мал. 3.2. Динаміка працевлаштування випускників ПТНЗ у розрізі професії

Рівень працевлаштування випускників ДНЗ «МВПУ ПІТ» та їх закріплення на першому робочому місці відслідковується на протязі двох

років після закінчення навчального закладу структурним підрозділом – лабораторією розвитку, менеджменту та моніторингу освітніх послуг. Працівниками лабораторії створені електронні бази даних випускників училища (електронні пошти), завдяки яким відслідковується міграція працівників в інші галузі та система підвищення фахової освіти.

Здійснюючи аналітичне дослідження стану галузі робочою групою було з'ясовано, що з урахуванням складності виробничих процесів у поліграфії, ключовим фактором забезпечення підприємств кваліфікованими фахівцями виступає рівень освіти (мал. 3.3). Частка працівників, які мають неповну вищу освіту, тобто отримали дипломи освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» або «бакалавр» позитивно зростає як у сфері видавничої справи (у 2007 р. – 25,3%; у 2008 р. – 26,4%; у 2010 – 27,6%), а прогноз на 2011 р. підтвердив пропозицію 43,5% завдяки першому випуску молодших спеціалістів в ДНЗ «МВПУ ПІТ» за спеціальностями: «Друкарське виробництво» та «Комп'ютерна обробка текстової, графічної та образної інформації». Дані показники мають позитивну тенденцію і високо цінуються роботодавцями. У видавничо-поліграфічній галузі нові технології принципово змінюють організацію праці кваліфікованих робітників, їх взаємодію в процесі праці. Основу інноваційних технологій складає комплекс інформаційних систем, об'єднаних в єдину систему управління виробництвом і вимагає від робітників уміння працювати з усім комплексом наявного технологічного обладнання, яке функціонує в синхронному інформаційно-технологічному режимі.



Мал. 3.3. Динаміка росту працівників видавничо-поліграфічної галузі з неповною вищою освітою

Отже, виконаний аналіз ринку праці, за даними служби зайнятості та Державного комітету статистики України впродовж 2007-2010 рр. за професіями, які забезпечують видавничо-поліграфічну галузь та сфери інформаційних технологій показав, що збільшився попит на кваліфікованих робітників високого рівня кваліфікації та молодших спеціалістів. Ринкова потреба постійно зростає на висококваліфікованих робітників у зв'язку з впровадженням у виробництво нового технологічного обладнання. Поряд з цим, в державній службі зайнятості фактично не відтворюється динаміка зареєстрованих безробітних з видавничо-поліграфічної галузі (в зв'язку зі специфікою та переведенням галузі в приватний сектор).

Проведений аналіз показав, що сьогодні в регіоні не існує дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили для видавничо-поліграфічної галузі. Проте, пропозиція випускників з інформаційних технологій перевищує потребу регіонального ринку праці за рахунок підготовки працівників з інформаційних технологій в інших навчальних закладах (не профільних).

На підставі приведених вище фактів можемо зробити висновок, що обрана навчальним закладом стратегія на безперервну (ступеневу) освіту обґрунтована вимогами ринку праці, сучасним станом техніко-технологічного способу виробництва і сприятиме подальшому розвитку партнерства та працевлаштування випускників.

Маркетинговий аналіз цільових ринків

Анкетування абітурієнтів

На протязі червня – вересня 2009 року було проведено опитування абітурієнтів з метою виявлення пріоритетів під час вибору майбутньої професії. Соціологічне дослідження проводилось шляхом анкетування (використовувались анкети запропоновані проектом та власні, розроблені службою маркетингу навчального закладу).

Дослідження виявило та статистично підтвердило, що в професійно-технічні початкові заклади йдуть діти з низьким рівнем матеріальної забезпеченості і тому саме професійно технічна освіта є гарантом доступності освіти для них.

Наше дослідження також підтвердило низьку ефективність сучасних інститутів професійної орієнтації і збереження традиційних мотивів під час вибору професії, які пов'язані з оточенням старшокласників, а не з діючими державними інститутами. Так про майбутню професію абітурієнти дізнались

в більшій мірі від друзів – 28% (в 2008 р. – 31%) та батьків – 22% (в 2008 р. – 19%). Роль в професійній орієнтації за такими показниками як «престижність професії», «можливість легко та швидко працевлаштуватися», «отримання стипендії» залишається достатньо ваговою і стоїть на другій позиції. Практично ніхто з абітурієнтів не відмічає роботи центрів профорієнтації служби зайнятості.

Аналітичною групою навчального закладу зроблено висновок про слабкість сучасної системи професійної орієнтації, яка має негативний вплив на трудову мотивацію в цілому. Звертає на себе увагу такий мотив вступу до професійно-технічного навчального закладу, як не бажання продовжувати навчання в загальноосвітній середній школі. Так, наприклад, 11,2% респондентів зафіксували мотив «Мені було скучно та нецікаво навчатись в школі» і у 14,3% – «Слабка успішність в загальноосвітній школі».

Власні дослідження лабораторії менеджменту та моніторингу освітніх послуг довели, що за останні три роки відбулись вагомі зміни в ідеологічних орієнтаціях учнів, що, мабуть, характерно і для всього молодого покоління.

Анкетування учнів

У ДНЗ «МВПУ ПІТ» серед учнів, які перейшли на третій ступінь навчання, було проведено анкетування (анонімне та відкрите, за бажанням учнів) з метою виявлення на початковій стадії оволодіння знаннями й навичками з майбутньої професії не лише з виявлення причин, які спонукали вибір професії, але й загального рівня уявлень про завдання і можливості працівника видавничо-поліграфічної галузі, організацію процесу виготовлення поліграфічної продукції. Для теми дослідження найбільш важливими є відповіді респондентів на перше (*Чому Ви обрали саме цю спеціальність?*) та останнє (*Чого Ви чекаєте від даного курсу навчання?*) запитання анкети. Аналіз відповідей свідчить, що ці дві критерії респонденти майже не розрізняють: на обидва запитання було отримано майже однакові відповіді. Результати анкетування, диференційовані за класифікацією мотивів, відображені у табл. 3.1. Загальні результати виявили, що перше місце посідає мотив оволодіння навичками (37,68) - (опанувати професією друкаря чи оператора; добре знати свою справу, стати справжнім фахівцем тощо). Друга за популярністю ознака (20,2%) - самовизначення (пов'язати життя з видавничо-поліграфічною справою; вивчити редакційно-видавничий процес; ця професія відповідає моїм якостям; віднайти у собі дизайнерський хист; наявність відповідних здібностей тощо). На третій позиції (18,4%) - мотив удосконалення (поглибити свої уявлення про видавничу справу; дізнатися все про додрукарські процеси в поліграфії (prepress), друкарські процеси (press), брошурувально-палітурні процеси (postpress) редагування; підвищити свій

духовний і розумовий рівень; закріпити задатки нових відкриттів тощо), на четвертій (14,02%) - зацікавлення змістом і процесом навчання (подобається читати, аналізувати, виготовляти рекламну продукцію, друкувати книги, брошури, газети, журнали; можливість отримувати цікаву інформацію, спілкуватися з друзями). П'ятий результат (7,8%) - вузькокорисливі (отримати диплом з відзнакою), високооплачувану (прибуткову, вигідну, перспективну) роботу; одержати професію і роботу за нею; зробити кар'єру; зав'язати корисні знайомства; стати головним технологом, і, нарешті, шостий (1,7%) - соціальні (почуватися корисним; брати участь у видавничо-поліграфічному процесі в Україні; вивчитись і працювати як справжній громадянин і патріот своєї країни; робити щось гарне для людей тощо). Згідно отриманих даних ми бачимо, що соціальним мотивам надає перевагу лише незначна частина опитаних.

Здійснивши аналіз отриманих даних ми спостерігаємо, що показовим є зростання частотності такого важливого пізнавального мотиву, як оволодіння навичками, проте не може не вразити падіння популярності мотиву самовизначення. Учні, які продовжують навчання на третьому ступені з метою отримання підвищених розрядів чітко усвідомлюють мотив – удосконалення, що свідчить про позитивні зміни у свідомості учнів.

Загалом же результати анкетування засвідчують, що більшість респондентів є сформованими особистостями з чітко вираженим нахилом до творчої, пізнавальної діяльності. Сучасна молодь прагне до самовираження. Тому вважаємо за потрібне розширювати і поглиблювати їх потяг до самостійної роботи, залучати до процесу науково-дослідної, експериментальної роботи, творчого пошуку й перевірки отриманих знань на практиці. Це допоможе їм відкрити свої здібності, навчить розвивати особистий потенціал, жити за логікою саморозвитку.

Отже, навчання майбутніх поліграфістів повинно бути спрямоване на формування інноваційної свідомості як складової економічної свідомості, яка включає в себе психологічну потребу в змінах, новаторство, мотивацію впровадження нововведень тощо.

Таблиця 3.1. Мотивація вибору майбутньої професії і мотивація навчання

Групи респондентів	Загальна кількість респондентів	Пізнавальні мотиви				Мотиви досягнення							
		зацікавлення		оволодіння навичками		соціальні		самовизначення		удосконалення		вузько корисливі	
		Кількість опитаних	%	Кількість опитаних	%	Кількість опитаних	%	Кількість опитаних	%	Кількість опитаних	%	Кількість опитаних	%
Оператор комп'ютерного	30	4	3,5	12	10,5	2	1,7	9	7,9	-	-	3	2,6

набору, оператор комп'ютерної верстки (I курс)													
Друкар плоского друку, друкар високого друку (I курс)	29	6	5,26	9	7,89	-	-	11	9,6	-	-	3	2,6
Комп'ютерна обробка текстової, графічної та образної інформації (III ступінь навчання)	25	3	2,63	9	7,89	-	-	1	0,9	10	8,8	2	1,7
Друкарське виробництво (III ступінь навчання)	30	3	2,63	13	11,4	-	-	2	1,8	11	9,6	1	0,9
Всього	114	16	14,02	43	37,68	2	1,7	23	20,2	21	18,4	9	7,8

Отримані в ході проведеного дослідження дані потребують більш глибокого осмислення. Особливо важливо прослідкувати за тенденціями, які складають в молодіжному середовищі, які в свою чергу вказують на успіхи та недоліки нашої роботи по навчанню і вихованню, дозволяють внести корективи в традиційні педагогічні технології і методи навчання.

Анкетування роботодавців

Серед основних стратегічних завдань ДНЗ «МВПУ ПІТ» є розвиток форм і методів взаємодії з соціальними партнерами навчального закладу.

Розробка власної моделі соціального партнерства в системі професійно-технічної освіти – це система взаємозалежних компонентів: напрямки розвитку та інтеграції змісту освіти навчального закладу та замовників кадрів; методи, форми, технології організації взаємовигідної співпраці; зовнішня оцінка якості професійної освіти.

Реалізація програми соціального партнерства та становлення індивідуальної моделі здійснюється в тому числі через моніторинг професійно значущих якостей робітників для видавничо-поліграфічної галузі регіону, в контексті формування ключових компетенцій.

На протязі травня–вересня 2009 року було здійснено опитування роботодавців, де проходять практику та працюють випускники училища (67 підприємств, організацій та установ згідно укладених угод на підготовку

кадрів). В опитуванні брали участь, як підприємства державної форми власності (51%), так і приватної (49%).

В опитуванні брали участь респонденти по кожній професії.

На питання «Чи задоволені Ви в цілому підготовкою випускників?» – 100% відповіли, що задоволені, але при цьому мають значні зауваження щодо особистих якостей випускників (відповідальність, виробнича культура, творчий підхід, старанність тощо).

Загальна підготовка випускників училища на 98% задовольняє потреби роботодавців, але при професійні компетенції для випускників ПТНЗ роботодавці вимушені зменшувати в зв'язку з недостатнім досвідом практичної роботи (до 75%).

Висновок: Роботодавці на 100% задоволені теоретичною підготовкою учнів та проведеною роботою педагогічними працівниками по соціально-професійній адаптації учнів до умов сучасного виробництва. З 2009 року замовники кадрів вимушені були на 20% скоротити прийом випускників ПТНЗ з метою збереження власного персоналу в кризових умовах. Проте в подальшому всі роботодавці на 100% зацікавлені в плідній співпраці.

Сильні сторони навчального процесу

У ДНЗ «МВПУ ПІТ» основний акцент в освітній діяльності спрямовується на розвиток творчої активності, як педагогічних працівників так і учнів. В навчальному закладі створені відповідні організаційно-педагогічні умови вдосконалення продуктивного способу розвитку творчої активності учнів.

Розвиток творчої активності – це процес, який передбачає створення моделей, які сприяють управлінню розвитком особистості в творчому освітньому середовищі через проектну діяльність. Під моделлю організації проектної діяльності учнів ДНЗ «МВПУ ПІТ» розуміється деякий ідеальний освітній простір, за допомогою якого повинно бути досягнуто необхідний рівень розвитку творчої активності учнів, їх професійних вмінь та навичок, особистих якостей. За допомогою моделі краще зрозуміти характер залежності між структурними елементами складного досліджуваного феномену, синтезувати та з'ясувати найбільш значимі сторони процесу навчально-проектної діяльності в училищі. Педагогічними працівниками навчального закладу розроблено дидактичну модель, (див. додаток 1).

Поряд з цим педагогічний колектив реалізовує ряд інноваційних проектів:

- інноваційний режим – основна стратегія навчального закладу (режим пошуку ефективних технологій розвитку);
- робота над апробацією та впровадженням: освітнього простору компетенцій; практико-зорієнтованого навчання; продуктивного підходу; комфортного середовища навчання та виховання;
- формування здоров'єзберігаючого середовища, формування професійної майстерності шляхом поглибленої психофізичної підготовки, фізичного і спортивного виховання;
- створення системи соціального партнерства, як інноваційної моделі в управлінні ПТНЗ;
- створення моделі розвитку соціально-професійної адаптації учнів;
- використання інформаційно-консультативного центру (Бібліотека) – як фактора інтенсифікації навчального процесу;
- впровадження інноваційних виробничих технологій у навчальний процес;
- інноваційні організаційно-педагогічні умови вдосконалення управлінської діяльності шляхом формування інформаційної компетенції в усіх суб'єктів ПТНЗ;
- створення моделі управління кар'єрним ростом педагогічних працівників ДНЗ «МВПУ ПІТ»;
- інноваційні форми і зміст підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Слабкі сторони навчального процесу

Відсутність в регіоні професійно-технічних навчальних закладів та вищих навчальних закладів поліграфічного профілю, що має вплив на інтенсивність процесу спілкування та обміном інформацією. На сьогодні училище має можливість обміну досвідом з регіонами: Київ, Харків, Львів, Донецьк, Сімферополь, Вінниця.

Аналіз сильних та слабких сторін, можливостей та загроз (SWOT) в ході проведення експериментально-дослідної роботи

Адміністрацією навчального закладу здійснено комплексний прогностичний аналіз, який передбачав вивчення впливу на навчальний заклад в базисному та прогностичному періодах найважливіших факторів зовнішнього середовища та стану його внутрішнього потенціалу. Він включав: аналіз зовнішнього середовища навчального закладу, аналіз забезпеченості прийому ресурсу молоді; визначення потреби в організаціях замовників кадрів в підготовці робітників; визначення потреби в освітніх послугах, які надаються по додатковим освітнім програмам; аналіз працевлаштування; аналіз конкуренції в освітньому середовищі; аналіз внутрішнього потенціалу навчального закладу (матеріально-технічна база, управлінські та педагогічні кадри, фінансова діяльність); оцінка соціальної ролі навчального закладу.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Людські ресурси	
<p>1. Навчальний заклад має високий кадровий потенціал.</p> <p>2. Директор ПТНЗ – менеджер освітньої установи, новий тип керівника, який знаходиться в постійному творчому русі, пошуку. Високий управлінський професіоналізм визначає ефективне прогнозування, відкритість новому, готовність до змін.</p> <p>3. Забезпечується безперервний ріст педагогічних працівників (менеджмент персоналу), що сприяє підвищенню та реалізації соціально-економічного потенціалу навчального закладу, створення в ньому умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості (менеджмент процесів).</p> <p>4. Наявність довгострокових угод з керівниками підприємств на підготовку кваліфікованих робітників.</p> <p>5. Наявність дієвого механізму соціального партнерства (створено консультативну раду)</p>	<p>1. Базові підприємства (замовники кадрів) не мають планів відтворення робочої сили. Скорочується внутрішньо-фірмове навчання персоналу, що веде до втрати інтелектуального та трудового потенціалу.</p> <p>2. Відсутність на сьогодні факторного аналізу професіоналізації на рівні галузі за показниками: кадровий професіоналізм, інноваційна діяльність, функціональність та інше.</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони
Навчальні програми	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадження інтегрованих навчальних планів за ступеневою системою освіти. 2. Запровадження компетентнісного підходу до підготовки кваліфікованих робітників. 3. Підготовка учнів за Державним стандартом професійно-технічної та вищої освіти. 4. Розроблення та запровадження адаптованої експериментальної програми навчання інноваційним виробничим технологіям, що диктуються ринком праці. 5. Наявність Концепції інноваційних змін на базі ПТНЗ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наднормативна звітність навчального закладу перед вищестоящими установами, що відволікає адміністрацію від роботи над удосконаленням навчально-виробничого процесу, а залучає до роботи над формальним відписуванням. (Порушуються норми документообігу та категорійність організацій та установ). Наприклад, звіт «Кадри» - одночасно подається в три різні установи за різними формами.
Матеріально-технічне забезпечення	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадження цільової платної підготовки. 2. Оновлення матеріально-технічної бази у відповідності до вимог стандартів професійно-технічної та вищої освіти. 3. Забезпеченість комп'ютерною технікою за показником 1 ПК на 4 учня. 4. Наявність сучасних засобів навчання: забезпечення підручниками з усіх напрямків підготовки (80%). 5. Наявність власного гуртожитку. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність в законодавстві податкових стимулів інвестування роботодавців у підготовку кваліфікованих робітників, що негативно впливає на процеси співпраці з навчальним закладом. 2. Збільшення витрат на енергозбереження та ряд інших статей в зв'язку з модернізацією матеріально-технічної бази.
Процедури	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвинена інфраструктура наукових лабораторій, що виконують інформаційно-аналітичні функції. 2. Функціонує виробничо-маркетингова служба. 3. Оцінка результатів навчання 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність в системі ПТНЗ нормативного закріплення питань соціалізації дітей-сиріт (порядок надання житла після закінчення ПТНЗ та інше).

Сильні сторони	Слабкі сторони
роботодавцями. 4. Наявність рекламної компанії та посилення фірмового стилю навчального закладу.	

Можливості	Загрози
-------------------	----------------

Соціальні	
------------------	--

<p>1. Підвищилась зацікавленість підприємців до рівня професійної освіти випускника ПТНЗ.</p> <p>2. Участь в допрофільній та профільній підготовці учнів в ЗОШ (технологічний профіль).</p> <p>3. Створення дієвого механізму самоуправління, що розширить сферу діяльності ПТНЗ, можливості управління, підвищить його ефективність.</p> <p>4. Створення системи здоров'єзберігаючого простору в ПТНЗ.</p>	<p>1. Відсутність законодавчого механізму квотування робітничих місць для молоді.</p> <p>2. Відсутність престижу робітничих професій в суспільстві.</p>
---	---

Технологічні	
---------------------	--

<p>1. Інтенсивне застосування в навчально-виробничому процесі віртуальних систем.</p> <p>2. Застосування технології «web-освіта».</p> <p>3. Створення бази «Інформаційні ресурси».</p> <p>4. Розроблення методики інтеграції професійної освіти та виробництва.</p> <p>5. Вивчення цифрових технологій додрукарських, друкарських та післядрукарських процесів.</p> <p>6. Наявність комплексу інформаційних систем.</p>	<p>1. Відсутність можливості використання цифрових поліграфічних технологій (додрукарських, друкарських, післядрукарських) в майстернях навчального закладу.</p>
---	--

Економічні	
-------------------	--

1. Наявність можливості працевлаштування випускників	1. Ріст загальнодержавного рівня
--	----------------------------------

Можливості	Загрози
<p>навчального закладу в інших регіонах, так як в Дніпропетровському регіону достатньо робітничих кадрів, а в інших регіонах – дефіцит.</p> <p>2. Наявність можливості збільшення об'ємів підвищення кваліфікації та перепідготовки кваліфікованих робітників.</p> <p>3. Збільшення обсягів надання платних педагогічних послуг населенню.</p> <p>4. Збільшення об'ємів виготовлення корисної продукції (поліграфічної).</p> <p>5. Дообладнання навчально-демонстраційного центру поліграфічних матеріалів.</p>	<p>безробіття.</p> <p>2. Випускникам ПТНЗ в умовах кризи складно витримати конкуренцію на ринку праці.</p>
Політичні	
<p>1. Наявність власного «брендінгу», як індикатору престижності навчального закладу в сфері ділових освітніх послуг. Відзначення навчального закладу в рядках рейтингу: «Флагман освіти України», «Лідер сучасної освіти» та інше.</p> <p>2. Участь в міжнародному проекті «Teacher Development Program».</p>	<p>1. Зменшення загальнодержавного фактору впливу на економічні процеси в суспільстві.</p>

Впровадження пріоритетних напрямків та цілей

Невід'ємною ознакою системи професійно-технічної освіти стає можливість прогнозувати та враховувати зміни в економіці, відтворювати зміни технологій та організації виробництва в навчальному процесі, реалізовувати інтереси особистості та держави.

Для вирішення вищевказаних проблем та з метою підготовки кваліфікованих робітників для робіт з найсучаснішими технологіями доцільно використовувати розроблені спільно педагогічними працівниками навчального закладу пріоритетні напрямки та цілі.

Пріоритетний напрям	Звіт про виконання цілей
<p>1. Створення ефективної моделі розвитку професійно-технічного навчального закладу, перетворення його в ресурс соціально-економічного розвитку регіону на основі співпраці системи освіти, бізнесу, місцевої спільноти.</p>	<p>1. Запроваджено нову хвилю системної взаємодії роботодавців регіону з навчальним закладом в кризових умовах.</p> <p>2. Створено в навчальному закладі систему економіки, що базується на знаннях.</p> <p>3. Розроблено програму профорієнтації молоді спрямованої на проведення превентивних заходів, орієнтацію її на потреби ринку праці та формування усвідомлених підходів до вибору професії.</p> <p>4. Забезпечено нову якість випускників шляхом розроблення нової структури змісту освіти.</p>
<p>2. Участь в програмі МОН України по оптимізації мережі ПТНЗ.</p>	<p>1. Реорганізовано ДЦ ПТО ПІТ у Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій.</p> <p>2. Створено науково-освітній кластер.</p> <p>3. Здійснення систематичного аналізу з врахуванням демографічних, соціально-економічних умов регіону.</p>
<p>3. Створення на базі навчального закладу маркетингового центру по наданню освітніх послуг.</p>	<p>1. Реалізовано нові додаткові освітні послуги та збільшити масштаби виготовлення корисної продукції.</p> <p>2. Здійснено інтеграцію з навчальними закладами інших рівнів освіти, інших регіонів, міжнародними установами.</p> <p>3. Здійснено аналіз мікросередовищ підприємств видавничо-поліграфічної галузі регіону.</p>
<p>4. Формування інноваційної політики навчального закладу в умовах інформаційного суспільства.</p>	<p>1. Запроваджено соціально-гендерний принцип в навчально-виробничому процесі ПТНЗ.</p> <p>2. Запроваджено принцип толерантності в навчально-виробничому процесі.</p> <p>3. Вивчена теорія глобалізації та застосовані її принципи в навчально-виробничому процесі.</p> <p>4. Створені просторові зв'язки з освітніми установами Західної Європи.</p>

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ ФАХІВЦІВ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Надія Кудикіна,

*доктор педагогічних наук,
професор Київського університету
імені Бориса Грінченка*

Як відомо, професійна освіта фахівців поліграфічного профілю, будучи явищем педагогічним, якнайтісніше пов'язана з економічною сферою. Зазначений зв'язок зумовлює необхідність враховувати у процесі організації професійної освіти ті об'єктивні фактори, що діють в економічній сфері. Методологічною основою застосованого нами факторного підходу є *концепція факторів* – концепція, яка пояснює розвиток будь-яких сфер суспільства впливом різноманітних факторів. При цьому *фактор* розуміємо як (лат. *factor*, від *facio* – роблю) рушійну силу, причину якогось явища [4, с.358]. За концепцією факторів до причин, від яких залежить розвиток суспільних явищ і процесів, відносять науку, економіку, техніку, науково-технічних прогрес та ін. [3, с. 369] Наведемо стисло характеристику саме економічних факторів як таких, що суттєво впливають на перебіг і результат професійної освіти.

Сучасне економічне середовище України характеризується економістами як ринкове. Його функціонування і трансформації визначаються дією ринкових сил – потреб і інтересів окремих індивідів, колективів, що формуються під впливом ринку (його структури та інфраструктури, ринкових процесів і відносин тощо). Ринкові відносини діалектично позначаються на процесах працевлаштування фахівців поліграфічного профілю і на відтворенні людини-працівника, зокрема, на організації професійно-технічної освіти і на її змісті.

Ключовим фактором, що діє в ринкових умовах і впливає на підготовку працівників поліграфічної галузі, є *закон конкуренції* – об'єктивний закон, котрий виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між суб'єктами ринку поліграфічної праці, які відображають боротьбу за найвигідніші умови виробництва і збуту профільних товарів, послуг, привласнення найбільших прибутків власниками поліграфічних підприємств. Так, у поліграфічній сфері ведеться боротьба між різними суб'єктами ринку праці за найвигідніші умови виробництва поліграфічних товарів і надання послуг відповідного характеру, їх продажу тощо.

До провідних способів конкуренції належить досягнення поліграфічним підприємством (компанією, фірмою) конкурентних переваг на ринку. Суб'єкти економічної діяльності їх збереженню, підтримці і розвитку як в ринково розвинутих країнах, так і в Україні, яка тяжіє до економіки перехідного типу, приділяють неабияку увагу. [5].

Конкурентні переваги на ринку поліграфічних товарів і послуг досягаються різними методами. Найпоширеніший з них – зростання продуктивності праці і зниження витрат на виробництво поліграфічної продукції шляхом *запровадження нової техніки і технології, нових матеріалів і методів їх обробки, добір кваліфікованих робітників, які володіють інноваційними виробничими технологіями*. Такі робітники є конкурентоспроможними на ринку праці – вони швидше зможуть отримати робоче місце порівняно з тими, хто у процесі професійної підготовки засвоїв застарілі виробничі технології.

Поняття *конкурентоспроможність* є видовим по відношенню до родового *конкуренція*, похідним від нього, отже вбирає в себе визначальні ознаки даної дефініції. В цілому *конкуренція* (лат. *concurrere* – змагатися, зіштовхуватися) – економічне суперництво і боротьба між різними суб'єктами (передусім товаровиробниками та продавцями товарів і послуг) за якнайвигідніші умови їх виробництва і збуту, за привласнення найбільших прибутків та інших цілей. Врахування професійно-технічними навчальними закладами конкуренції як важливої рушійної сили розвитку ринкової економічної системи детермінує необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців поліграфічного профілю. Одним із способів врахуванні дії закону конкуренції є прогресивні трансформації змісту професійної підготовки фахівців.

Процес оновлення поліграфічної галузі та підготовки персоналу для поліграфічних підприємств під впливом дії закону конкуренції не є безтурботним, на ньому позначаються *економічні суперечності*. Економісти їх розуміють як ті суперечності, що властиві всім економічним явищам і процесам. Вони є формою зв'язків і відносин (взаємодії) між протилежними сторонами (їх елементами, властивостями, тенденціями) всієї економічної системи та кожного явища або процесу, зокрема, процесу виробництва поліграфічної продукції і послуг. Внаслідок дії економічних суперечностей відбувається розвиток як поліграфічної галузі економіки, так само й професійної підготовки фахівців даного профілю. [3, с. 233]. Способом реагування закладів професійно-технічної освіти на дію економічних суперечностей у поліграфічній галузі є їх вивчення з метою встановлення тенденцій і можливих змін даної сфери економіки. Це дозволяє забезпечувати випереджальну підготовку випускників, готових до змін у сфері їх майбутньої діяльності.

На професійну освіту фахівців поліграфічного профілю, крім вже названого закону конкуренції, впливають й інші об'єктивні закони, що діють в економіці. До таких законів належать:

Закон економії часу – закон, який виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між зменшенням необхідного робочого часу на виробництво

одиниці товару та послуги у процесі розвитку продуктивних сил й позитивного впливу на них відносин економічної власності та супроводжується зростанням вільного часу працівника. Складовими закону економії часу є: економія робочого часу; економія неробочого часу; економія вільного часу. Дія закону безпосередньо пов'язана з використанням сукупного фонду часу, тобто робочого і неробочого (в т.ч. вільного). Важливими умовами реалізації закону економії часу економісти вважають науково-технічний прогрес, раціональніше використання засобів виробництва та робочої сили, впровадження нових технологій, стабільне підвищення виробничої кваліфікації, культурно-технологічного рівня працівників, організації виробництва та праці, пошуки нових методів управління господарством, насамперед економічних та ін. [3, с. 233]. Врахування закону економії часу у професійній підготовці фахівців поліграфічного профілю пов'язується з реалізацією завдання щодо формування в учнів ПТНЗ умінь бережного ставлення до свого як робочого, так і неробочого (в т.ч. вільного) часу, неперервне підвищення професійної кваліфікації, раціоналізаторство на підприємстві тощо.

Найважливішим показником ефективної доцільної поліграфічної діяльності є економічний показник, що позначається термінологічним словосполученням *продуктивність праці*. У всіх галузях економіки діє *закон зростання продуктивності праці* – закон, який виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між розвитком і вдосконаленням економічного способу виробництва, з одного боку, й зумовлених цим зростанням кількості виробленої продукції та послуг, поліпшення їх якості – з іншого. Із зростанням продуктивності праці частка живої праці зменшується, а частка уречевленої праці, втіленої у засобах виробництва, збільшується так, що загальна сума праці, втіленої в товарі, зменшується. На продуктивність праці впливає також техніко-технологічний рівень виробництва, рівень підготовки кадрів, рівень трудової культури фахівців поліграфічної галузі, рівень соціально трудових відносин тощо. [3, с. 236 - 237].

Дія закону зростання продуктивності праці зумовлює у процесі професійної підготовки формувати в учнів розуміння необхідності та здатність постійно підвищувати продуктивність власної праці на поліграфічному виробництві. Такий результат досягається за рахунок ефективного застосування сировини і витратних матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, через запровадження інновацій, економію часу на виготовлення поліграфічної продукції тощо.

Закон зростання екологічних потреб – закон, який виражає зростання біологічних, нервових, психічних та емоційних навантажень на людський організм в умовах детеріорації – погіршення навколишнього природного середовища в наслідок антропогенного забруднення й потребою задоволення зростаючих екологічних потреб для належного відтворення людини як біологічної істоти, природного компонента робочої сили нормальної

якості. Підвищення екологічних потреб зумовлене також зростанням вимог, які висуває інтенсифікація виробництва до особи загалом і робочої сили зокрема. Для нейтралізації негативного впливу забрудненого довкілля на відтворення робочої сили нормальної якості необхідно задовольняти потреби людини у чистому повітрі, питній воді, збільшувати рекреаційні витрати тощо. Закон зростання екологічних потреб не має абсолютного характеру, тобто за умови відтворення природного компонента робочої сили нормальної якості, людини загалом він значно послаблюється. [3, с. 235 - 236].

Учень професійно-технічного закладу поліграфічного профілю, як і кожна людина має *екологічні потреби*. Це особливий вид суспільних потреб, зазначають В.І. Кушерець і М.І. Хилько [2], що знаходяться в абсолютній залежності від зовнішнього середовища. В цілому, середовище, в якому розвивається дитина, включає передусім природні умови її життя, що є джерелами речовин, потрібних організму, об'єктами її пізнавальної діяльності.

Природно, що освітян у процесі їх наполегливої боротьби за екологічно сприятливі умови професійно-технічної освіти молоді найбільше за все насторожує *критичний стан навколишнього середовища* — стан, за якого подальші його зміни можуть порушити стійкість (речовинно-енергетичний баланс) екосистеми та позбавити здатності до саморегуляції та самовідновлення. Критичний стан навколишнього середовища може призвести до екологічних і супровідних економічних і соціальних наслідків. До критичного стану системи можуть призвести як сильні впливи (грубі порушення екологічних нормативів), так і незначні, поступово накопичувані зміни (слабкі впливи). Останні часто не враховуються, і наслідки виходу за критичний стан, які супроводжуються розвитком небезпечних процесів, сприймаються як раптові. Прикладом може бути вирубка рослинності, випас худоби, розорання гірських схилів, що призводить до масових зсувів, особливо за несприятливих геокліматичних умов. Ефективним засобом встановлення критичного стану природних систем є екологічний моніторинг. [2].

Протягом останнього десятиріччя увага вчених і освітян-практиків все більше зосереджується на проблемі *освітнього середовища* – дуже важливої складової функціонування і розвитку сучасної освіти, зокрема й професійно-технічної. У системі чинників, що визначають не лише якість освіти, а й більш значну для життя дитини річ – її здоров'я, все більшого значення набуває створення сприятливого для розвитку учня ПТНЗ, екологічно захищеного освітнього середовища.

Нині, в умовах нового етапу науково-технічної революції і породжених нею інноваційної техніки і найсучасніших виробничих технологій і матеріалів, освітньому середовищу професійно-технічних навчальних

закладів поліграфічного профілю, до речі, так і всім іншим, загрожує екологічна небезпека – вид екологічної ситуації, за якої створилася вірогідна загроза або виникнення вражаючих факторів екологічної небезпеки, здатних призвести до одного або сукупності небажаних наслідків для людей в цілому і для освітнього середовища також. Отже, актуалізувалася проблема екологізації освітнього середовища, створення безпечних для умов навчання, виховання і розвитку майбутніх фахівців поліграфічного профілю.

До освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів крім навчальних приміщень належать також середовище виробничої практики. Критичний стан освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу поліграфічного профілю на базових підприємствах може викликати використання у поліграфічному виробництві *надзвичайно небезпечних речовин* – тобто таких, які за своїми хімічними показниками завдають непоправної шкоди підростаючому поколінню, призводять до катастрофічних мутагенних змін в організмі. Дія економічного закону зростання екологічних потреб людини зумовлює необхідність професійно-технічного навчального закладу контролювати стан освітнього середовища, орієнтуючись на нормативи, визначені законодавчими органами України. За ступенем дії на організм людини шкідливі речовини підрозділяються на чотири класи небезпеки: 1. Надзвичайно небезпечні: ШК < 0,1 мг/м³; 2. Небезпечні: ГПК від 0,1 до 1,0 мг/м³; 3. Помірнонебезпечні: ГПК від 1,1 до 10,0 мг/м³; 4. Малонебезпечні: ГПК > 10,0 мг/м³. [2] .

За характером дії вони підрозділяються на: *загально-токсичні* – отруєння всього організму, що викликають чадний газ, бензол, ртуть, свинець, ціаніди, арсеніди – сполуки миш'яку; *подразні* (хлор, аміак, сірчистий газ, ацетон); *сенсibilізують* – *алергени* (формальдегід, розчинники та лаки на основі нітросполук); *канцерогенні* – які викликають рак (нікель, з'єднання хрому, азбест, аміни таін.); *мутагенні* – які впливають на репродуктивну функцію (магній, ртуть). До небезпечних речовин також належать такі: азоту оксиди, аміак, ангідрид сірчистий, ацетон, бенз(о)пірен, бутилацетат, ванадію п'ятиокис, водень хлористий, вуглецю окис, вуглеводні, газоподібні фтористі сполуки, кадмію сполуки, марганець та його сполуки, нікель та його сполуки, озон, ртуть та її сполуки, свинець та його сполуки, сірководень, сірковуглець, спирт Н-бутиловий, стирол, фенол, формальдегід, хром і його сполуки. [2] .

Відповідно до діючого законодавства заклади професійно-технічної освіти можуть конструктивно діяти щодо забезпечення сприятливих екологічних умов для реалізації освітніх послуг. Так, у постанові Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року «Про затвердження положення про державну систему моніторингу довкілля» вказано, що суб'єкти системи моніторингу, місцеві державні адміністрації й органи місцевого

самоврядування, підприємства, установи та організації, незалежно від підпорядкування та форм власності, мають здійснювати розроблення й узгодження з органами МНС і Мінекобезпеки планів здійснення заходів з метою спостереження за станом екологічно небезпечних об'єктів, запобігання екологічно небезпечній виробничій, господарській, навчальній та іншій діяльності.

Оскільки погіршення навколишнього природного середовища зумовлене векторами, що спрямовували рух нашої технократичної цивілізації до конкретних цінностей, то у процесі професійно-технічної освіти необхідна виховна робота, що спрямовується на корекцію ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців поліграфічної галузі економіки. Важливо передусім педагогічним працівникам ПТНЗ самим зрозуміти та прийняти нові ціннісні орієнтири, смислові установки, а через це – створювати новий образ робітника – на противагу робітнику-споживачу – людини гуманної до природного довкілля. Поняття "природи" має стати центральним, що визначає сутність людини, її іншого ставлення до природи, ніж було досі. Без цієї глобальної філософської перебудови відносин у системі "Людина-Природа" всі заходи економічного, екологічного, науково-технічного характеру матимуть лише часткове значення та не зможуть стати серйозною перешкодою на шляху екологічної катастрофи.[2].

Закон переміни праці – закон, який виражає внутрішньо необхідні, сталі і суттєві зв'язки між змінами в техніці й технології виробництва та здатністю працівника внаслідок цього переходити від одного виду праці до іншого, а також поступове збагачення змісту праці. Основними формами його дії є відмирання старих професій і поява нових; суміщення професій (так звана ротация робочих місць); поява професій широкого профілю і зміна окремих трудових функцій всередині професії тощо. Кожен працівник у розвинених країнах світу за час трудової діяльності приблизно 697 разів змінює професію. [3, с. 241].

Отже, професійно-технічні заклади поліграфічного профілю мають надавати освітні послуги випереджувального характеру та психологічно готувати майбутніх фахівців до вірогідності неодноразової переміни характеру професійної діяльності протягом життя.

Закон інтернаціоналізації виробництва – закон, який виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між процесом переростання економічним способом виробництва меж національних країн, з одного боку, і поступовим формуванням і розвитком процесу поєднання особистих і речових факторів виробництва, взаємодії людини з природою й створення необхідних матеріальних і духовних благ, відтворення самої людини на інтернаціональному рівні – з іншого. У широкому значенні закон інтернаціоналізації виробництва охоплює процес інтернаціоналізації продуктивних сил та економічних відносин (в єдності техніко-економічних,

організаційно-економічних і відносин економічної власності). У вузькому значенні закон інтернаціоналізації виробництва охоплює лише процес інтернаціоналізації безпосереднього виробництва й відповідних сторін економічних відносин, що функціонують і розвиваються у цій сфері. Формами вияву закону інтернаціоналізації виробництва на рівні техніко-економічних відносин – подетальна, поопераційна, технологічна (спеціалізація на певних видах робіт, наприклад, лиття, штампування), повузлова спеціалізація одиничного поділу праці (або його інтернаціоналізація). [3, с. 237].

Характеристика змісту закону інтернаціоналізації виробництва та інших об'єктивних економічних законів засвідчує сувору необхідність врахування їх дії у професійній підготовці фахівців поліграфічного профілю.

З погляду на те, що професійно-технічна освіта є галуззю, яка інтегрує педагогіку й виробництво, у професійній підготовці фахівців поліграфічного профілю мають враховуватися й такі об'єктивні закони, котрі репрезентують цю її особливість. До них, зокрема, належить об'єктивний *закон відповідності змісту професійно-технічної освіти актуальному стану виробництва та вимогам ринку праці*. [1].

Це об'єктивний закон, який визначає характер взаємозв'язку професійно-технічної освіти з виробництвом і особливостями ринку праці в усіх соціально-економічних умовах та історичних формаціях. Згідно з цим законом, економічні умови виробництва (техніка, технології, матеріали, інформаційне забезпечення, діяльність його інженерного і робітничого потенціалу), а також ринок праці завжди є динамічними елементами і рушіями розвитку суспільства. Це забезпечує їм статус визначального фактора формування змісту професійно-технічної освіти (для нових професій) та його оновлення (для професій, які вже існують на ринку праці). Виробництво й ринок праці, активно взаємодіючи, постійно динамічно розвиваються, водночас зміст професійно-технічної освіти – елемент, якому притаманна стійкість та певна інертність. На окремих стадіях розвитку суспільства виникає суперечність між новими умовами виробництва і ринку праці та застарілим змістом професійно-технічної освіти. Проте історія засвідчує: як би не відставав зміст професійно-технічної освіти від розвитку виробництва та особливостей ринку праці, він обов'язково шляхом оновлення прийде у відповідність до стану розвитку виробництва й актуального характеру ринку праці. Стан відповідності професійно-технічної освіти характеру виробництва є нестійким, адже виробництво та ринок праці постійно оновлюються. Оновлення може носити поступовий (еволюційний) або революційний характер. За умови революційних перетворень у сфері виробництва й ринку праці, наприклад, таких, що спостерігалися в Україні на межі минулого та нового тисячоліття, виникає кризова ситуація між професійно-технічною освітою та виробництвом і ринком праці: сферу виробництва та роботодавців не

задовольняє якість професійної підготовки кваліфікованих робітників, а система професійно-технічної освіти неспроможна адекватно реагувати на попит у сфері виробництва й ринку праці. Такі об'єктивні умови активізують процес визначення нового та оновлення вже існуючого змісту професійно-технічної освіти. Роботодавці, центральні органи управління освітою, професійно-технічні навчальні заклади власною пошуковою діяльністю сприяють розв'язанню подібних проблем, що виникають перед суспільством.

У багатьох державах світу виникла необхідність регламентувати зміст професійно-технічної освіти, у тому числі й для поліграфічної галузі економіки, спеціальним, затвердженим на державному рівні, документом – стандартом професійно-технічної освіти, основне призначення якого – забезпечувати комунікативні зв'язки між двома основними сферами соціально-економічної дійсності – виробництвом і професійно-технічною освітою, котра готує робітничі кадри для підприємств. Відтак, стандарт професійно-технічної освіти є одним з способів врахування впливу економічних факторів на професійну освіту фахівців поліграфічного профілю.

Отже, професійна підготовка спеціалістів для поліграфічних підприємств має можливість набути вищої якості за рахунок оперативного реагування її організаторами на дію об'єктивних економічних законів, до яких, серед інших, належать закон конкуренції, закон економії часу, закон зростання екологічних потреб, закон переміни праці, закон інтернаціоналізації виробництва та закон, що інтегрує дію економічних та освітніх факторів, а саме, закон відповідності змісту професійно-технічної освіти актуальному стану виробництва та вимогам ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудикіна Н.В. Стандарт як відображення взаємозв'язку професійно-технічної освіти з соціально-економічною реальністю / Н.В. Кудикіна // Педагогічний процес: теорія і практика. / Зб. наук. праць. Вип.4. – К. : Видавництво «ЕКМО», 2008. – С. 110 – 116.
2. Кушерець В.І., М.І. Хильки. Екологічна безпека: Термінологічний словник – довідник / В.І. Кушерець, М.І. Хилько. – К.: Знання України, 2006. – 144 с.
3. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник : У 2 т. Т.1 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
4. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У.Гончаренко та ін.: За ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища школа., 2000. – 380 с.
5. Шнипко О.С. Національна конкурентоспроможність : сутність, проблеми, механізми реалізації / О.С. Шнипко . – К. : Наук. Думка, 2003. – 334 с.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ОНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ДНЗ «МВПУ ПІТ»

Ефективне функціонування і розвиток високотехнологічної виробничої інфраструктури сучасного інформаційного суспільства ставить завдання вдосконалення професійної освіти і навчання України шляхом впровадження новітніх технологій, які потребують підготовлених робітників здатних взаємодіяти з високоточним обладнанням.

В умовах науково-технічного прогресу і переходу суспільства до інноваційного виробництва для людського капіталу характерний високий динамізм і гнучкість розвитку, поява нових якісних і кількісних характеристик, зростання його ролі в відтворювальному процесі. Всі ці чинники вимагають оновлення змісту професійної освіти з врахуванням регіонального компоненту

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКА

Професійна освіта являє собою систему педагогічної допомоги учням від суспільства, яка спрямована на формування необхідних для конкретної професії знань, умінь та навичок, а також на розвиток соціальних, професійних, інформаційних, культурологічних компетенцій, ділової активності, мобільності.

Головною метою професійної освіти є формування професійно важливих, соціально значущих та особистісних якостей фахівця, які б сприяли ефективному здійсненню трудової діяльності, найбільш повної реалізації себе у навчанні та праці.

Однією із стратегічних змін в освітньому середовищі необхідно вважати впровадження педагогічних технологій, зорієнтованих на підприємництво, що є більш продуктивним «входженням» у спеціальність, дає можливість оволодівати нормами та функціями майбутньої професійної діяльності.

Практика підтверджує, що проблеми випускників полягають не тільки в недостатньому отриманні професійних знань, а й у відсутності ланки, яка б пов'язувала набуті знання з реаліями виробничої діяльності; необхідними уміннями; невизначеною життєвою, соціальною та професійною ситуацією.

Сьогодні суспільство вимагає від учнів ПТНЗ такого рівня розвитку особистості, який би забезпечив у майбутньому випередження усіх часових змін шляхом набутих раніше знань та власної пізнавальної активності. Ключем до безперервної освіти, платформою для навчання протягом усього життя є загальний культурний рівень. Необхідність у постійному та систематичному оновленні знань та навичок, як у трудовій, так і в соціальній сфері, має багаторівневий характер.

На підставі наведених вище фактів можемо стверджувати, що розвиток самостійності, ділової активності, підприємницьких навичок в учнів ПТНЗ (поліграфічного профілю та інформаційних технологій) є найбільш значимим та потребує відповідної розробки в педагогічній практиці. Бо саме ці якості у значній мірі визначають ефективність діяльності випускників у русі побудови власних перспектив професійного росту, створюють оптимальні умови для професійного самовизначення.

Переорієнтація професійної освіти на особистісну спрямованість, на перспективну підготовку кваліфікованого робітника, яка повинна здійснюватись із урахуванням розвитку поліграфічного виробництва, суспільно-соціальних запитів, змушує швидко реагувати на динамічні зміни ринку праці, його умов, інтереси та потреби випускників, сприяти створенню інноваційного практико-зорієнтованого середовища.

Залучення учнів до спільної науково-дослідної та експериментальної роботи, які базуються на технологіях маркетингу, менеджменту, моніторингу, сприяють важливим моментам оптимізації навчального процесу, його виховної функції (навчити молоду людину жити у швидкоплинних умовах сучасного світу), а також має певний адаптаційний характер.

Вирішення поставленої проблеми полягає у досягненні цілей. Якщо людина сама формує цілі своєї діяльності, діяльність має активний, в тому числі творчий характер. Якщо ціль людині задається кимось іншим (батьками, викладачами, керівником підприємства), то така діяльність має тільки виконавчий характер.

Перед педагогічними колективами ПТНЗ постає завдання розвитку особистості учня з активною життєвою позицією, діяльнісно розвиненої людини, бо саме діяльнісна людина може швидко зорієнтуватися та оволодіти новими життєвими ситуаціями.

Вирішувати завдання розвитку в учнів активної діяльнісної позиції необхідно шляхом організації власного ділового досвіду учнів під час набуття якого вони могли б самостійно сформулювати власну здатність до орієнтації, самостійному визначенню цілей дій та діяльності, до творчості.

Педагогічна практика виокремлює п'ять основних видів діяльності для вирішення поставлених завдань(за А.М.Новіковим) [1, с.69]:

- пізнавальна діяльність;
- ціннісно-зорієнтована діяльність (вид діяльності пов'язаний із формуванням мотивів, ціннісних орієнтирів);
- перетворююча діяльність (провідний вид людської діяльності, яка спрямована на перетворення оточуючої дійсності чи самого себе, коли мова йде, наприклад, про самовдосконалення, самовиховання, фізичне удосконалення та інше).
- комунікативна діяльність - спілкування із іншими людьми;
- естетична діяльність - отримання насолоди від власної діяльності – в першу чергу! А також від об'єктів оточуючої дійсності.

Педагогічним колективом Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій визначено ще один вид діяльності, який, на наш погляд, пройшов експериментальну перевірку на базі п'яти ПТНЗ України поліграфічного профілю та заслуговує на увагу – це формування ділової активності в учнів навчальних закладів шляхом впровадження в навчальний процес методів наукової організації.

Розвиток ділової активності учнів ПТНЗ передбачає формування:

- активної життєвої позиції;
- моделі поведінки, адекватної ринковим умовам;
- підприємницьких навичок.

У 2009 – 2010 н.р. в МВПУ ПІТ було запроваджено та використано в навчально-виховному процесі маркетингові дослідження як технологія розвитку ділової активності учнів ПТНЗ. У навчальному закладі здійснюються перетворення, зорієнтовані на розвиток підприємницьких навичок, які необхідно відносити до рівня стратегічних змін.

Розробники стратегії модернізації змісту загальної освіти вважають, що формування компетентності в навчальному процесі висуває на перше місце не поінформованість учня, а вміння вирішувати проблеми у різних сферах виокремлюють наступні види компетенцій:

– компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, яка базується на оволодінні способами придбання знань із різних джерел інформації;

– компетентність у сфері громадсько-суспільної діяльності (виконання ролі громадянина, виборця, споживача);

– компетентність у сфері соціально-трудової діяльності (уміння аналізувати ситуацію на ринку праці, оцінювати власні професійні можливості, орієнтуватись у нормах та етиці трудових взаємовідносин, навичок самоорганізації);

– компетентність у побутовій сфері (включаючи аспекти власного здоров'я, сімейного побуту та інше);

– компетентність в культурно-дозвільній діяльності (вибір шляхів та способів використання вільного часу, які культурно та духовно збагачують особистість)[2, с.51].

Поняття «компетентність» походить від латинського слова *competens* та означає «знаючий», «той, що володіє інформацією в певній галузі». Бути компетентним – значить уміти мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання та досвід.

Компетентність – це здатність здійснювати щось якісно та ефективно; здатність забезпечити вимоги до виконання роботи; окремих функцій. Вона проявляється через очікувані форми професійної поведінки та діяльності (працювати в колективі, отримувати та передавати інформацію), пов'язується з ефективністю праці та дозволяє організувати систему оцінки якості процесу та результатів діяльності [3, с.56].

Складовими елементами поняття «компетентність» є: знання – інтелектуальний контекст, в якому працює людина; навички – володіння засобами та методами виконання визначених завдань; здібності – надані від народження переваги виконувати ту чи іншу задачу; стереотипи поведінки – форми дій, які спостерігаються при виконанні завдань; зусилля (мобілізація) – свідоме прикладення духовних та фізичних ресурсів у визначеному напрямку [3, с.61].

З метою набуття учнями МВПУ ПІТ компетенції самостійної пізнавальної діяльності, формування ділової активності, в рамках спільної науково-дослідної роботи (учні + викладачі) було запропоновано здійснити маркетингові дослідження регіонального ринку праці, освітнього середовища навчального закладу та структури соціального партнерства. При ознайомленні з аналізом і оцінкою фінансового стану ринку праці видавничо-поліграфічного комплексу перед учнями розкрилась складна для розуміння частина підприємницької діяльності. Освоївши технологію маркетингових досліджень, у свідомості учнів сформувались необхідні знання і вміння для розробки власних бізнес-планів, побудови кар'єри, побудови власної справи у майбутньому, а отже, з'явилась певна мотивація до отримання якісних знань та професійних компетенцій. Під час тренінгів учні оволоділи методикою визначення фінансових ресурсів, а також матеріальних і людських ресурсів у вартісному вираженні.

Ще одним вагомим позитивом цієї технології є набуття учнями вмінь щодо правильного спілкування з роботодавцями, клієнтами, покупцями, викладачами ПТНЗ та вищих навчальних закладів. Учні отримали навички із самоконтролю та самоаналізу, визначенню місця навчального закладу в

конкурентному освітньому середовищі, веденні ділової документації, складанні звітів та само презентації.

Отже, зробимо висновок, людина живе повноцінним життям, коли долучається до повноцінної людської діяльності, в якій може розкрити всі свої потенційні можливості, тобто в таку діяльність, в якій би були задіяні усі перераховані вище види діяльності в сукупності.

Використання маркетингових досліджень як технології розвитку ділової активності учнів ПТНЗ дозволить забезпечити успішну адаптацію молоді до функціонування в ринкових умовах та підвищити мотивацію до навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новиков А.М. Постиндустриальное образование. – М.: Издательство «Эгвес», 2008. – 136с.
2. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособие. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. – 216с.
3. Безюлева Г.В. Психолого-педагогическое сопровождение профессиональной адаптации учащихся и студентов/Г.В.Безюлева: монография.– М.: НОУ ВПО Московский психолого-социальный институт, 2008. – 320с.

РИНКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ



ПЕДАГОГІЧНЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ
ПОЛІГРАФІЧНОЇ
ГАЛУЗІ

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВПГ УКРАЇНИ

ПРАЦІВНИКИ



КЛЮЧОВИЙ РЕСУРС

Причини плинності кадрів ВПГ:

- високі вимоги до кваліфікації персоналу;
- обмежені можливості професійного зростання на робочому місці;
- порушений ритм роботи.

Основні вимоги роботодавців:

- наявність досвіду роботи – 70%;
- вища освіта – 50%;
- робота з ПК – 70%;
- знання тематики видавництва – 60%;
- знання іноземної мови;
- знання літературної української та російської мови – 80%

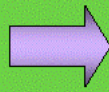
Продуктивність праці – базовий компонент економічного зростання

Екстенсивне використання праці

Вплив інтенсивності праці

Техніко-технологічний стан виробництва

Головний критерій
оцінювання освітнього
потенціалу суспільства



Здатність системи освіти
задовольнити потреби економіки,
ринку праці у кваліфікованих фахівцях

**Недостатність комплексних та системних досліджень,
які є основою бізнес-планування навчальних закладів**

**МАРКЕТИНГОВА
СЛУЖБА**



Нові форми
співробітництва
ринку праці з
освітніми
установами

Внесення
коректив в
навчальні плани
та програми

Ефективне
проходження
виробничої та
переддипломної
практики

Здійснення
моніторингу
якості освіти у
ПТНЗ

Оптимізує кадрову стратегію підприємств на ринку праці

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ОСВІТИ

1. *Маркетинг в освіті – це вид людської діяльності спрямованої на дослідження і пропаганду потреб, попиту та інтересів того чи іншого ділового ринку. Маркетинг в освіті вимагає збалансованості трьох факторів: прибутку освітнього закладу, потреб і сподівань споживачів та інтересів суспільства.*

2. *Менеджмент в освіті – спеціальний вид діяльності, а саме процес планування, організації, мотивації та контролю, які необхідні для того, щоб сформувавши та досягти цілі організації. Менеджмент (з англ. management - управління) - одна з головних функцій управління, в якій відбувається процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на об'єкт управління (систему), в результаті якого відбувається якісна зміна об'єкта управління і підвищується рівень його конкурентоспроможності.*

3. *Моніторинг в освіті (лат. monitor – той, що нагадує, наглядає, застерігає) – спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку.*

ЕФЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПТНЗ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток науки і техніки ставить нові вимоги до якості підготовки кадрів. Ринок праці все більше потребує спеціалістів з широким науковим світоглядом і творчим мисленням, здебільшого для роботи інтелектуально насичених галузях економіки, на перспективних і конкурентноспроможних підприємствах.

В більшості провідних держав світу видавничо-поліграфічні підприємства посідають значне місце в загальному обсязі виробництва матеріальних благ, вона є однією з найприбутковіших і найпривабливіших у фінансовому аспекті. Вона забезпечує значну частку ВВП: Фінляндія (20%), Росія (14%), США (8%). У всіх країнах видавничо-поліграфічні підприємства забезпечують освітній, соціальний та економічний розвиток, служать засобом формування нації у сучасному розуміння. Проте, в Україні, незважаючи на значне зростання кількості видавництв і друкарень, частка видавничо-поліграфічної галузі у валовому національному прибутку не перевищує – 1%.

Підготовка висококваліфікованих кадрів потребує належного фінансування, увагу з боку як держави, так і соціальних партнерів, регіональної громадськості та співвідноситися до стратегії соціально-економічного розвитку держави. Проте, сьогодні організаційно-економічні зміни в освіті здійснюються інтуїтивно, без належного науково-теоретичного аналізу проблем, створення ефективних механізмів. Перехід до ринкових умов господарювання потребує зміни в освітній галузі економічних механізмів. Навчальні заклади, в умовах ринкової економіки, повинні враховувати особливості конкуренції, ціноутворення, розвиток ринкової інфраструктури.

Отже, актуальність професійної освіти фахівців поліграфічного профілю зумовлена: об'єктивними потребами наукового забезпечення модернізації професійної освіти в нових соціально-економічних умовах; необхідністю теоретичного обґрунтування запровадження інноваційних виробничих технологій в процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю; завданнями інтегрування діяльності професійних навчальних закладів поліграфічного профілю та інше. Проте проектувати зміни у системі освіти необхідно з врахуванням узгоджених інтересів особистості та суспільства, що спроектовані на перспективу.

Трансформація системи професійної освіти ґрунтується на необхідності узгодження діяльності всіх систем народного комплексу для переходу до постіндустріального суспільства в ринкових умовах. Головна

мета трансформації полягає у створенні освітньої системи, яка б дала можливість молодому поколінню оволодівати професіями, що допоможуть реалізувати свої задатки та прагнення.

Розвиток та вдосконалення ринкових відносин перетворюють суб'єкти освіти на суб'єктів ринку. Професійні навчальні заклади стають по суті посередниками між майбутнім фахівцем і потенційним працедавцем. Це спонукає систему професійної освіти до пошуку нових форм і методів підготовки фахівців, що забезпечують потрібну якість «товару» - випускників навчальних закладів.

Вивчення структури ринку дає комплексне уявлення про ринкову економіку як єдність взаємопов'язаних і взаємодіючих ринків. Ринок видавничої продукції та поліграфічних послуг виступає складовою системи національного ринку України, а оскільки видавнича продукція є продуктом інтелектуальної діяльності, її ринок належить до ринку інформаційних продуктів.

Видавничо-поліграфічна продукція повинна відповідати інтересам і потребам споживачів, формуватися на місцевому матеріалі. Глобалізаційні процеси не можуть витіснити національне видання, хоча іноземна видавнича продукція може бути корисною для країни. Національна видавничо-поліграфічна продукція, а особливо книжково-журнальна, необхідна для самої ідентичності нації, її культурного збагачення, для самовираження національних митців, обміну науковою, виробничою інформацією, для розвитку почуття національної свідомості, єдності, збереження національних традицій.

Важливим чинником розвитку національного видавничо-поліграфічного підприємництва є попит на різні види видавничої продукції. Проте, кожна країна при бажанні може сформувати власну завершену видавничо-поліграфічну систему зі спрямуванням її основної діяльності на випуск навчальних видань для системи освіти. Величина попиту залежить від чисельності населення, кількості учнів, студентів, учених, від рівнів доходів громадян, фінансування освіти і науки, традицій читання та придбання видавничої продукції.

Ринок видавничо-поліграфічної продукції є складною соціально-економічною системою. У його складі виділяють авторське середовище, видавництва та видавничі організації, поліграфічні підприємства, торговельні організації, споживачів продукції.

Взаємовідносини виникають між видавництвом і авторським середовищем у процесі створення авторського оригіналу та його підготовки до видання; видавництвом і поліграфічними підприємствами – коли забезпечують процес друкування продукції; видавництвом і споживачами –

при забезпеченні зворотного зв'язку. Центральним елементом цієї системи є видавництво. Воно формує механізм взаємодії між всіма учасниками видавничо-поліграфічного процесу, узгоджує їхні інтереси, тобто забезпечує певний стан розвитку ринку видавничо-поліграфічної продукції.

Видавничо-поліграфічне підприємство функціонує в результаті тісної співпраці цілої команди учасників видавничого процесу, кожному з яких відведено певну роль і місце.

Видавничо-поліграфічна продукція на ринку виступає як товар, об'єкт ринкових відносин між продавцем (власником товару, яким найчастіше є видавництво і покупцем (власником грошей, представником попиту). Видавничо-поліграфічна продукція, її кількісні та якісні характеристики істотно впливають на стан ринку, його кон'юнктуру насиченість та стабільність.

Головною характеристикою товарної пропозиції на ринку видавничої продукції є її якісні параметри, тобто наявність широкого асортименту видань, здатного задовольнити найрізноманітніші потреби споживачів. Кількісні параметри характеризують товару масу – кількість примірників, суми продажу, кількість виробників, продавців тощо.

У кожний конкретний період часу видавничо-поліграфічна продукція на ринку за своїми параметрами не відповідає попиту, тобто мають місце диспропорції, порушення рівноваги, які є причиною криз і розвитку.

Педагогічний колектив Міжрегіонального вищого професійного училища з поліграфії та інформаційних технологій спільно з учнівським колективом на протязі 2009 – 2010 навчального року вивчав структуру видавничо-поліграфічної продукції та прийшли до висновку, що галузь знаходиться у тісному взаємозв'язку зі станом національної ринкової економіки.

Так на початку навчального року навчальний заклад став активним учасником Форуму видавців у м. Львові. Це найбільший книжковий ярмарок у Східній Європі за кількістю учасників і культурних подій, що традиційно проходив під гаслом «Час читати». Програма Форуму нараховувала понад 450 різних заходів. У ярмарку взяли участь 650 українських і 20 іноземних видавництв, 135 українських і 31 іноземний автор. В період з 10 по 13 вересня захід відвідало понад 70 тис. осіб. У заходах 16-го Форуму видавців у Львові



традиційно взяли участь чимало VIP у царині літератури, політики й шоу-бізнесу.

Наступним етапом дослідження була участь у Міжнародному круглому столі та семінарі на базі Харківського національного університету радіоелектроніки (кафедра Інженерної та комп'ютерної графіки). Під час роботи семінару «Автоматизовані системи управління поліграфічними підприємствами» представники різних ринків поліграфічної продукції (Росія, Україна) запропонували оглянути системи, які використовуються для управління поліграфічними підприємствами. Фахівці надали для розгляду учасникам семінару усі порівняльні характеристики систем.

Представники російських бізнесових структур продемонстрували можливості системи управління ASystem (офсетний та флексографський друк, широкоформатний та оперативний друк): від розрахунку попередньої заявки до відвантаження готової продукції, заказ матеріалів, планування загрузки обладнання, реєстрація параметрів роботи обладнання, організація робота каналами Internet . Під час обговорення та обміну інформацією відбулась демонстрація можливостей системи управління PrintEffect.

Під час роботи круглого столу, завідуючий кафедрою ІКГ, професор Ткаченко В.П. проаналізував сучасний стан поліграфічної промисловості, стан ринку праці у видавничо-поліграфічній галузі, шляхи розширення співробітництва кафедру ІКГ з провідними видавничо-поліграфічними підприємствами Харківського регіону. Учні МВПУ ПІТ та студенти ХНУРЕ на пряму «Видавничо-поліграфічна справа» мали можливість плідно поспілкуватись.

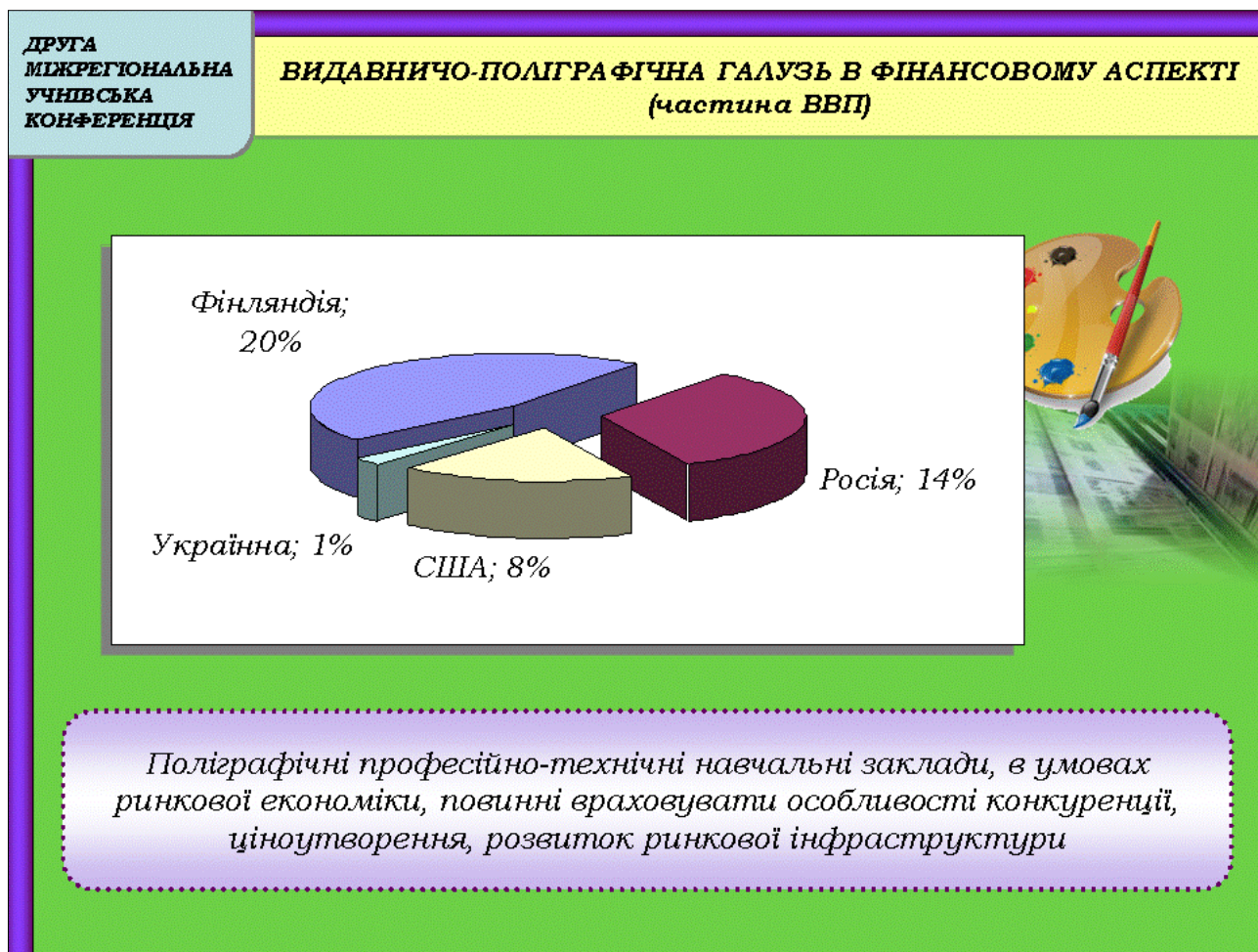
Тринадцята міжнародна виставка навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні - 2010» стала для нашого колективу також знаковою. Колектив мав можливість плідно поспілкуватись з провідними фахівцями Української академії друкарства, придбати нову літературу, обмінятись цінним досвідом про особливості підготовки молодого покоління.

У ході цілого ряду досліджень проведених педагогічними працівниками було виявлено, що більшість керівників прогресивних видавничо-поліграфічних підприємств вбачають перспективи своєї діяльності в переведенні своєї організації в розряд само розвивальних систем.

Інформаційна насиченість видавничо-поліграфічної галузі створила нові проблеми, що потребують більшої відповідальності освітнього процесу. Сучасний фахівець повинен уміти самостійно вносити в систему своєї діяльності наростаючий потік інформації, причому не лише зв'язаної з теперішньою професією, але корисною і цікавою для збагачення власного світогляду. При цьому необхідно зазначити про високий рівень культури

працівників видавничо-поліграфічної галузі, що полягає в умінні сприймати інформацію, трансформувати її та відповідно якісно презентувати.

Отже, зробимо висновок, що в поліграфічних професійно-технічних навчальних закладах повинні утверджуватись важливі якості інформаційно-культурного розвитку фахівців, без яких їх успішна діяльність буде неможливою.



СТРУКТУРА РИНКУ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Національний ринок України
видавничо-поліграфічної продукції

Ринок
інформаційних
продуктів, що
базується на
інтелектуальній
діяльності

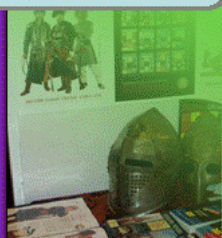
Ринок
видавничої
продукції

Ринок
поліграфічних
послуг

Відповідає інтересам
та потребам
споживачів,
формується на
місцевому матеріалі

Формує середовища:
- авторське;
- видавництв та видавців;
- поліграфічних підприємств;
- торговельних організацій;
- споживачів продукції

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ



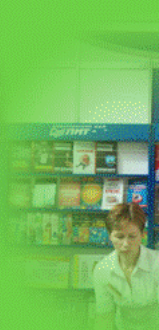
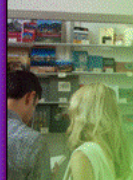
Дата: 10-13 вересня 2009 р.

Місце проведення: м. Львів

Гасло: Час читати!

Учасники: 650 українських
і 20 іноземних видавництв,
135 українських і
31 іноземний автор

WROCLAW BOOK FAIR BUREAU



ЧАС ЧИТАТИ!

10⁰

**ФОРУМ ВИДАВЦІВ
У ЛЬВОВІ**



Організатори:
ГО «Форум видавців»
Львівська міська рада

Із співпрацею:
Львівської обласної ради
Львівської обласної адміністрації

Державний комітет телебачення
та радіочереполю України

КНИЖКОВИЙ ЯРМАРК
ЛІТЕРАТУРНИЙ ФОРУМ
БІЗНЕС-ФОРУМ
БЛАГОДІЙНА АКЦІЯ

10-13 вересня

Палац Мистецтв вул. Коперника, 17

www.bookforum.com

10

10

ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ

1. Міжнародний семінар “Автоматизовані системи управління поліграфічним підприємством” (ХНУРЕ, кафедра ІКТ)

1) Огляд системи управління ASystem (офсетний та флексографічний друк, широкоформатний та оперативний друк)

2) Демонстрація можливостей системи управління PrintEffect



2. Круглий стіл “Стан ринку праці у видавничо-поліграфічній галузі” (ХНУРЕ, кафедра ІКТ)

ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ

Участь у XIII Міжнародній виставці “Сучасна освіта в Україні - 2010”



Колектив МВПУ ПІТ має можливість плідно працювати з провідними фахівцями УАД

В поліграфічних професійно-технічних навчальних закладах повинні утверджуватись важливі якості інформаційно-культурного розвитку фахівців, без яких їх успішна діяльність буде неможливою

РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПТНЗ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Мета запровадження інновацій:

Виділення, обґрунтування суті та змісту педагогічних умов впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, які базуються на регіональному компоненті видавничо-поліграфічної галузі.

Інноваційний досвід:

1. Розроблено авторську навчальну програму «Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві» (затверджено рішенням вченої ради Інституту професійно-технічної освіти АПН України від 24.12.2009 р., протокол № 10).

2. Розроблено робочий навчальний план з підготовки «Друкаря плоского офсетного друкування», який містить предмет «Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві».

II. План навчального процесу																		
№ з/п	Назва предмету та вид навчання	Розподіл годин	Кількість годин		Розподіл по курсах і семестрах (кількість годин на тиждень)													
			Всього	АПР	1 семестр				Всього за 1 семестр	2 семестр								Всього за 2 семестри
					7	10	~	9		~	2	1	3	1	3	1		
1.	Фізична культура і здоров'я		52		2	2			34	2								18
2.	Загально-професійна підготовка		86															
2.1.	Інформаційні технології		17	7	1	1		17										
2.2.	Електротехніка		25		2	1	+1	25										
2.3.	Основи галузевої економіки та підприємства		17		1	1		17										
2.4.	Основи професійної освіти		19		1	1		19										
2.5.	Практика професійної освіти		8		1			8										
3.	Професійно-теоретична підготовка		352															
3.1.	Основи професії		30		2	2	-4	30										
3.2.	Матеріалознавство		58	2	2	2		34	2	+6								24
3.3.	Виробнича графіка		20	8					2	+2								20
3.4.	Загальна поліграфія		38															
3.5.	Спеціалізація		114	6														67
	Друкар високого друку				9	8	-4	139	8	-5								
3.6.	Спеціалізація		92	6														
4.	Професійно-практична підготовка		828															
4.1.	Виробниче навчання (в майстерні, лабораторії, полігоні)		366		12	12		204	18									162
4.2.	Виробнича практика:																	
4.2.1.	Друкар високого друку		231								35	28			35	28		231
4.2.2.	Друкар високого друку		231									35	28				35	28
5.	Предмети, що вільно обираються		45															
5.1.	Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві		35			2		20	2	-3								15
5.2.	Техніка пошуку роботи		10			1		10										
6.	Державна кваліфікаційна атестація (або постанова атестація при продовженні навчання)		28									7			7			7
7.	Консультації		70															
8.	Загальний обсяг навчального часу		1391			35	35		595	34			35	35	35	35	35	35
																		796

3. Видано навчальний посібник «Інноваційні виробничі технології в навчальному процесі ПТНЗ поліграфічного профілю», автори Юденкова О.П., Жежеря С.А., Безродна Т.П., обсягом 9,83 д.а.

4. Підготовлено до видання рукопис «Термінологічного довідника (для учнів ПТНЗ поліграфічного профілю, майстрів виробничого навчання, викладачів)», автори Юденкова О.П., Шаршунович О.В., обсягом 4,5 д.а.

5. Створено новий структурний підрозділ «Навчально-демонстраційний центр сучасних поліграфічних матеріалів».

6. Прийнято участь у розробці методичного посібника «Прогностичні аспекти проектування діяльності професійно-технічного навчального закладу» (співавтор Макаров В.А.).

Передумови, які викликають необхідність упровадження інновацій

Становлення та розвиток ринкових відносин в Україні висуває нові вимоги до процесу підготовки кваліфікованих робітників, вимагає безперервного його оновлення, потребує від кожного навчального закладу розробки власної освітньої траєкторії та побудови інноваційного освітнього середовища. Оновлення змісту професійної освіти можливе тільки при умові його інтеграції в ринкове господарство.

Видавничо-поліграфічна галузь за своєю суттю тісно взаємопов'язана з культурно-освітніми та соціально-економічними умовами в державі. Поряд із цим, перехід до ринку принципово змінив структуру видавничо-поліграфічного комплексу. Підприємства диктують нові вимоги до фахівця. Для сучасної видавничо-поліграфічної галузі характерний динамічний розвиток, що впливає на період піврозпаду компетентності кваліфікованих робітників. Ринок праці потребує постійного оновлення змісту освіти фахівців поліграфічного профілю, підвищення ступеня їх компетентності. Система підготовки майбутніх поліграфістів до ефективного використання інноваційних виробничих технологій (ІВТ) у професійній діяльності, може успішно функціонувати тільки при чітко визначених умовах [22, с. 242]. Відповідно, необхідно визначити такі умови, за яких система впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю функціонуватиме найефективніше, з врахуванням інтересів особистості (учня, слухача ПТНЗ), роботодавця (замовника кадрів) і держави.

Наукова база модернізації професійно-технічної освіти

Оновлення підходів до підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю зумовлено потребами сучасного виробництва. Одним із оновлених підходів у діяльності ПТНЗ поліграфічного профілю є обґрунтування, розробка, експериментальна перевірка та реалізація педагогічних умов впровадження інноваційних виробничих технологій в процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю.

І. Підласий зазначав, саме педагогічні умови забезпечують реалізацію змісту навчання, оптимізують форми, методи, підходи, технологію організації навчального процесу як цілісної системи [16, с. 280].

Поняття «умова» у довідниковій та науковій літературі трактується як «філософська категорія, в якій відображаються універсальні речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає і існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність» [21, с. 482]. «Умова – ставлення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може» [23, с. 497].

Умови є тим середовищем, в якому явище виникає, існує та розвивається. «В умові відображається відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає і існує» [265, с. 531]. У науково-педагогічній літературі умови розуміють як сукупність заходів (об'єктивних можливостей) навчально-виховного процесу, які забезпечують досягнення студентами/учнями вищого рівня діяльності [1].

Поняття «педагогічні умови» розглядається в наукових працях Ю. Бабанського [1], П. Олійника [24], І. Підласого [16], І. Гриценок [2].

Під педагогічними умовами розуміють обставини процесу професійного навчання і виховання, які забезпечують (зумовляють) досягнення раніше визначених педагогічних цілей. У широкому тлумаченні поняття «педагогічні умови» означає умови, за яких відбувається процес навчання. Л. Дольнікова відносить сюди санітарно-гігієнічні, екологічні умови, використання норм бюджету часу, місце навчання, матеріальне забезпечення заняття тощо [4, с. 75].

І. Мороз вважає, що «педагогічні умови – це фактори, що впливають на педагогічний процес в цілому, якість знань студентів, ефективність навчального процесу» [12, с. 47].

Визначенням сукупності педагогічних умов підготовки фахівців присвячені дисертаційні дослідження: Р. Гуревича [3], І. Гриценок [20], Л. Дольнікової [4], Ю. Жидецького [7], О. Кириченко [10], В. Лозовецької [11], М. Пальчук [14], В. Паржницького [15], П. Сікорського [18], П. Олійника [24] та ін. Проаналізувавши зміст досліджень, зробимо висновок, що під педагогічними умовами маємо вважати сукупність вимог, дотримання яких дозволить успішно реалізувати основне завдання професійно-технічної освіти – підготовка висококваліфікованого, конкурентноздатного робітника відповідно до вимог сучасного виробництва та запитів суспільства.

Характеристика змісту регіонального компоненту

Різноманітність педагогічних умов у науковців пояснюється відмінністю у постановці мети та завдань конкретних досліджень. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що найхарактернішим першим напрямком ефективності навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах є створення таких умов, в яких активізується пізнавальна діяльність учнів, вміння проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності, тобто створюються умови для розвитку самостійності та творчості, соціалізації особистості в складних ринкових умовах, забезпечується формування стійкої соціально-професійної компетентності. Другий напрям – запровадження тісної взаємодії професійно-технічної освіти із соціальними партнерами (роботодавцями) в умовах формування ринкових відносин та переходу до інформаційного типу суспільства, який ще не набув належного теоретичного розкриття та практичного застосування.

Плануючи зміни в процесі підготовки друкаря офсетного плоского друкування, ми виходили з положення про те, що найефективніший результат професійної підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, максимально можливий рівень досягнення професійної компетентності можна отримати лише за умови оптимального безпосереднього включення майбутнього фахівця в поле дії конкретних професійних, соціальних, психологічних та педагогічних механізмів відбору і формування соціально-професійної компетентності.

Аналіз досвіду сучасних науковців, педагогів-новаторів і власний практичний досвід свідчать про те, що найбільш ефективним напрямом оновлення процесу підготовки кваліфікованих робітників з професії «Друкар офсетного плоского друкування» в ПТНЗ є створення таких педагогічних умов, за яких учень формувався б як «соціально-інтерактивна», мобільна особистість; вольовий фахівець, який готовий до неперервного самоутвердження в умовах динамічного ринку праці, мав би інтелектуальний інтерес, міг нести моральну та вольову відповідальність за власні рішення у взаємовідносинах з роботодавцем; працівник з уміннями сприймати інформацію, трансформувати її та відповідно якісно презентувати замовнику поліграфічної продукції.

Стосовно нашого дослідження педагогічні умови впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю – це сукупність вимог, шляхів і засобів, які забезпечують реалізацію впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю на основі взаємодії усіх структурних компонентів педагогічної

системи із соціальними партнерами. Отже, до педагогічних умов впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю відносимо:

- вивчення інноваційних виробничих технологій у видавничо-поліграфічній галузі;
- оновлення змісту підготовки з урахуванням техніко-технологічних змін;
- модернізація матеріально-технічної бази професійної підготовки;
- реалізація компетентнісного підходу щодо використання інноваційних виробничих технологій у професійній поліграфічній діяльності;
- створення і використання комплексного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю з урахуванням інноваційних виробничих технологій;
- інтеграція видів діяльності професій у поліграфічній галузі.

Проблема впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю є актуальною, бо вона постає як наслідок суперечностей, що виникають у процесі відставання змісту професійної освіти від інноваційних змін у науці, техніці, виробництві. Будь-які зміни в змісті програм підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю пов'язані з реалізацією педагогічної умови – *вивчення інноваційних виробничих технологій у поліграфічній галузі.*

На основі аналізу трудової діяльності кваліфікованого робітника відповідного профілю здійснюється відбір прерогативних типів діяльності, виокремлення основних трудових функцій робітника, відповідно до яких і визначаються вимоги виробництва до кваліфікації випускника ПТНЗ, які в свою чергу формуються у вигляді переліку професійних знань, умінь і навичок, які необхідні для безпосереднього виконання трудових операцій на виробництві. Об'єктивним результатом аналізу змісту професійної діяльності робітника є кваліфікаційна характеристика робітничої професії. Саме змістом праці, для виконання якої здійснюється підготовка майбутніх кваліфікованих робітників, визначається зміст освіти в системі професійної підготовки кадрів та особливості навчально-виховного процесу.

Технічний прогрес має значний вплив на розвиток і удосконалення предметів праці, змінюючи при цьому зміст і характер праці робітників. Аналіз трудових функцій кваліфікованих робітників видавничо-поліграфічної галузі доводить присутність динаміки, що впливає на період піврозпаду компетентності робітників. Ю. Жидецький зазначає, що видавничо-поліграфічна галузь останнього десятиліття характеризується широким упровадженням високопродуктивних технологій, які ґрунтуються на найновіших досягненнях електроніки, комп'ютерної техніки, хімії та інших галузей науки [7, с. 10]. На цій підставі, маємо можливість зробити висновок, що у середньому через 3 – 5 років у видавничо-поліграфічній галузі принципово оновлюються технологічні процеси. За цей період, у міру появи нової інформації та термінів, компетентність професіонала

зменшується майже вдвічі. Це потребує постійного оновлення змісту освіти робітників поліграфічного профілю, підвищення ступеня їх компетентності.

Отже, основою для впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю має стати системне вивчення та аналіз виробничих інновацій у виробничому середовищі поліграфічних підприємств.

Оновлення змісту підготовки з урахуванням техніко-технологічних змін як провідна умова досягнення якості професійної підготовки учнів ПТНЗ поліграфічного профілю передбачає здійснення ґрунтовного дослідження сучасного характеру й змісту праці кваліфікованих робітників галузі. Відбір змісту професійно-технічної освіти необхідно здійснювати з урахуванням галузевих напрямів. Це потребує постійного системного аналізу виробництва, перспектив його розвитку, відбору, вивчення, узагальнення та використання наукової й виробничо-технологічної інформації про нові матеріали, технології [5, с. 325].

Н. Нічкало зазначає, що «відбір і структурування змісту навчання, його оновлення, а відповідно й розробка державних стандартів – це проблема багатоаспектна» [13, с. 325]. У сучасних ринкових умовах особливо слід враховувати прогностичний характер змісту навчання, який повинен відображати в навчанні сучасні тенденції в розвитку галузі: сучасної техніки та технології, сучасних форм та методів господарювання підприємств галузі. Суть прогнозування змісту ПТО передбачає прогноз розвитку всіх компонентів виробничої діяльності; сировинних та енергетичних ресурсів, технологій, галузевого обладнання, готової продукції, способів організації її виробництва, способів реалізації продукції.

З метою впровадження педагогічної умови – оновлення змісту підготовки з урахуванням техніко-технологічних змін, нами було розроблено авторську навчальну програму «Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві» (затверджено рішенням вченої ради Інституту професійно-технічної освіти АПН України від 24.12.2009 р., протокол № 10). Навчальна програма має зміст: пояснювальна записка, тематичний план, основний зміст програми, прогнозований результат реалізації програми, список рекомендованої літератури. Авторська навчальна програма впроваджувалась в навчально-виховний та виробничий процес підготовки кваліфікованих робітників усіх п'яти ПТНЗ України: м. Дніпропетровськ, м. Київ, м. Донецьк, м. Харків, м. Львів. У 2009 – 2010 н.р. програма запроваджувалась через факультативний курс для вивчення інноваційних виробничих технологій. З 1 вересня 2010 н.р. в Міжрегіональному вищому професійному училищі з поліграфії та інформаційних технологій розроблено, затверджено відповідно до чинного законодавства про професійну освіту та впроваджено в навчальний процес

робочий навчальний план, який містить предмет – «Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві» для підготовки кваліфікованих робітників з професії: ДСПТО 8251.2.DD.22.00-2008 «Друкар офсетного плоского друкування».

Використання навчальної програми в процесі підготовки кваліфікованих робітників для видавничо-поліграфічної галузі дозволило створити систему підтримки та формування нових соціально-професійних компетенцій, необхідних випускнику навчального закладу (100% працевлаштування в галузі). Програма отримала схвалення від педагогічних працівників ПТНЗ поліграфічного профілю за результатами опитування (83 – 94%) та роботодавців поліграфічних підприємств за результатами анкетування – 96%.

Досліджуючи принципи інноваційних процесів у системі освіти М. Голубенко, А. Дьоміна, М. Мосієнко стверджують, що сьогодні в педагогіці є важливим дотримання принципу інформаційного, матеріально-технічного й кадрового забезпечення інноваційних процесів [19, с. 17]. Тому необхідною умовою організації професійно спрямованої підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ поліграфічного профілю є *модернізація матеріально-технічної бази професійної підготовки*.

Ринкові трансформації видавничо-поліграфічної галузі висувають нові вимоги до кількості та якості підготовки кваліфікованих робітників. Сучасне друкарське виробництво потребує фахівців нового типу – готових до постійного самовдосконалення, самоосвіти. Це пов'язано з тим, що з кожним роком у видавничо-поліграфічній галузі оновлюється обладнання. Складне, потужне, із потенційними можливостями сучасне поліграфічне обладнання потребує працівників, які здатні постійно підвищувати свій професійний рівень. Забезпечення високого рівня кваліфікації випускників ПТНЗ поліграфічного профілю можна досягти шляхом організації професійно спрямованої підготовки на оновленій матеріально-технічній базі ПТНЗ. Практичне навчання є невід'ємною частиною дидактичного процесу. Воно займає більше половини навчального часу і повинно засвоюватись за системно оновленою програмою з використанням сучасного виробничого обладнання.

В ході дослідження розроблено мінімальний норматив забезпечення обладнанням, устаткуванням навчально-виробничої майстерні у ПТНЗ поліграфічного профілю, як провідного центру вивчення та впровадження передового виробничого, педагогічного досвіду і технічних засобів у навчальний процес в умовах техніко-технологічних змін галузі та повноцінної реалізації державного стандарту професійно-технічної освіти ДСПТО 8251.2ДД.22.00 – «Друкар офсетного плоского друкування». Комплексне оновлення матеріально-технічної бази навчального закладу

нормативно визначається «Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України» (Постанова Верхової Ради України від 13.07.1999, № 916-XIV), Законом України «Про інноваційну діяльність» та ін.

Мінімальний норматив встановлює перелік і кількісні показники основного та допоміжного обладнання, пристроїв, меблів та інвентарю у майстерні друкарів плоского (офсетного) друкування, що дозволить здійснити уніфікацію вимог до матеріально-технічної бази з підготовки кваліфікованих робітничих кадрів за даною професією. При визначенні кількості основного та допоміжного обладнання врахована можливість організації як індивідуальних так і групових (бригадних) форм організації навчання із застосуванням відповідного графіка переміщення учнів, слухачів для виконання навчально-виробничих робіт. При складанні мінімального нормативу враховані вимоги інноваційних виробничих технологій та динамічного розвитку видавничо-поліграфічної промисловості в Україні.

Сьогодні швидкий розвиток комп'ютерних технологій у сфері видавничої і поліграфічної діяльності призвів не лише до прискорення процесу створення видань, а й формування цілком нових професійних структур. В Дніпропетровському регіоні видавничо-поліграфічна промисловість працює спільно з інформаційною та телекомунікаційною промисловістю. На основі міні-маркетингового дослідження внутрішнього середовища ТОВ «Арт-Пресс», зроблено висновок – підприємство тісно співпрацює як з поодинокими поліграфічними підприємствами так і з великими видавничими корпораціями та іншими суб'єктами ринку праці України та зарубіжжя. У своїй виробничій діяльності ТОВ «Арт-Пресс» послуговується найновішими електронними системами, пристроями, обладнанням, технологіями, матеріалами та ін. Співпраця організацій, підприємств, установ різних форм власності та із різних регіонів держави стала можливою завдяки застосуванню системи workflow, що означає «комп'ютерне керування надходженнями нових робіт» [6, с. 182]. Дана система охоплює всю технологію видавничої і поліграфічної діяльності – від задуму видання до його розповсюдження, а всі виробничі процеси при цьому поєднуються в один цифровий шлях. Саме на цій основі доцільно оснащувати в ПТНЗ не тільки майстерні, а й створювати сучасні комп'ютерні лабораторії, надавати на апробацію відповідне програмне забезпечення тощо. Отже, рівень формування в учнів знань, умінь, професійних компетенцій безпосередньо залежить від стану матеріально-технічної бази професійно спрямованої підготовки.

Ефективне впровадження моделі інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників має бути засноване на запровадженні компетентнісного підходу. Компетентність у навчанні (лат. *competentia* – коло питань, в яких людина добре розуміється) набуває молода

людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо [18, с. 408].

У зарубіжних джерелах компетентність у навчанні часто передають через усталені поняття: «здатність до...», «комплекс умінь», «умілість», «готовність до», «знання в дії», «спроможність». Спільним для всіх є розуміння компетентності у навчанні як набутої характеристики особистості, що сприяє успішному входженню молодій людині в життя сучасного суспільства. Крім того, компетентність у навчанні розглядається ними як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері.

Науковці неоднозначно тлумачать поняття «компетентність» та «компетенція». А. Хуторський розглядає компетенцію в системі загальної освіти як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які відтворюють задані вимоги до освітньої підготовки випускників, а компетентність – як володіння людиною відповідною компетенцією [25]. В порівнянні до професійної освіти Е. Зеєр констатує, що компетентність людини визначають її знання, уміння та досвід. Здатність мобілізувати ці знання, уміння і досвід у конкретній соціально-професійній ситуації характеризує компетенцію професійно успішної особистості [24].

Поняття «компетенція» виступає в якості центрального поняття модернізації змісту освіти, так як поєднує в собі інтелектуальну та дієву складові освітнього результату, інтегрує знання та вміння до широкої сфери діяльності, хоч і не є абсолютно новим. Орієнтація на засвоєння вмінь, узагальнених способів діяльності була провідною у роботах вітчизняних учених: В. Давидова, І. Лернера, М. Скаткіна, А. Маркова та ін.

Е. Зеєр, А. Павлова, Е. Симанюк визначають соціально-професійні компетенції учнів як загальну здатність і готовність мобілізувати у професійній діяльності власні знання, уміння, а також узагальнені способи виконання дій, які придбані у процесі навчання [9, с. 60]. Автори зазначають, що психолого-педагогічна модель формування компетенцій суб'єкта професійного навчання має включати наступні компоненти: визначення складу та структури навчальних компетенцій; побудова професійно обґрунтованої структури особистості суб'єкта професійного навчання; проектування змісту навчального процесу, спрямованого на формування компетенцій (соціальні, пізнавальні, операційні, спеціальні (професійно-практичні)) [9, с. 138].

Отже, реалізація компетентнісного підходу щодо використання інноваційних виробничих технологій у професійній поліграфічній діяльності є

наступною педагогічною умовою, яка значно покращить якість професійної підготовки випускників ПТНЗ, буде сприяти розвитку їх професійної мобільності і конкурентноздатності.

Важливу роль в оновленні змісту освіти поліграфічного профілю та її функціонуванні в умовах конкуренції відіграє створення і використання комплексного навчально-методичного забезпечення.

Створення власного навчально-методичного забезпечення, яке б враховувало регіональні (галузеві) потреби, залишається для більшості ПТНЗ однією з найсерйозніших проблем.

В. Скакун зазначає, що під комплексним навчально-методичним забезпеченням (КНМЗ) навчального процесу слід розуміти планування, розробку і створення оптимальної системи, навчально-методичної документації та дидактичних засобів навчання, які необхідні для повного та якісного процесу навчання учнів [17, с. 150]. КНМЗ включає дві складові частини: навчально-методичну документацію та навчально-методичні засоби навчання.

Навчально-методична документація – сукупність документів, які змістовно, процесуально та технологічно регламентують навчальний процес. Основою навчально-методичної документації є навчальний план, навчальна програма для певного навчального предмета або з виробничого навчання [5, с. 542].

Навчально-методичні засоби навчання – це матеріальні об'єкти, які повинні забезпечити оптимальне проведення як уроків виробничого навчання, так і лабораторно-практичних робіт зі спецтехнології. Складовими системи навчально-методичних засобів навчання в ПТНЗ є: електронні посібники, підручники, навчальні посібники, довідники, дидактичні і роздаткові матеріали, ілюстративний матеріал, навчальні завдання та інше.

Створення і використання комплексного навчально-методичного забезпечення професійно спрямованої підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю має зосереджуватись на впровадженні інноваційних виробничих технологій у зміст навчального матеріалу та базуватися на методиці вивчення та відбору високопродуктивних технологій у видавничо-поліграфічній галузі, які ґрунтуються на найновіших досягненнях електроніки, комп'ютерної техніки, хімії.

У ході дослідження здійснено оновлення навчально-методичного забезпечення з метою покращення якості поліграфічної освіти шляхом розробки: переліку функціональних компетенцій майбутніх фахівців поліграфічного профілю відповідно до Європейської рамкової системи кваліфікацій за рівнями підготовки; складання навчальних завдань на

основі тестів різних типів та професійно спрямованих комплексних контрольних робіт для діагностики навчальних досягнень учнів з предмету «Інноваційні виробничі технології на сучасному поліграфічному підприємстві»; видання навчального посібника «Інноваційні виробничі технології в навчальному процесі ПТНЗ поліграфічного профілю», автори Юденкова О.П., Жежеря С.А., Безродна Т.П., обсягом 9,83 д.а. та «Термінологічного довідника (для учнів ПТНЗ поліграфічного профілю, майстрів виробничого навчання, викладачів)», автори Юденкова О.П., Шаршунович О.В., обсягом 4,5 д.а.; створення нового структурного підрозділу «Навчально-демонстраційний центр сучасних поліграфічних матеріалів», який входить окремим елементом до складу загальної педагогічної системи, є одночасно носієм інноваційно-зорієнтованого навчального змісту і методом його фіксації. Центр сучасних поліграфічних матеріалів містить систематизовану інформацію про новітнє обладнання в поліграфічній галузі, сучасні технологічні процеси, передові прийоми, методи праці, які інтенсивно впроваджуються у вітчизняну та зарубіжну практику. Використання наочних матеріалів під час організації занять із професійно спрямованої підготовки сприяє кращому засвоєнню навчальної інформації.

Зміст навчального посібника «Інноваційні виробничі технології в навчальному процесі ПТНЗ поліграфічного профілю» зорієнтовано на отримання додаткової нової інформації, яка дозволяє створювати учням свій власний освітній продукт та набути певних професійних компетенцій. Навчальний посібник унаочнено кресленнями, рисунками і фотографіями (загалом 189 графічних об'єктів), що дозволяє учням краще засвоїти технологічні операції окремих виробничих етапів створення поліграфічної продукції безпосередньо на робочому місці.

Комплексне альтернативне навчально-методичне забезпечення пройшло експериментальну апробацію в п'яти ПТНЗ поліграфічного профілю. За результатами експерименту рівень навчальних досягнень учнів із професійно-практичної підготовки збільшився на 25 – 30%.

Отже, система навчально-виробничого процесу ПТНЗ має бути максимально наближена до умов реального виробництва, а вирішенню цього завдання *сприяє створення і використання комплексного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, як важливої педагогічної умови впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю.*

Також важливою умовою впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю є *інтеграція видів діяльності та професій у поліграфічній галузі, що спричинено широким упровадженням настільних видавничо-поліграфічних*

систем та технологій. Інтеграція професій поліграфічного профілю здійснюється за виробничим підходом, з урахуванням переходу на вищий професійний ступінь. Побудова моделі інтегрованих професій робітника видавничо-поліграфічного профілю ґрунтується на: визначенні груп професій за виробничо-професійними характеристиками; наскрізних циклах професійно спрямованих предметів; профільному вивченню природничо-математичних дисциплін.

Використання принципу інтеграції за видами робіт під час впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю зумовлює учнів ПТНЗ поглиблювати знання з наукомістких предметів, працювати над забезпеченням високого рівня технічної грамотності, технологічного мислення, раціонального співвідношення теоретичного і практичного навчання, виховання відповідальності за виконану роботу. Механізм інтеграції видів діяльності на поліграфічних здійснюється шляхом групування окремих видів робіт до друкарських процесів, друкарських процесів та оздоблювальних, післядрукарських процесів.

Впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю забезпечить не тільки інтеграцію видів діяльності, а й інтеграцію професій за видом діяльності, що є нагальною потребою сучасного виробництва; сприятиме підготовці кваліфікованих робітників широкого профілю – проектується розробка освітньо-кваліфікаційної характеристики з професії «Оператор друкарських процесів» або «Друкар цифрового друку».

Ефективність та результативність практичного впровадження виробничих інновацій в ДНЗ «МВПУ ПІТ»

Досвід підготовки кваліфікованих робітників для підприємств поліграфічного профілю, дозволяє виокремити суперечність: високі вимоги сучасного виробництва до якості професійної освіти майбутніх кваліфікованих робітників з однієї сторони та неможливість забезпечення цих вимог тільки за рахунок виконання Державних стандартів професійної освіти та фінансування ПТНЗ із одного джерела з іншої.

На основі виявленої суперечності та аналізу педагогічної практики підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю виявлено, що в сучасних умовах підготовка конкурентоздатних кваліфікованих робітників може забезпечуватись тільки при підтримці соціальних партнерів та обґрунтованих педагогічних умовах. Пропонуємо розглядати соціальне

партнерство як такий тип і систему взаємовідносин між професійно-технічними навчальними закладами і роботодавцями, при яких відбувається вивчення і впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, системне оновлення змісту підготовки з урахуванням техніко-технологічних змін та прискорена соціально-професійна адаптація учнів ПТНЗ до умов реального виробництва, формування у них професійної компетентності щодо застосування інноваційних виробничих технологій у професійній діяльності.

Узагальнюючи дослідження педагогічних умов впровадження інноваційних виробничих технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю, слід зазначити, що усі виділені нами вище педагогічні умови матимуть максимальний ефект не від ізольованого втілення, а на основі соціального партнерства, як основної форми взаємодії ПТНЗ з ринком праці.

Результативність практичного впровадження виробничої інновації

1. Сформовано підвищену мотивацію учнів ДНЗ «МВПУ ПІТ» (перевірено анкетуванням).

2. Сформовано соціально-професійні компетенції щодо застосування інноваційних виробничих технологій у майбутній професійній діяльності (перевірено анкетуванням).

3. Підвищено рівень навчальних досягнень учнів ДНЗ «МВПУ ПІТ» з професійно-спрямованої підготовки (перевірено на ККР).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Методы стимулирования учебной деятельности школьников// Сов. Педагогика. – 1980. – № 3. – С. 103 – 106.

2. Гриценко І.А. Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. – К. – 2007. –305 с.

3. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Дис. ...д-ра пед.наук: 13.00.04. – К., 1998. – 415 с.

4. Дольнікова Л.В. Інтегративно-диференційований підхід до структурування змісту природничих дисциплін в медичних коледжах: Дис. ...канд. пед. наук. – К. – 2000. – 200 с.
5. Енциклопедія освіти/ Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Желіговський Г. Системи Prepress та їх застосування у видавничій діяльності//Поліграфія і видавнича справа. – 2002. - № 39. – С.182 – 189.
7. Жидецький Ю.Ц. Теоретичні та методичні основи ступеневої професійної освіти фахівців поліграфічного профілю. Монографія/ За ред.. С.У.Гончаренка – Львів: Видавництво Української академії друкарства, 2004. – 310 с.
8. Зеер Э.Ф. Психолого-дидактические конструкторы качества профессионального образования// Образование и наука. 2002. № 2.
9. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Симанюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособ. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. – 216 с.
10. Кириченко О.М. Методика формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю: Дис. ...канд. пед.наук: 13.00.02. – Харків, 2004. –304 с.
11. Лозовецька Т.В. Теоретико-методологічні основи професійного навчання молодшого спеціаліста сільськогосподарського профілю: Дис. ...д-ра пед.наук: 13.00.04. – К., 2002. –576 с.
12. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія: –К.: ТОВ «Освіта України», Коо, 2005. – 278 с.
13. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект// Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія/ За ред. І.А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С.58 – 81.
14. Пальчук М.І. Педагогічні умови організації виробничої практики учнів вищого професійного училища кулінарного профілю: Дис. ...канд. пед.наук: 13.00.04. – К.,2005. –204 с.
15. Паржницький В.В. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї: Дис. ...канд. пед.наук: 13.00.04. – К., 2006. –264 с.
16. Підласий І., Підласий А. Педагогічні інновації// Рідна школа. – 1998. – № 12. – С.3 – 18.
17. Скакун В.А. Организация и методика профессионального обучения: Учебное пособие. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М. – 2007. – 336 с.
18. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання: Монографія. – Львів: Вид-во «Сполом», 2000. – 421 с.
19. Сучасні форми роботи з педкадрами / упоряд. М.К. Голубенко.– К.: Шк. Світ, 2010. – 128 с.

20. Український Радянський Енциклопедичний Словник/ Ред. Бабичев Ф.С. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1987. – Т.ІІІ. – 736 с.
21. Условие// Философский словарь/ Под ред. И.Т.Фролова. – 5-е изд. –М.: Политиздат, 1986. – С. 497.
22. Устемиров К.У., Васильев И.Б., Девятятова Т.А. Методика обучения общетехническим и специальным дисциплинам. – Алматы: РАД и АЛ, 2006. – 304 с.
23. Філософський словник/За ред. В.І.Шинкарука. – К.: АН УРСР, 1973. – 600 с.
24. Олійник П.М. Форми та методи активного навчання при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і критерії їх вибору// Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2000. – Вип. 30. – С. 61 – 71.
25. Хуторской А.В. Общепредметное содержание образовательных стандартов. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. , – 274 с.
26. Яковлева Н.М. Теория и практика подготовки будущего учителя к творческому решению воспитательных задач/ Дисс.. д-ра пед. наук: 13.00.08. – Челябинск, 1992. – 403 с.

ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ТИПУ СУСПІЛЬСТВА

В умовах переходу до інформаційного суспільства кожен навчальний заклад зобов'язаний займатися питаннями інформатизації, використовувати запропоновані їм освітні платформи та створювати власні електронні інформаційні ресурси, які мають бути зосереджені в інформаційному середовищі ПТНЗ, для їх ефективного використання у навчально-виховному процесі.

Під організацією ефективного інформаційного освітнього середовища ПТНЗ ми розуміємо цілеспрямовану діяльність щодо зміни змісту, методів, організаційних форм навчальної роботи з підготовки кваліфікованих робітників в сучасних умовах на основі інтенсивного використання електронних інформаційних ресурсів.

Педагогічний колектив МВПУ ПІТ при побудові власного інформаційного середовища використовує нормативно-правові акти, які розроблені на загальнодержавному рівні, а саме Указ Президента України «Про проголошення 2011 р. – роком освіти та інформаційного суспільства», регіональні програми, які ініційовані губернатором нашої області Вілкулом Олександром Юрійовичем. Саме таким інноваційним продуктом став старт платформи «Єдиний освітній простір».

Використання електронних інформаційних ресурсів в навчально-виховному процесі ПТНЗ та розробка власного інформаційного середовища мають враховувати наступні принципи:

- нормативно-правове забезпечення процесів впровадження засобів ІКТ в навчальний процес;
- науково-методичне забезпечення процесів впровадження засобів ІКТ в навчальний процес;
- формування банку даних електронних (цифрових) освітніх ресурсів;
- впровадження автоматизованих систем управління ПТНЗ;
- розвиток системи підготовки та перепідготовки педагогічних працівників ПТНЗ;
- забезпечення навчально-виховного процесу сучасними засобами навчання;
- організація вільного доступу до різних освітніх та електронних інформаційних ресурсів.

Характеризуючи інформаційне середовище ДНЗ «МВПУ ПІТ», необхідно акцентувати увагу на тому, що воно складається з двох взаємопов'язаних середовищ.

Зовнішнє середовище – це різні суб'єкти інформаційної взаємодії: МОН, молоді та спорту України, НАПН України, Інститут інноваційних технологій та змісту освіти, органи державної влади, заклади соціальної спрямованості, роботодавці.

Структура внутрішнього інформаційного середовища – це сукупність об'єктів інформаційної взаємодії на рівні адміністративно управлінського персоналу, педагогічних працівників, учнів, батьків та видів інформаційних потоків, які формуються різними інформаційними ресурсами із зовнішнього інформаційного середовища. Інформаційні потоки, які постійно взаємодіють з ПТНЗ класифікуються джерелами та типами інформації, що передається.



Досвід використання електронних інформаційних ресурсів в ДНЗ «МВПУ ПІТ» доводить, що процес інформатизації базується на основі:

1. Розвитку інформаційних технологій в змісті професійної освіти і професійної підготовки. Вони дозволяють замінити традиційні види професійного навчання новими формами: дистанційного та імітаційного навчання, Інтернет-урока. Розробка навчальних планів і програм, що зорієнтовані на збільшення дидактичних одиниць, які пов'язані з ІКТ-компетенціями. Створення і впровадження цифрових освітніх ресурсів (методичних посібників, уроків, електронних посібників).

2. Забезпечення навчального процесу новими засобами роботи з новими електронними інформаційними ресурсами та інформаційним

освітнім середовищам. Переобладнання та модернізація навчально-виховного процесу сучасною комп'ютерною технікою та периферійним обладнанням. Використання відеопроєкційного обладнання, інтерактивних дошок, імітаційних засобів навчання (про-емуляторів, автоматизованих навчальних місць тощо). Оснащення навчальних аудиторій обладнанням для відеоконференцій, організація інтерактивного навчання в предметних галузях. Наповнення навчально-виховного процесу спеціалізованим програмним забезпеченням, створення на базі бібліотеки ПТНЗ сучасного медіацентру.

3. Впровадження інформаційних технологій в процес управління. Електронні інформаційні ресурси в управлінській діяльності мають бути спрямовані на використання автоматизованих інформаційних систем (АІС) та автоматизованих систем управління (АСУ). Різні модифікації АІС та АСУ мають забезпечити організацію внутрішнього документообігу, впровадження та використання електронних баз даних з різною інформацією (контингент, кадри, навчальний процес, навчально-методичні матеріали, довідкові матеріали тощо).



В ДНЗ «МВПУ ПІТ» здійснюється наукова дослідно-експериментальна робота щодо розробки власних електронних інформаційних ресурсів, які забезпечують формування ефективного інформаційного середовища. При цьому педагогічний колектив використовує такі критерії: забезпечення навчального процесу засобами комп'ютерної техніки, сучасними прикладними та навчальними програмами; наявність єдиної локальної

мережі та доступу в ній до мережі Інтернет; залучення педагогічних працівників та учнів ПТНЗ до процесу створення та формування різних інформаційних і цифрових навчальних ресурсів; наявність системи (навчальних програм професійного навчання) чи її елементів (дидактичних одиниць) для дистанційного навчання; формування і впровадження електронних баз даних, які мають забезпечити якісне підвищення організаційно-управлінської та навчально-методичної діяльності, як адміністрації, так і педагогічних працівників ПТНЗ; наявність спеціалізованого програмного забезпечення; поінформованість педагогічних працівників і учнів про ситуацію на ринку праці і тенденціях розвитку науки і технологіях; організацією навчальної та позаурочної форми роботи на основі використання електронних інформаційних ресурсів; створення різних інформаційних матеріалів, спрямованих на роботу з абітурієнтами та соціальними партнерами.

Педагогічні працівники при розробці та використанні електронних інформаційних ресурсів зустрічаються з такими труднощами:

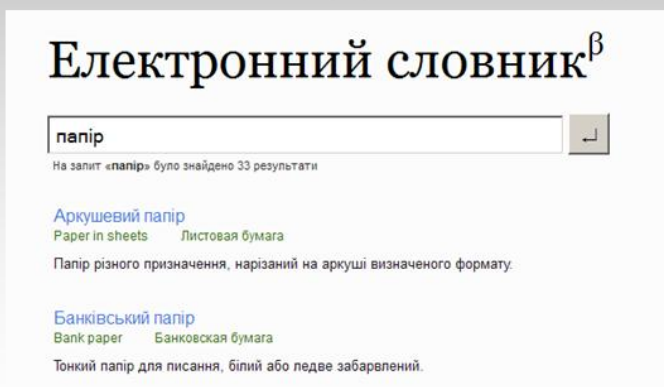
- швидкий темп розвитку програмно-апаратних засобів навчання, що в свою чергу впливає на рівень володіння комп'ютерною технікою та навчальним обладнанням серед педагогічних працівників. Цей чинник вимагає від адміністрації ПТНЗ здійснювати організацію різних навчальних курсів для підвищення кваліфікації, з іншого боку, педагогічні працівники вимушені самостійно оволодівати і впроваджувати в практику своєї діяльності нові електронні інформаційні ресурси.



Інформаційні проекти 2011 н.р. в ДНЗ "МВПУ ПТТ"

ПРОЕКТ 1. ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ІКТ

Проект характеризується розвитком інформаційних технологій у змісті професійної освіти та підготовки, що базується на заміні традиційних видів професійного навчання новими формами: E-learning (електронне навчання).



Впроваджено електронний термінологічний довідник для учнів ПТНЗ поліграфічного профілю





ПРОЕКТ 2. ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проект характеризується забезпеченням навчального процесу новими засобами роботи з інформаційним середовищем та сучасними інформаційними ресурсами.

Мета: використання організаційно-методичної схеми інноваційної технології е-портфоліо в навчальному процесі підготовки учнів ПТНЗ зі спеціальності «Діловодство» для забезпечення рефлексії та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Зміст досвіду:

«Технологія е-портфоліо» в сучасному розумінні являє собою спосіб фіксування, накопичення та оцінювання індивідуальних досягнень учнів ПТНЗ.

Його використання дозволяє вирішувати задачі організації та планування, здійснення оцінювання, самопрезентації різних напрямків діяльності майбутнього фахівця, що реалізується в рамках навчально-виховного процесу.



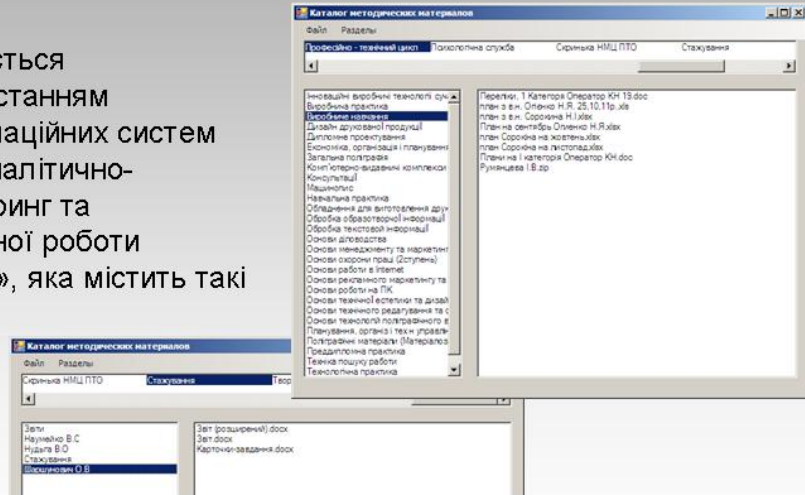
Новий Дніпропетровщині —
нові стандарти освіти



ПРОЕКТ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ

Мета створення – підняти інтелектуальність педагогічної системи ПТНЗ до рівня, що забезпечив би її ефективне функціонування та розвиток.

Проект характеризується впровадженням і використанням автоматизованих інформаційних систем (АІС). Створено єдину аналітично-методичну базу «Моніторинг та систематизація методичної роботи педагогічних працівників», яка містить такі розділи



Програмно-інформаційне забезпечення як індикатор динаміки особистісного розвитку



ПРОЕКТ 4. ВПРОВАДЖЕННЯ ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСУ «МЕДІА»

Мета курсу:

- навчання сприйняттю і переробці інформації, що передається по каналах ЗМІ (в широкому тлумаченні);
- розвиток критичного мислення, умінь розуміти приховане значення того або іншого повідомлення, протистояти маніпулюванню свідомістю індивіда з боку ЗМІ;
- формування умінь знаходити, готувати, передавати і приймати інформацію в тому числі, з використанням різних медіаресурсів.

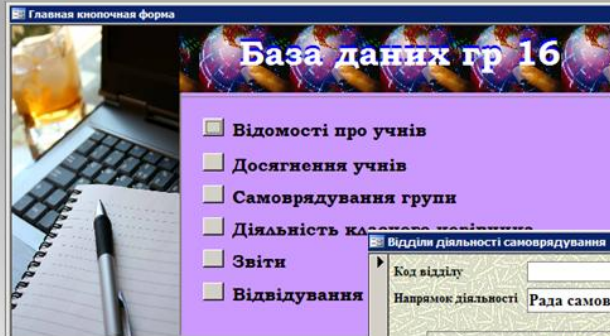
Актуальність впровадження курсу обґрунтовано Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні (схвалено постановою Президією НАПН України № 1-7/6-150 від 20.05.2010 р.)



Поурочно-тематичний план		
№ пп	Тема заняття	Дата
Введення		
1	Відкрите заняття: Ознайомлення з програмою. Організація освоєння програми. Стандарти медіаосвіти	
2	Діагностика рівня медіаграмотності	
3	Початкові відомості про інформаційний простір і суспільство, медіа і медіатексти	
4	Види медіа. Особливості, переваги і недоліки видів медіа	
5	Ключові поняття медіаосвіти: «агенства медіа», «категорії медіа», «технології медіа», «нова медіа», «репрезентації медіа» і «аудиторія медіа» і ін.	
6	Економіка медіа: структура доходів і т.п.	
Розділ 1. Початкові відомості про історію медіа		
7	Про історію кіно	
8	Про історію анімації	
9	Про історію друкарських ЗМІ (газета)	
10	Про історію Інтернету	
Розділ 2. Основні професії в сфері медіа		
11	Хто працює в медіа: професії в друкарських медіа	

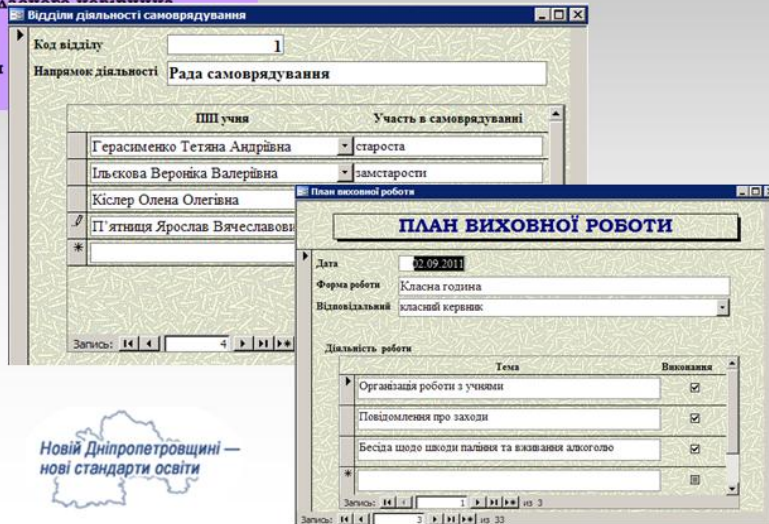


ПРОЕКТ 5. БАЗА ДАНИХ ГРУПИ – ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УЧНІВСЬКОГО КОЛЕКТИВУ



Розроблена база даних допомагає учнівському самоврядуванню самостійно вести журнал відвідування занять, контролювати успішність кожного члена учнівської групи

Головний напрямок діяльності учнівського колективу – мотивація його діяльності, розвиток творчих здібностей учнів, активної громадської позиції, пошукової діяльності



Новий Дніпропетровщині – нові стандарти освіти



ПРЕС-ЦЕНТР ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ

Факультет видавничої справи та редактування
ДНДУ ім. О.Гончара



Формування інформаційного простору навчального закладу

Новий Дніпропетровщині – нові стандарти освіти



САЙТ ПТНЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ, ПОШИРЕННЯ ТА ПОЗИЦЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

Меню

[Історія](#)
[Зал слави](#)
[Професії](#)
[Вступ](#)
[Підрозділи](#)
[Партнери](#)
[Послуги](#)
[Правова база](#)
[Контакти](#)

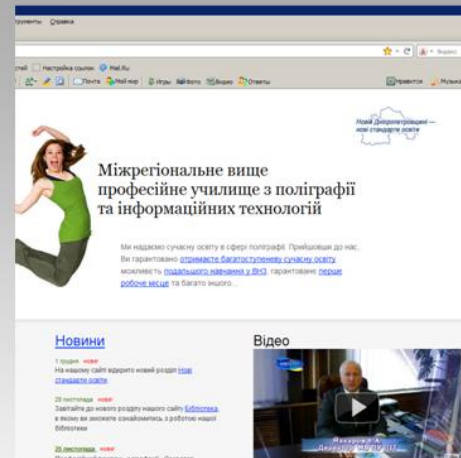
Інформація про заклад
Інструмент популяризації
нашого закладу і професійної
освіти загалом в суспільстві

Проекти

[Нові стандарти освіти](#)
[Бібліотека](#)
[Ел. словник](#)
[Фотоконкурс](#)
[Журнальна колонка](#)
[Проекти 2011](#)

Основні проекти

Інструмент розвитку освітніх
процесів та заохочення до
розвитку учнів в ПТНЗ

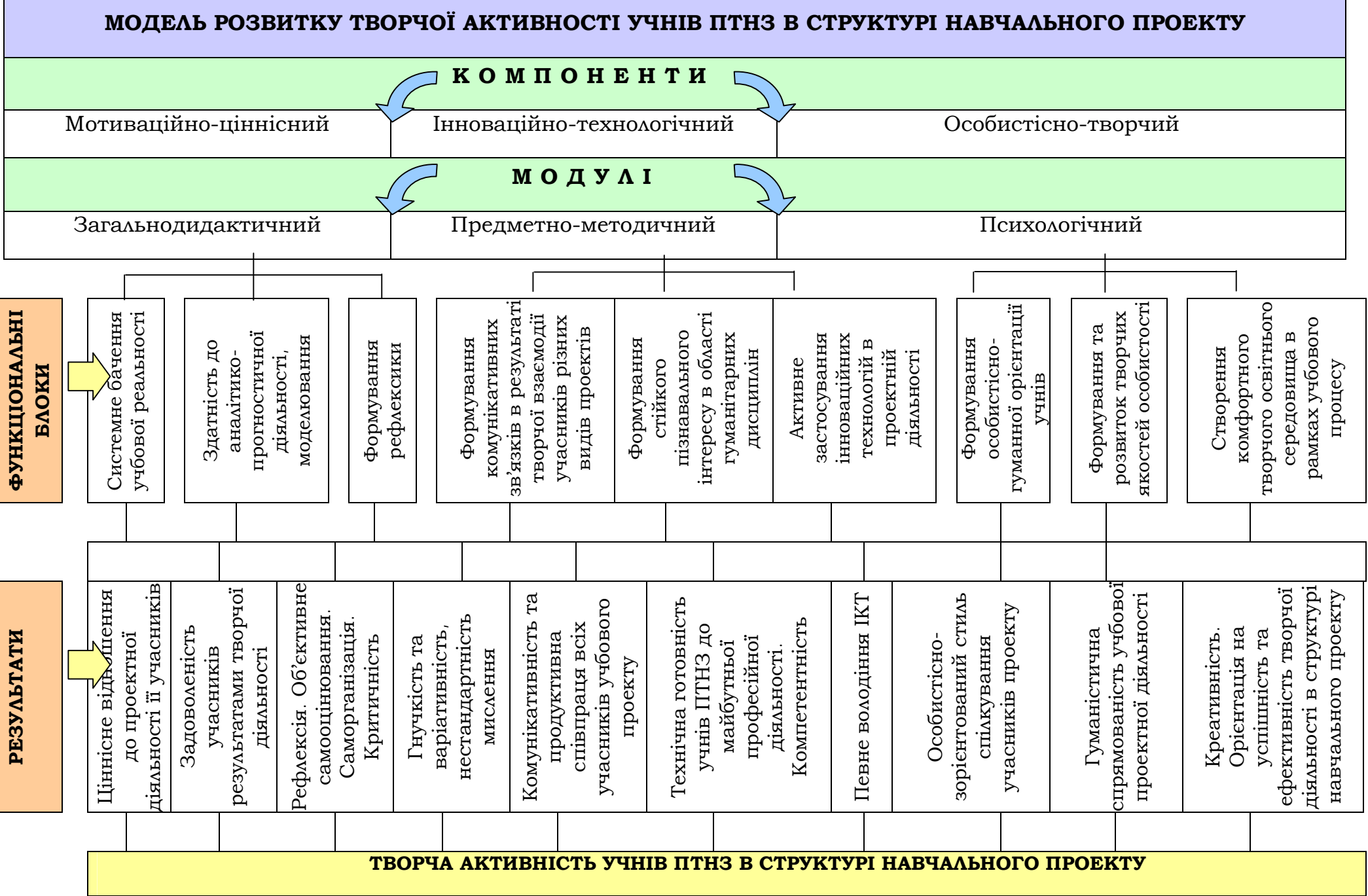


Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», з метою реалізації обласної програми Дніпропетровського стандарту розвитку освіти в регіоні, що має перетворити наш регіон у потужний науковий, промисловий, діловий центр України, на сайті ПТНЗ створено нову рубрику «Нові стандарти освіти», у якій відстежується перехід від традиційної до нової креативної системи професійної освіти



Отже, саме від рівня використання електронних інформаційних ресурсів та розвитку інформаційного освітнього середовища ПТНЗ залежить зміна змісту навчальних матеріалів і використання сучасних освітніх технологій; впровадження засобів ІКТ в педагогічну практику; розвиток інформаційної компетентності в учнів ПТНЗ та педагогічних працівників; розвиток форм виховної роботи з учнями; підвищення професійних кваліфікацій педагогічних працівників та інше.

Від рівня організаційної взаємодії (програми інформаційного розвитку) і особистісної зацікавленості, як адміністрації, так і педагогічних працівників ПТНЗ, залежать процеси використання електронних інформаційних ресурсів та формування ефективного інформаційного середовища. Виявлено, що необхідними чинниками при цьому є: вміння працювати з інформацією та інформаційними джерелами та активне залучення учнів до процесу формування інформаційного освітнього середовища на основі використання електронних інформаційних ресурсів на всіх рівнях навчання в ПТНЗ.



Управління училищем здійснюється Міністерством освіти і науки України, Головним управлінням освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації на основі нормативно-правових документів у галузі професійно-технічної освіти, в першу чергу, законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», а також статуту ПТНЗ. Діяльністю училища керує директор, який організовує навчально-виробничий процес відповідно до Положення «Про організацію начально-виробничого процесу в ПТНЗ», затвердженого наказом МОН України від 30.05.2006 р. Керівництво в структурних підрозділах навчального закладу директор здійснює через своїх заступників.

Вищим колегіальним органом громадського самоврядування училища є загальні збори трудового колективу, які вирішують у межах своїх повноважень питання навчально-виробничої, навчально-виховної, навчально-методичної, економічної і фінансово-господарської діяльності навчального закладу.

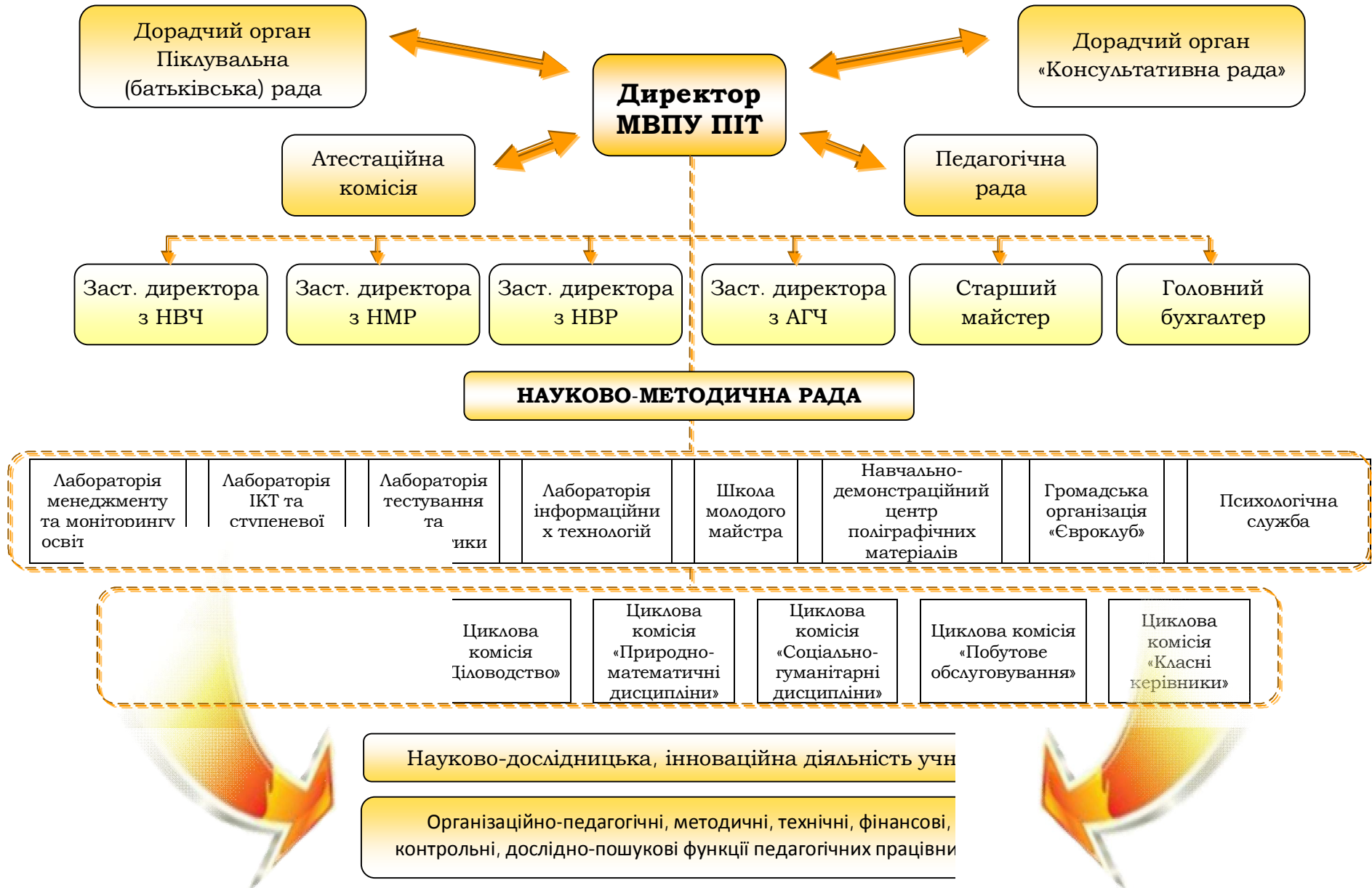
На сучасному етапі розвиток механізму управління є одним із найважливіших факторів розвитку науки та освіти на інноваційній основі. На підставі цього навчальний заклад розробив власний механізм управління освітньою діяльністю в умовах сьогодення (див мал. 1).

В останні роки відбувається послаблення монополії держави в управлінні економікою, усіма соціальними процесам в суспільстві, що супроводжується розвитком ринку та його найважливішим сегментом – ринком робітничої сили. Сьогодні пріоритети соціального партнерства спрямовані в сторону вирішення конкретних економічних проблем. ДНЗ «МВПУ ПТ» переносить акцент на формування трудових відносин з основними суб'єктами соціального партнерства – роботодавцями (об'єднання підприємців) та працівників (об'єднання професійних союзів, які представляють їх інтереси). Повноправний суб'єкт в системі соціального партнерства – держава в особі Міністерства освіти і науки України.

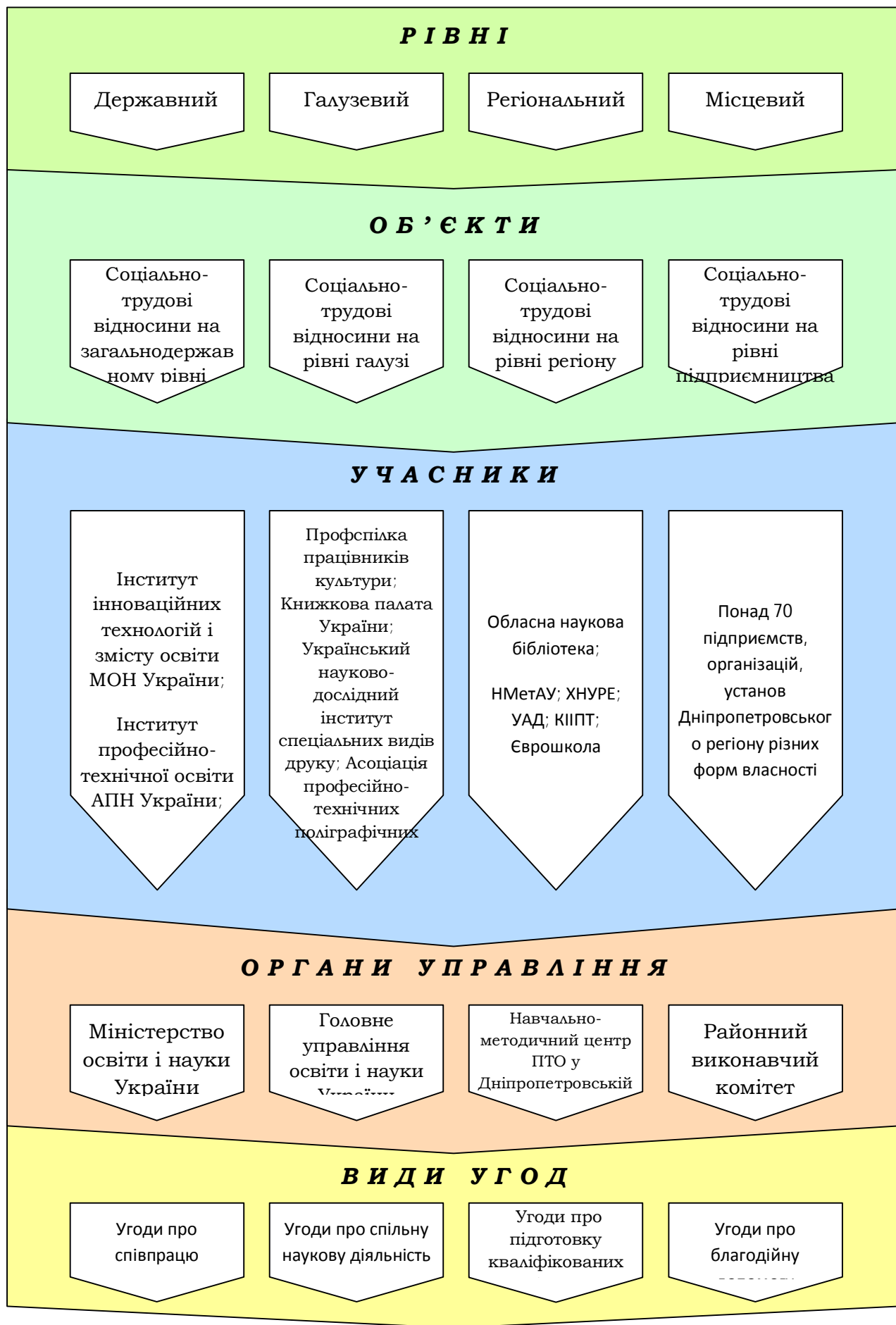
Організаційна структура соціального партнерства розроблена працівниками ДНЗ «МВПУ ПТ» пройшла апробацію та вважається раціональною (див. мал. 2).

Мал. 1. СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ

ЗА ОСНОВНИМИ НАПРЯМКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДНЗ «МВПУ ПІТ»



Мал. 2. СТРУКТУРА СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА



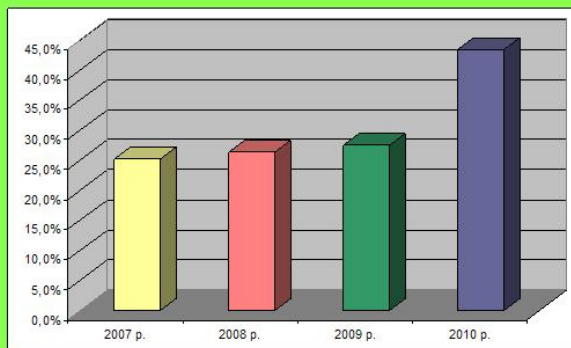
КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПОЛІГРАФІЇ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ



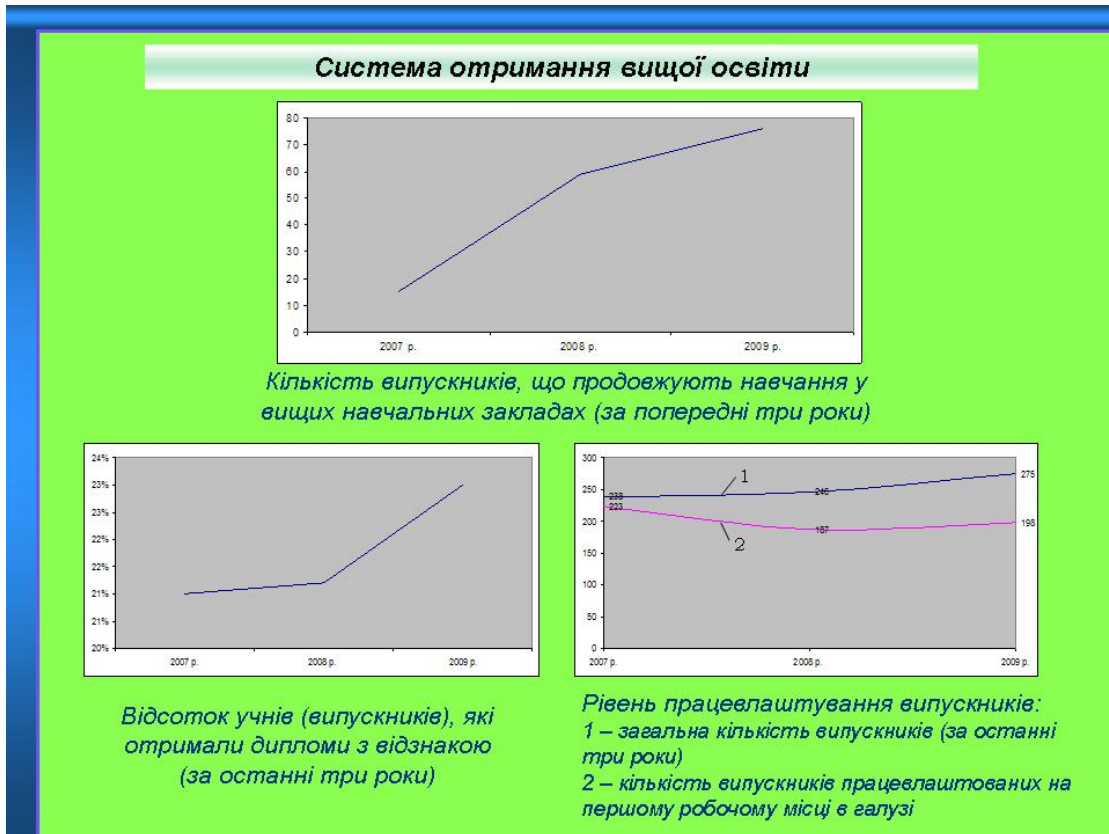
За світовим стандартом, понад 65% робочих місць у промисловості займають робітничі професії, тому більша частина випускників вищих навчальних закладів працюють у видавничо-поліграфічних підприємствах робітниками.

Освіта – як фактор впливу на ринок праці

Частка працівників, які мають неповну вищу освіту, тобто отримали дипломи освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» або «бакалавр» позитивно зростає у сфері видавничої справи (у 2007 р. – 25,3%; у 2008 р. – 26,4%; у 2009 – 27,6%), а прогноз на 2010 р. передбачає 43,5% завдяки першому випуску молодших спеціалістів в МВПУ ПІТ за спеціальностями: «Друкарське виробництво» та «Комп'ютерна обробка текстової, графічної та образної інформації»



Динаміка росту працівників видавничо-поліграфічної галузі з неповною вищою освітою



Перелік пропонованих спеціальностей

Професія	Робітнича кваліфікація випускника II ступені	Робітнича кваліфікація робітника III ступені та кваліфікація за вищою освітою
4115 Секретар керівника (організації, підприємства, установи) 4222 Адміністратор Молодий спеціаліст 5.02010501 «Діловодство»		Секретар адміністративний
4112 Оператор комп'ютерного набору 4115 Секретар керівника (організації, підприємства, установи) Молодий спеціаліст 02010501 «Діловодство»	2-1 категорія	Секретар адміністративний
8251.2 Друкар плоского друку 8251.2 Друкар високого друку Молодий спеціаліст 5.05150101 «Друкарське виробництво»	2-4 розряд 2-4 розряд	5 розряд 5 розряд Технолог
4112 Оператор комп'ютерного набору 4112 Оператор комп'ютерної верстки Молодий спеціаліст 5.05150103 «Комп'ютерна обробка текстової, графічної та образної інформації»	2-1 категорія 3-2 категорія	1 категорія Технолог
5122 Кухар 7412 Кондитер	4 розряд 3 розряд	
4212 Касир (в банку) 4212 Контролер ощадного банку		

Наукове видання

*Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу
на основі програми соціального партнерства, як підсистеми
управління якістю освіти: методичні рекомендації*

Методичні рекомендації

За редакцією В. А. Макарова, О. П. Юденкової

Комп'ютерна верстка, технічне редагування: Л. О. Лебідь

Підписано до друку 23.02.2012 р.

Формат 60x84/8 Ум. друк. арк. 9,77

Папір офсетний. Гарнітура Bookman Old Style.

Тираж 50. Замовлення № 65.

Віддруковано у друкарні ДНЗ «Міжрегіональне вище
професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій»
Україна, 49038, м. Дніпропетровськ, вул. Ленінградська, 56